

Ziņu izdevums skolotāju atbalstam
pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanai

Jūnijs / Jūlijs 2019
Nr.6
Vasaras speciālizlaidums

**Atmiņa kā dzīvē
lietojamu zināšanu
pamats**

Ko skolotājam derētu zināt par atmiņas procesiem un dažādu vecumposmu atšķirībām? - **8.lpp.**

**Vai bērnam, beidzot
pirmsskolu, jāprot lasīt,
rakstīt un rēķināt?**

Lasiet par to, kādas prasmes bērniem jāapgūst pirmsskolā un ko tādēļ dara skolotājs! - **14.lpp.**

**Iesakām! 5 soļi, lai
sagatavotos jaunam
mācību gadam**

Iepazīstiet, izziņiet, meklējiet, sadarbojieties, izvirziet mērķus, plānojiet. - **37.lpp.**

Saturs

Pieci soļi un tauriņa efekts	3
Labu ceļavēju!	5
Atmiņa kā dzīvē lietojamu zināšanu pamats	8
Vai ātrāk un vairāk ir labāk? Par prasmi rakstīt, lasīt un rēķināt pirmsskolā.	14
Tēti, uzraksti vēstuli!	17
Sports un veselība pirmsskolā	19
Dabaszinības – tiešā pieredzē būvēta izpratne	22
Mazie tik lieli, cik ļaujām būt! Labās prakses piemērs	25
5 soļi līdz rudenim – pirmsskolā	29
Sveiks, pirmklasniek!	34
Mazs solis ikdienā – lielu pārmaiņu sākums	37
Bērni runā. Reiz Zināšanu karaļvalstī...	43
Aktualitātes	46
Projekts skaitļos	50

Redaktore: Inese Leitāne
Redkolēģija: Zane Oliņa, Alnis Auziņš, Elīna Treimane
Korektūra: Alnis Auziņš
Maketētājs: Rons Stalvorts
Vāka foto: Pan Xiaozhen (unsplash.com)
Saziņai: info@skola2030.lv, tālr. 66051908
www.skola2030.lv

© Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr.8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā.
Domāt. Darīt. Zināt. materiālus drīkst izmantot informatīviem, izglītības un pētniecības mērķiem, obligāti norādot avotu. Ja vēlaties izmantot materiālus citiem nolūkiem, rakstiet uz e-pasta adresi info@skola2030.lv .

Pieci soļi un tauriņa efekts

Mīļo lasītāj!

Sveicam vasarā! Ilgi gaidītais izdevums ir klāt. Esam to veltījuši **pirmsskolai**, jo tieši šajā izglītības pakāpē rudenī visā Latvijā stāsies spēkā jaunās pirmsskolas izglītības vadlīnijas, taču vērtīgus un aizraujošus rakstus esam sagatavojuši arī skolu pārstāvjiem.

Tikko noslēgušās divu gadu mācības aprobācijas skolām jeb tā dēvētajām **pilotskolām**, kas pavasarī iepazīstināja ar **otrā aprobācijas gada rezultātiem**. Šā gada pieredzi aprobācijā raksturo sauklis “Mazāk ir vairāk”. Salīdzinājumā ar pirmo gadu, kad skolas vēlējās izdarīt pēc iespējas daudz, šogad pārsvarā bija vērojama koncentrēšanās uz vienu vai diviem mērķiem, ko ieviest savā skolā. Par novērojumiem pilotskolu pieredzes stāstos, par to, kas šajā laikā mainījies skolu dzīvē un mācību procesā, lasiet Zanes Oliņas, *Skola2030* mācību satura ieviešanas vadītājas, rakstā “Labu ceļavēju!”.

Pilotskolu vidū ir arī 25 pilotpirmsskolas un 9 skolu pirmsskolu komandas, kas jau izmēģinājušas mācību pieeju, ko piedāvā jaunās pirmsskolas vadlīnijas, un to pieredze ir ne tikai devusi iespēju uzlabot mācību saturu un pieeju, bet arī var noderēt citām pirmsskolām. Šo pirmsskolu vidū ir **Cēsu 2.pamatskolas pirmsskola**, kurā pašvadības prasmes bērniem ļauj apgūt jau no paša mazākā vecuma, pusotra gada, un viņi aktīvi tiek iesaistīti pirmsskolas dzīvē kopā ar vecākiem bērniem. Vairāk lasiet rakstā “Mazie tik lieli, cik ļaujām būt”.

Kādas prasmes tiek sagaidītas no pirmsskolas beidzēja? Vai visiem bērniem jāprot **lasīt, rakstīt un rēķināt**? Par šo prasmju attīstīšanu lasiet rakstos “Kad mazāk ir vairāk” un “Tēti, uzraksti vēstuli!”, ko vērtīgi izlasīt arī vecākiem. Lasiet arī par to, kā pirmsskolā veidot **veselīga dzīvesveida pamatus** (“Sports un veselība pirmsskolā”) un kā veidot interesi par **dabaszinībām** agrīnajā vecumā (“Dabaszinības – tiešā pieredzē būvēta izpratne”).

Sirsnīgākais raksts šajā izdevumā, manuprāt, ir Aritas Laukas, *Skola2030* vecākās ekspertes, vēstule “**Sveiks, pirmklasniek!**”, kas rakstīts no skolotājas pozīcijām, kura pirmajā septembrī ar neziņas satraukumu – tādu pašu, kā bērniem, kas dodas jaunā piedzīvojumā, – sagaida savus pirmklasniekus, kuri ir ļoti dažādi, ar atšķirīgām prasmēm un interesēm, un kuri katrs jāiepazīst.

Tiem, kas ir pārmaiņu ceļa sākumā, piedāvājam **5 soļus**, lai sagatavotos jaunam darba cēlienam – gan pirmsskolā, gan skolā. Lai kaut kur virzītos, katrā ceļā ir jāspēr pirmais solis. Lai ceļš būtu veiksmīgs, vēlams iepriekš iepazīties ar maršrutu, vienoties par sadarbību un izveidot plānu. Ceram, ka mūsu piedāvātie soļi jums palīdzēs!

Tā kā atmiņa ir mācīšanās procesa pamatā, ikvienam skolotājam būs vērtīgi iepazīties ar Edmunda Vanaga, *Skola2030* vecākā eksperta, *Mg. psych.*, sagatavoto rakstu "Atmiņa kā dzīvē lietojama zināšanu pamats" **par atmiņas veidiem, iegaumēšanas stratēģijām un vecumposmu īpatnībām**, ko ņemot vērā, mācīšanos iespējams padarīt efektīvāku.

Uzzināsiet arī par projektā paveikto līdz šī mācību gada beigām – cik daudz skolotāju jau piedalījušies profesionālās pilnveidesursos un iepazinušies ar jauno mācību pieeju un saturā, cik izglītojošu pasākumu notikuši, cik daudz sagatavotu mācību līdzekļu un metodisko materiālu u. c.

Piesaucot pazīstamo metaforu par tauriņa efektu, padomājiet tikai: ja viena tauriņa spārnu vēdas var izraisīt lielas izmaiņas, tad kā būtu, ja katrā skolā būtu pa šādam tauriņam? Un padomājot vēl mazliet.... Ikvienam skolotājam, patiesību sakot, jau piemīt šāds tauriņa efekta spēks, jo darbs izglītības jomā nenozīmē tikai sagatavot stundu un mācīt bērnus savā mācību priekšmetā. Cik gan bieži nākas dzirdēt no skolēniem un absolventiem, ka tieši skolotājs ir viņus pamudinājis uz nozīmīgiem pavērsieniem dzīvē. Skolotāja ietekme krietni pārsniedz klases un skolas sienas, tā ieliek domāšanas un pasaules uztveres pamatus, vērtību izpratni, dod bērniem pamatu izpratnei par sevi un savu vietu pasaulē, un tas savukārt noteiks, kādā sabiedrībā nākotnē dzīvosim mēs un mūsu bērni, kā veidosies valsts ekonomiskie un politiskie apstākļi. Jā, skolotāji, jūsu spārnu vēdas ir tauriņa efektu izraisošas!

Izdevumu *Domāt.Darīt.Zināt*. atradīsiet mūsu mājaslapā www.skola2030.lv – varat to brīvi izdrukāt, lasīt paši un dot arī kolēģiem, draugiem, bērnu vecākiem. Vai jūsu skolotāju istabā, bibliotēkā un foajē jau ir šis izdevums!?

Jautājumus, ieteikumus, komentārus lūdzam sūtīt mums uz e-pastu info@skola2030.lv (ar norādi "Redakcijai"). Lai saņemtu elektronisko versiju, piesakieties jaunumu saņemšanai mūsu mājaslapā <https://www.skola2030.lv/pieteikties>.

Lai tauriņa efekts rosina patīkamas pārmaiņas jūsu ikdienas mācību darbā!

Inese Leitāne,
Skola2030, Domāt.Darīt.Zināt. redaktore

Zane Oliņa. Foto: Gatis Rozenfelds

Labu ceļavēju!

Ir vērojamas reālas, pamanāmas pārmaiņas, ar gandarījumu nodomāju, šopavasār reģionālajos labās prakses semināros un vadības komandu mācībās klausoties un vērojot pilotskolu stāstus par paveikto.

Skola2030 divus mācību gadus strādā ar vairāk nekā 1700 skolotājiem no 100 pirmsskolām un skolām visā Latvijā, sniedzot tām atbalstu pilnveidotā mācību satura un pieejas pakāpeniskā īstenošanā un aprobējot mācību saturu un tā ieviešanu. Uzsākot darbu, pilotskolām rosinājām izveidot pirmsskolas, 1., 4., 7. un 10. klašu skolotāju komandas no skolotājiem, kuri turpmākos divus gadus strādās ar vieniem un tiem pašiem skolēniem. Šo pilotskolu komandu uzdevums ir izvirzīt katram mācību

gadam kādu konkrētu kopīgu mērķi, pie kura strādās katra komanda vai visa skola mācību gada garumā, lai uzlabotu skolēnu mācīšanos. Tam jābūt kādam darbā ar skolēniem sastaptam izaicinājumam vai iespējai, jaunai idejai. Šāda katrai skolai konkrēta mērķa izvirzīšana ir svarīga, lai skolu darbā galvenā uzmanība tiktu pievērsta skolēnu mācīšanās uzlabošanai un lai sekmētu skolotāju sadarbību. Turpmāk apkopotī secinājumi, mācību gada noslēgumā dažādos semināros klausoties pilotskolu stāstus par paveikto.

Mērķtiecīga, sistemātiska problēmu risināšana kļūst par ieradumu. Fokusa jeb darba prioritātes izvēle mācību procesa pilnveidei, kopīga darba plānošana un īstenošana ir nozīmīgs pārmaiņu vadības solis. Tas palīdz saskaņot, ko skolēni iemācās dažādos mācību priekšmetos, labāk nostiprināt prasmes, ja tās turpina attīstīt arī citu priekšmetu skolotāji. Vienas prioritātes, nevis daudzu vispārīgu mērķu izvēle dod iespēju skolām panākt uzskatāmas izmaiņas, vienlaikus gūstot gandarījumu par paveikto un pieredzi.

Šogad daudz vairāk nekā agrāk komandas izvirzījušas konkrētu, paveicamu mērķi mācību procesa pilnveidei, lemj par noteiktiem risinājumiem, tos ievieš, vāc datus, izvērtē un, mācoties no paveiktā, mēģina atkal. Nostiprinās ieradums kopīgiem spēkiem risināt ar skolēnu mācīšanās pilnveidi saistītus jautājumus, izstrādāt un pārbaudīt risinājumus, pieņemot datus balstītus lēmumus – plāno, dari, izvērtē, secini.

Komandas izvēlējušas dažādus veidus, kā organizēt darbu, – tikties visi kopā, izveidot darba grupas dažādu prioritāšu, uzdevumu īstenošanai. Cik vien tas bijis iespējams ikdienas aizņemtībā, gan mazās, gan lielās skolās atrasts laiks katru nedēļu satīkties, lai apspriestu un saskaņotu tālāko rīcību. Dzirdēju no vairākām skolām – ir iepazīta auglīgas sadarbības lieliskā garša, augstu novērtēts un arvien efektīvāk izmantots katrs kopīgo apspriežu brīdis.

Aprobācijā iesaistīto pirmsskolu un skolu izvēlētās prioritātes ir dažādas – nozīmīgu mācīšanās daļu pavadīt āra vidē, attīstīt bērnu pašaprūpes prasmes, uzlabot lasīšanu ar izpratni, mācīt informācijas ieguves un izvērtēšanas stratēģijas, sadarbības prasmes u. tml. Risinājumiem ir izvēlēti konkrēti metodiskie paņēmieni, analizēts skolēnu sniegums, pētīta skolotāju darbība stundās. Darot rodas atskārsme, ka ar pirmo reizi ne vienmēr viss izdodas, dzirdam atklātas un godīgas atziņas par pieļautajām kļūdām un secinājumus tālākajam darbam.

Aizvien mazāk saklausu stāstus par atsevišķiem, vienreizējiem, ar ikdienas mācību procesu un ilglaicīgiem mācīšanās mērķiem nesaistītiem pasākumiem, kā tema-

tiskajām dienām, kampaņām, konkursiem, vai pārāk plašus un it kā kādam citam, nevis sev izvirzītus mērķus un neskaidras idejas to sasniegšanai.

Ja risinājums ir sevi apliecinājis, to var tālāk ieviest visās vecuma grupās, skolas mērogā, jo ir iegūta ticama, pašu izauklēta pieredze, izaudzētas vietējiem apstākļiem piemērotākās sēklas, lai iegūtu jaunus, izturīgus stādus. Īpašs prieks par sarunās saklausīto – mēs gribam to darīt nevis *ķeksītīm*, bet sev, jo mums tas liekas svarīgi.

Veidojas un nostiprinās mācīšanās kultūra. Vairākās pirmsskolās un skolās jau agrāk ierastā savstarpējās mācīšanās un koleģiālā stundu vērošanas prakse ir nostiprinājusies, kļuvusi mērķtiecīgāka, regulāra. Citviet tā ir jauna pieredze, kas tikai sākusi iesakņoties. Tas ir ļoti svarīgi, jo ir galvenais veids, kā skolā iedzīvināt kādus uzlabojumus mācību procesā, kā dažādu priekšmetu skolotājiem īstenot vienotas prasības skolēniem. Nozīmīgs pirmais solis ir gūt pieredzi, atrast veidu, ieraudzīt pirmos rezultātus kopīgam darbam, kā pilnveidot vai nostiprināt kādu konkrētu pedagoģisku praksi skolas ikdienā, piemēram, katrai stundai izvirzīt skaidru sasniedzamo rezultātu skolēnam, piedāvāt skolēniem arvien vairāk uzdevumu, kas prasa darbināt augstākās domāšanas prasmes, biežāk rosināt skolēnus domāt par savu mācīšanos u. tml.

Pilotskolas ir atradušas ceļu, kā to paveikt. Tas ir kopīgas mācīšanās ceļš – izvirzot prioritāti, izveidojot mācīšanās grupu, kas pastiprināti strādās pie šī jautājuma, pētot, izdomājot, kā tas varētu izskatīties, tad mēģinot to ieviest savās stundās, kolēģiem aicinot citu pie cita ciemos, lai saņemtu konkrētu atgriezenisko saiti, precizējot savu izpratni un daloties pieredzē ar kolēģiem. Kad reiz ir piedzīvots šāds darba pilnveides cikls, saņemts darba biedru atbalsts, neviens nākamais uzdevums nešķiet par grūtu.

Mācīšanās kļūst arvien vairāk ieraugāma. Gan pirmsskolu, gan skolu praksē mācīšanās iegūst taustāmas aprises. Visuzskatāmāk tas redzams pirmsskolu mācību vidē – gan iekštelpas katras pirmsskolas grupas darbam, gan ārā vide iekārtota atbilstoši tematam, kurā pašlaik iedziļināties. Pie sienām plāni, kas izglītības iestādē palīdz sekot darbu izpildei, piemēram, katrs bērns atzīmē, kurus uzdevumus jau paveicis; bērnu darbi dažādās tapšanas stadijās ar iespēju pie tiem atgriezties, uzlabot un pabeigt vēlāk, ne tikai vienā konkrētā nodarbībā. Pie sienām pieejamas atgādnēs, jauno jēdzienu kartes mācīšanās atbalstam. Pirmsskolu audzēkņu vecākiem piedāvāta uzskatāma informācija par pašlaik apgūstamo tematu – bērnu mācību darba gaitas vizuāls atspoguļojums un tas, ko bērni sasniegs, iemācīsies.

Skolotāji izvirza un formulē skaidrus sasniedzamos rezultātus skolēniem, vēsta par tiem, veido izpratni, ko tie nozīmē; darbu uzsākot, piedāvā skolēniem temata plānojuma lielos soļus, uzdevumu secību stundā, kurus skolēni var veikt katrs sev piemērotā ātrumā. Skolotājs piedāvā snieguma vērtēšanas kritērijus pirms darba veikšanas vai formulē tos kopā ar bērniem un jauniešiem, izvērtējot daudzveidīgus piemērus, lai visiem būtu skaidrs veicamais darbs. Ir apgūtas un ierastas daudzveidīgas mācību darba metodes, piemēram, “domā pats/ strādā pāri/ dalies ar citiem”, “mājas un ekspertu grupas”, “galerijas metode”, kuru darbības principi jau visiem ierasti, tādēļ laiks stundā netiek izniekots darba organizācijai, bet veltīts apgūstamā saturam. Grupā un klasē pamazām veidojas mācīšanās kopiena, kurai ir kopīga mācīšanās valoda – saprotam, ko domājam ar tādiem vārdiem kā “sasniedzamais rezultāts”, “stratēģija” u. c.

Likumsakarīgs uzsvars uz skolēnu pašvadītu mācīšanās. Vairākums pirmsskolu un skolu izvēlējās attīstīt skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmes. Pašvadīta mācīšanās ir viena no sešām caurviju prasmju grupām, kas ir nozīmīga pilnveidotajā mācību saturā un pieejā. Tas nozīmē, ka bērni un jaunieši mācās izvirzīt sev mācīšanās mērķus, darba gaitā formulēt aizvien jaunus jautājumus un rast uz tiem atbildes; izvēlēties piemērotākās stratēģijas, lai mērķus sasniegtu; plānot savu darbu, pārraudzīt to izpildi, izvērtēt gan darba gaitu, gan rezultātu; meklēt un jautāt pēc palīdzības, kad tas vajadzīgs; mācās atpazīt, izprast, pārvaldīt savas emocijas; izvēlēties un reflektēt par piemērotākajiem darba veikšanas paņēmieniem un veidot sev labvēlīgus mācīšanās apstākļus.

Lai pakāpeniski attīstītu bērnu un jauniešu pašvadītas mācīšanās prasmes, viņiem vajag skaidrus spēles noteikumus, iespēju pašiem pieņemt lēmumus, lai tos ievērotu, un iedrošinājumu vingrināties dažādos darba paveikšanas paņēmienos jeb stratēģijās. Jau aprakstīju skolotāju centienus padarīt mācīšanos visiem ieraugāmu jeb skaidru spēles noteikumu piedāvāšanu – kas man šeit būs jāiemācās, par ko esmu atbildīgs, kas raksturīgs kvalitatīvam darbam, kādi ir iespējamie soļi, lai nonāktu pie mērķa, kā konkrētais, pašlaik veicamais uzdevums man to palīdzēs sasniegt. Šāda caurspīdīga klases sistēma ļauj skolēniem kļūt arvien patstāvīgākiem, uzņemties atbildību par savu sniegumu, aizvien vairāk iesaistīties lēmumu pieņemšanā par savu mācīšanos.

Zane Oliņa konferencē "Darbojos, izzinu - mācos ar prieku!". Foto: Anrijs Požarskis

Pilotskolu pieredzes stāstos dzirdēju daudzveidīgus piemērus, kā bērniem jau no agrīna vecuma tiek dotas iespējas vingrināties patstāvībā, piemēram, mācīties pašaprūpes prasmes jau pusotra, divu gadu vecumā – likt ēdienu uz šķīvja, sakārtot galdu aiz sevis, paņemt un atlikt atpakaļ darba piederumus visiem pieejamā vietā, patstāvīgi ģērbties u. tml. Jo bērni kļūst vecāki, jo patstāvīgāk viņi var strādāt pie uzdevumiem šīm nolūkam izveidotās vietās vai centriņos grupā un klasē un sekot līdzi, vai paveikti visi uzdevumi. Vecākiem skolēniem jau tiek piedāvāti apjomīgāki uzdevumi, kas prasa pašiem izplānot, kā darbu paveikt, u. tml. Daudzos gadījumos skolēni jau tiek iesaistīti sava darba vērtēšanā jeb pašvērtēšanā, piemēram, atkārtoti izmantojot vienus un tos pašus snieguma līmeņu aprakstus dažādiem uzdevumiem, lai skolēniem būtu iespēja sekot prasmes attīstībai ilglaicīgi, apzināties, ka šodien apgūtais noderēs arī turpmāk; sīki analizējot pārbaudes darbu rezultātus un formulējot jautājumus, kas vēl jāpamācās pamatīgāk. Stundu plānos ir iekļauti dažādu mācību priekšmetu jautājumi, kas rosina skolēnus aizvien apzinātāk domāt par savu mācīšanos, jautājot "Kā tu nonāci pie risinājuma?", "Kurš uzdevuma risināšanas paņēmieni bija piemērotāks?", "Ko nākamajā

reizē darītu tāpat vai citādi?". Tādā veidā skolēni mācās dubultīgi – gan konkrēto mācību saturu, gan vingrinās patstāvīgas mācīšanās rīkus piemērot citās situācijās.

Secinājums, kuram apstiprinājumu guvu sarunās ar aprobācijas dalībniekiem, ir – pašvadīta mācīšanās daudziem kļuvusi gan par nozīmīgu mācību darba mērķi līdztekus ierastākām pamatprasmēm mācību jomās, gan arī par svarīgu priekšnoteikumu, lai mācību process kļūtu arvien auglīgāks, jo arī skolēni tagad ir gatavi iedziļināties, paveikt vairāk un labāk.

Milzīgs paldies visām pilotskolām par gatavību darīt, mēģināt un mācīties un par neskaitāmu tuvu un tālu cieņīgu uzņemšanu, kas braukuši iepazīties ar viņu darbu. Kad nu ciemos būs, laiks atgriezties mājās un turpināt darīt katram pašam šeit un tagad. Ceru, ka pilotskolu pieredzes stāsti par nu jau vairāk nekā divu gadu garo ceļu projektā labi ilustrē darāmo ikvienam, palīdz ieraudzīt nākamo soli. Maziem solīšiem – ar vienu ideju, vienu tematu, vienu bērnu, vienu grupiņu vai klasi. Mēģināt un eksperimentēt. Labu ceļavēju!

Zane Oliņa,
Skola2030 mācību satura ieviešanas vadītāja

Foto: Robina Weermeijer (unplash.com)

Atmiņa kā dzīvē lietojamu zināšanu pamats

Uzmanība nepieciešama, lai spētu noturēt fokusu uz konkrētu uzdevumu un to pildīt noteiktu laiku. Tomēr to nevarētu paveikt, ja mēs nespētu atcerēties, kāds bija uzdevums un kā to paveikt. Spēju lietot valodu, izmantot konkrētas zināšanas un apgūt ķermeņa kustības nodrošina daudzveidīgi un pietiekami sarežģīti atmiņas procesi. Tie nodrošina cilvēkam vienotu savā dzīvē gūtās pieredzes stāstu un tādējādi arī personības pamatu. Atmiņas procesiem ir centrālā loma mācīšanās procesā (*Oxford dictionary of education, 2015*). Turpinot iepriekšējā rakstā iesākto par uzmanības procesu, šajā tiks aprakstīta atmiņas loma mācību procesā un svarīgākās ar to saistītās atziņas skolotāju darbā.

Viens no svarīgākajiem mācīšanās mērķiem ir, lai skolēns, apguvis jaunu informāciju, to jēgpilni un praktiski lietotu savā dzīvē, turklāt skolā apgūtās zināšanas un prasmes spētu izmantot dzīves situācijās, kas būs atšķi-

rīgas no skolā modelētajām un reizēm arī sarežģītākās.

Daudzi pētījumi rāda, ka tas iespējams tikai tad, ja skolēns skolā apgūtās zināšanas un prasmes ir labi izpratis un spēj atcerēties arī pēc ilgāka laika (*Schneider & Stern, 2010*).

Tādējādi varam pietiekami droši uzskatīt, ka atmiņas procesi ir neatņemams pamats labām, dzīvē izmantojamām zināšanām.

Atmiņas procesi

Atmiņas spēju veido daudzskaitlīgi procesi, un to darbību nodrošina atšķirīgas galvas smadzeņu neirālās sistēmas. To dažādība ļauj mums labāk saprast, kāpēc dažkārt vienu informāciju mēs atceramies labi, turpretī citu aizmirstam pāris sekundēs. Lielākā daļā cilvēku, tostarp skolotāju, vidū ir izplatīts mīts, ka cilvēka atmiņa darbojas kā videokamera vai cita ierakstu ierīce, kas

saglabā visu, kas redzēts un dzirdēts (piem., Hermida et al., 2016; Simons & Chabris, 2011). Taču, ja tā būtu, mūsu galva būtu pārpilna ar nevajadzīgu informāciju un mēs nespētu nedz labi domāt, nedz atbilstoši rīkoties. Atmiņa nav pasīva, jebkuras informācijas uzglabāšana ir aktīvs, nepārtraukts iegaumēšanas, uzglabāšanas, aizmiršanas un konstruēšanas procesu kopums (Sternberg & Sternberg, 2016). Pētījumi kopš pagājušā gadsimta vidus rāda, ka cilvēka galvas smadzenes spēj apstrādāt ļoti daudz informācijas, taču ir vairāki priekšnoteikumi, lai konkrētu informāciju iegaumētu, uzglabātu un, pats galvenais, spētu vēlāk pilnvērtīgi lietot. Mūsdienu kognitīvās zinātnes, kas palīdz izglītības zinātnēm labāk veidot pamatu mācīšanās procesam, uzsver, ka zināšanu struktūras ir daudzveidīgas un to laba apgūšana prasa optimālus mācīšanās apstākļus, ietverot gan kvalitatīvus, gan kvantitatīvus aspektus (Linn, 2006; de Corte, 2011).

Atmiņas procesos nosacīti var izdalīt trīs pamata procesus:

- iegaumēšana; darbības, ko veic tas, kurš mācās, un kas nodrošina, lai konkrētā informācija tiktu iekodēta atmiņas struktūrās;
- glabāšana; darbības, kas nepieciešamas, lai informācija saglabātos ilgu laiku un to varētu lietot arī pēc vairākiem gadiem;
- atcerēšanās; darbības, kas veicamas, lai nepieciešamajā brīdī atcerētos to, kas vajadzīgs.

Katrai šī procesa sekmīgai darbībai ir jāzina vairāki svarīgi priekšnoteikumi, kas šī raksta beigās tiks uzskaitīti un aprakstīti.

Atmiņas veidi

Neiroanatomiskie pētījumi rāda, ka cilvēka galvas smadzenēs nav viena reģiona, kas atbildētu par visu atmiņas spēju (Emilien et al., 2004). Ir daudzi savstarpēji saistīti un vienlaikus noteiktās situācijās atšķirīgi smadzeņu lauki, kuru laba sadarbība nodrošina cilvēkam spēju atcerēties, kas bija pirms dažām sekundēm vai vairākiem gadiem. Visus atmiņas procesus vienkāršības labad var iedalīt divos no laika perspektīvas un divos, no satura puses raugoties:

- no laika perspektīvas iedala īstermiņa jeb darba atmiņu un ilgtermiņa atmiņu;
- no satura perspektīvas iedala deklarātīvo un procedurālo atmiņu.

Tādējādi var teikt, ka skolēns mācīšanās laikā aktīvi lieto gan īstermiņa, gan ilgtermiņa atmiņu un vienlaikus deklarātīvās un procedurālās atmiņas sistēmu. Turklāt nedrīkst aizmirst, ka atmiņa tāpat kā uzmanība ir modāla. Tas nozīmē, ka informācija var tikt iegaumēta gan

vizuāli (redzot uz tāfeles uzzīmēto), gan audiāli (klausoties mācību stundā skolotāja teikto), gan izmantojot citas maņas (aptaustot fizikas laboratorijas darbā materiālus). Vienlaikus atmiņas un emociju procesi ir savstarpēji mijiedarbīgi procesi un spēcīgas emocijas, tā, piemēram, garstāvoklis var gan palīdzēt, gan traucēt atmiņas procesiem.

Ko nodrošina dažādie atmiņas veidi?

- Īstermiņa jeb darba atmiņa nodrošina spēju lietot informāciju šajā brīdī un veikt ar to daudzveidīgas darbības (Baddeley, 2018). Piemēram, darba atmiņa ir neatņemama sastāvdaļa rēķināšanai galvā vai teksta izlasīšanai, saprašanai un pārstāstīšanai. Darba atmiņa nodrošina operatīvu spēju (dažkārt to sauc par operatīvo atmiņu) vienlaikus paturēt prātā noteiktu informāciju, to pārmaiņīt un izmantot tālāk. Darba atmiņas spēja metaforiski salīdzināma ar datora spēju vienlaikus darbināt vairākas programmas un nodrošināt to nepārtrauktu darbību. Svarīgi ir zināt, ka darba atmiņai ir noteikta ietilpība un tā mainās atkarībā no vecuma un citiem bioloģiskiem nosacījumiem.

- Ilgtermiņa atmiņa nodrošina cilvēkam svarīgas un personīgas informācijas ilgu uzglabāšanu (pat dzīves garumā), taču vienlaikus ir pakļauta nemitīgam aizmiršanas procesam. Aizmīšanas nosacījums ir informācijas lietošana – jo mazāk tā tiek lietota, jo vairāk pakļauta aizmiršanas riskam. Pamatīga informācijas nogulšanās ilgtermiņa atmiņā prasa daudzas stundas, un līdz labai iegaumēšanai nepieciešama īstermiņa atmiņa (Izquierdo & Medina, 1997).

- Deklaratīvā atmiņa veido pamatu visām deklaratīvajām zināšanām, kas ietver gan cilvēka autobiogrāfiskās atmiņas (epizodiskā atmiņa par notikumiem), gan iemācītās zināšanas (semantiskā atmiņa) – faktus par visu uz pasaules (Johnson & Raye, 1981).

- Procedurālā atmiņa (dažkārt saukta par nedeklaratīvo jeb motoro atmiņu) veido pamatu visām ķermeņa spējām lietot jebkādas kustības, sākot no artikulācijas muskuļu kustībām, lai izrunātu konkrētus vārdus, un beidzot ar sarežģītām secīgām kustībām kādā sporta veidā (Clyman, 1991).

Saprotams, ka dzīvē gandrīz nav tādu reižu, kad lieto tikai vienu atmiņas veidu. Klasē skolēni, mācoties konkrētas zināšanas, semantiskajā atmiņā iegaumē faktus, epizodiskajā atmiņā iegulstas konkrēto mācību epizode un paša loma tajā, vienlaikus procedurālajā atmiņā paliek konkrētās ķermeņa kustības, darbības un to secība. Var teikt, ka teju vai ikvienas atmiņas neatņemamas sastāvdaļas būs semantiska informācija (Kas? Konkrēts fakts), epizodiska informācija (Kur, kad? Tas notika tad, tur un

ar mani) un procedurāla informācija (Kā? Tas jādara tādā secībā un ar tādām darbībām).

Kas palīdz atmiņai?

Lai arī skolotājs ir neatņemams mācību procesa dalībnieks, tomēr atmiņas un citus kognitīvos procesus, kas nodrošina zināšanu apgūšanu, darbina tikai un vienīgi skolēns. Tādējādi skolotājam ir ne tikai svarīgi zināt sava mācību priekšmeta saturu, bet arī to, kā šo saturu vislabāk konstruē, iegaumē un apgūst, vēlāk atceras un lieto skolēni (*Dumont et al., 2010*). Tas liek domāt, ka skolotājam ir jāņem vērā, kādi apstākļi un metodes vislabāk nodrošina zināšanu iegaumēšanas, glabāšanas un atcerēšanās spējas skolēniem.

Iepriekšējās zināšanas. Pētījumu dati rāda, ka skolēni labāk apgūst zināšanas, kuras var labi sasaistīt ar iepriekš apgūtajām. Šādam nolūkam pirms jaunu zināšanu apgūšanas vienmēr ir derīgi atsaukt atmiņā, kas par šo tēmu vai konkrēto lietu jau ir zināms un kā jaunā informācija papildina vai maina veco. Iepriekšējās zināšanas ir daudz labāks lietpratības prognozētājs nekā intelekta spējas kopumā (*Stern, 2001; Vosniadou, 2008*).

Zināšanu integrēšana. No skolotāja skatupunkta raugoties, zināšanas konkrētā mācību jomā var šķist kā vienotas, taču skolēnam tās var likties kā savstarpēji nesaistīti zināšanu fragmenti. Tāpēc ar dažādu metožu un starpdisciplināru uzdevumu palīdzību skolotājs var līdzēt skolēnam veidot aizvien skaidrāku un dziļāku izpratni par to, kā dažādās zināšanas savā starpā saistītas un papildina cita citu (*Linn, 2006*). Vienlaikus skolēni apgūst, kā zināšanas un problēmu risināšanas procedūras ir hierarhiski savā starpā saistītas un kā to daļas, noteikta secība var ļaut nonākt pie jauniem risinājumiem un atklājumiem (*Ritter, Anderson, Koedinger & Corbett, 2007*).

Zināšanas un procedūras. Vienlaikus konkrētas zināšanas par noteiktu tēmu var būt konceptuālas (piemēram, vienādojuma izteiksmes definīcija), taču pilnīgi izpratnei nepieciešamas procedurālas zināšanas, lai atrisinātu konkrētu matemātisku uzdevumu. Tādējādi noteiktas kompetences sasniegšanai jomā svarīgas ir konceptuālās jeb deklaratīvās zināšanas, kā arī procedurālās (*Siegler, 2003*). Kā jau iepriekš minēts, cilvēki abas zināšanas iegaumē ar dažādu atmiņas sistēmu palīdzību, tāpēc mācīšanās procesā ir svarīgi darbināt abas. Svarīgi ir ne tikai mācīt atsevišķi zināšanas un procedūras problēmu risināšanai, bet arī darīt to vienoti un integrēti (*Baroody, 2003; Rittle-Johnson, Siegler & Alibali, 2001*). Vienotam mācīšanās procesam svarīgi ir metakognitīvie procesi, kuru laikā zināšanu apgūvējs mācās apzināti, sistēmiski un mērķtiecīgi lietot konkrētas zināšanas un

darbības problēmu risināšanai (*Hartman, 2001*).

Atmiņas ierobežojumi. Jau pieminētā īstermiņa jeb darba atmiņa ir ar ierobežotu apjomu. Ja vēlamies, lai informācija nonāktu ilgtermiņa atmiņā, tā mums ilgāku laiku vai noteiktu reizu skaitu jāpatur darba atmiņā. Lai tas notiktu, darba atmiņā ar informāciju kaut kas ir jādara (jau iepriekš minētā sasaiste ar iepriekšējām zināšanām, integrācija ar citām zināšanām, sasaiste ar darbību, procedūrām, pieredzi utt.) un turklāt vairākas reizes (*Anderson & Schunn, 2000*). Skolotāji var nodrošināt, lai skolēnu darba atmiņa netiktu pārslogota ar pārāk lielu informācijas apjomu (vai traucējošu informāciju), vienlaikus rūpējoties par to, lai vajadzīgā informācija tiktu atkārtota vairākas reizes (gan vienā, gan vairākos kontekstos un formātos). Maz ticams, ka vienu reizi dzirdēta vai izlasīta informācija labi iegulsies ilgtermiņa atmiņā, tāpēc informācija vairākkārt jāatkārto un jānostiprina.

Iegaumēšanas stratēģijas. Pētījumi rāda, ka visi skolotāji vēlas, lai mācību stundās apgūtās zināšanas skolēni atcerētos pēc ilgāka laika un lietotu pēc vajadzības. Taču šim mērķim tik ļoti nepieciešamo atmiņas spēju procesus skolotāji nemāca (*Ornstein et al., 2010*). Līdzīgi kā ar uzmanības procesiem, kur neko nedod teikt skolēniem, lai viņi ir uzmanīgi (jo skolēni nezina, kā to darīt), tāpat ar atmiņas procesiem, – velti teikt skolēniem, lai viņi atceras vai iegaumē konkrēto informāciju, ja skolēni nezina, kā to darīt. Citiem vārdiem sakot, nepieciešamas konkrētas iegaumēšanas, atkārtošanas un atcerēšanās stratēģijas, kas var palīdzēt optimāliem īstermiņa un ilgtermiņa atmiņas procesiem. Vēl pirms to lietošanas nepieciešams mācīšanās gaitā tieši un nepārprotami mācīt skolēniem mācīšanos. Šīs tēmas sakarā būtu jāņem vērā un jāstāsta skolēniem gan par atmiņas procesiem kā tādiem, gan veicamajām darbībām, kas nodrošina vislabāko iegaumēšanu. Tas attiecināms arī uz pašvadītās mācīšanās caurviju.

Iegaumēšanas stratēģijas ir vairākas, un to lietošanu un efektivitāti nosaka gan iegaumējamais materiāls, gan konteksts. Visbiežāk lietotās un vismazāk efektīvās iegaumēšanas stratēģijas, kas tiek lietotas skolā, ir "iekalšanas" stratēģijas, kad vajadzīgā informācija tiek daudzas reizes mehāniski atkārtota (piemēram, dzejoļu mācīšanās gadījumā), līdz to ir iespējams atcerēties. Šāda atmiņas procesa gadījumā atkārtotā informācija netiek sasaistīta ar citu, un tās atcerēšanās var tikt apgrūtināta, mainoties informācijas lietošanas kontekstam.

Iegaumēšanai vairāk palīdz un kopumā efektīvākas ir asimilācijas stratēģijas, kas palīdz jaunās zināšanas labi sasaistīt ar jau zināmām, tādējādi veidojot vienu, integrētu zināšanu struktūru. Šāda iegaumēšana pieprasa no

skolēna dziļu konkrēto zināšanu izprašanu, daudzpusīgu tās izpēti, lai atrastu kopīgo, atšķirīgo no jau zināmā un iepriekš lietotā.

Visbeidzot, iegaumēt palīdz mnemonika jeb dažādi āķīgi paņēmieni, kas veicina grūtākas, abstraktākas informācijas atcerēšanos. Mnemonika palīdz gadījumos, kad informācija ir grūti saistāma ar jau zināmo, tā ir pietiekami abstrakta un sarežģīta. Piemēram, var lietot akronīmus jeb vārdus, kas veidoti no iegaumējamo vārdu pirmajiem burtiem (*NATO, ApJunSenNo*), vai kategorijas, kas ļauj iegaumējamo informāciju strukturēt.

Ne mazāk svarīgi priekšnoteikumi labiem atmiņas procesiem ir vide, kurā bērns dzīvo, un diennakts režīms. Atmiņas procesiem būtisks ir konsolidācijas process, kad jaunā informācija labi sasaistās ar iepriekš apgūto. Konsolidācija saskaņā ar līdz šim izpētīto noris tikai veselīga miega laikā (*Sternberg & Sternberg, 2016*), kas nozīmē, ka bērnam katru nakti ir jāguļ noteikts daudzums stundu.

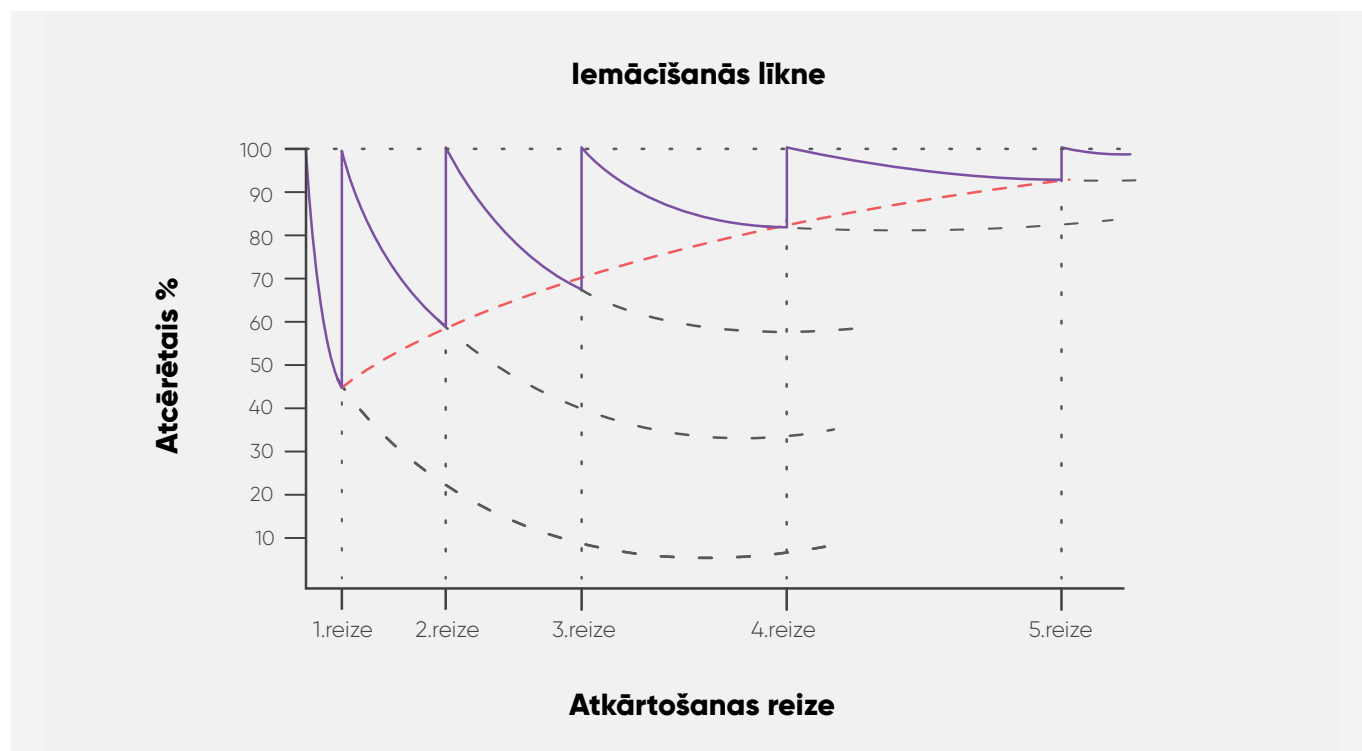
Vecuma atšķirības

Līdzīgi kā uzmanības procesiem, arī atmiņai līdz ar vecumu pieaug tās spēja un apjoms. Pieaugot vecumam, bērniem pieaug spēja ātrāk un vairāk mācīties, jo pakāpeniski attīstās un pilnveidojas īstermiņa un ilgtermiņa atmiņas procesi (*Sternberg & Sternberg, 2016*). Tāpēc der ņemt vērā konkrētā vecumā bērna atmiņas iespējas un nodrošināt tādu informācijas apjomu, kas atbilst viņa attīstībai. Tāpat svarīgi atcerēties, ka bērniem pirmsskolas un sākumskolas periodā visvairāk attīstīta ir neverbālā

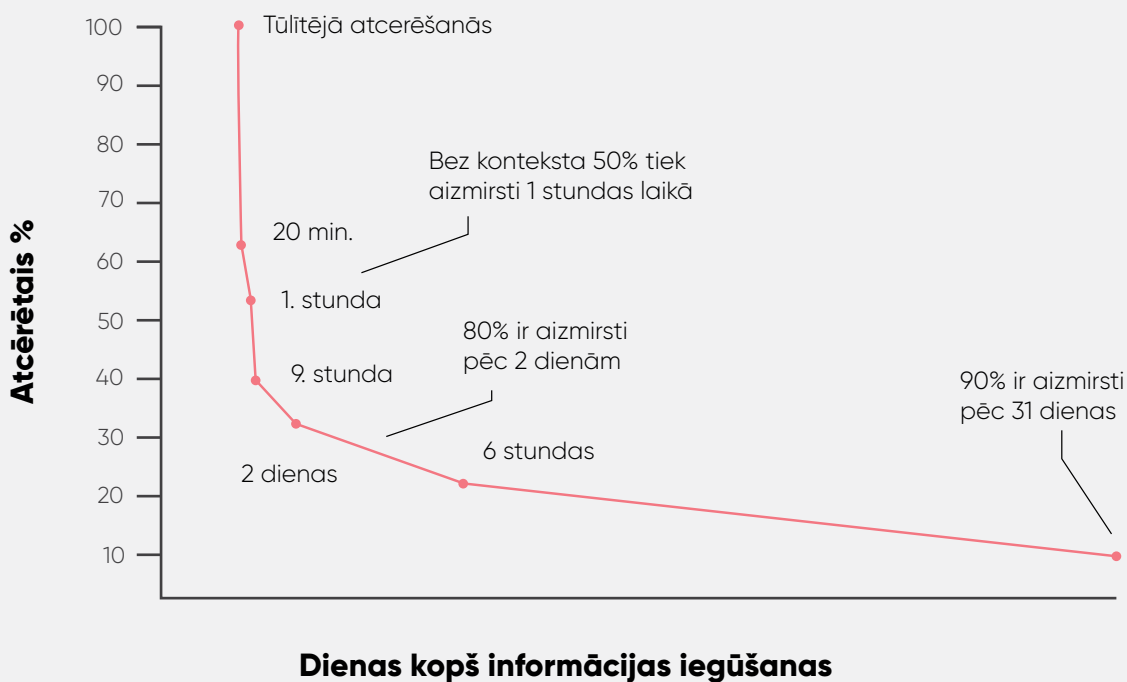
atmiņa (vizuālā, taktīlā u. c.), kas saistīts ar to, ka pietiekama valodas spēja attīstās pakāpeniski un nedaudz vēlāk (*Haden et al., 2011*). Pirmsskolas vecumā arī uzmanības spēja ir vājāka, un, lai kaut ko labi iemācītos, tā ir nepieciešama. Uzmanību vajag arī, lai nepieciešamo informāciju iemācītos bez kļūdām. Bērniem atmiņas spējas var ievērojami atšķirties, iegaumējot dažādus informācijas veidus. Piemēram, 5 gadus veci bērni caurmērā pareizi atceras iepriekš iegaumētu 3 ciparu virkni, 2 vārdu virkni un 3 telpisku objektu virkni (*Roman et al., 2014*). Noteiktos vecumos atmiņas spēja var straujāk attīstīties, taču tad tās kapacitātes pieaugšanas ātrums var samazināties (sk. grafiku). Vienlaikus attīstās arī spēja atcerēties sarežģītu informāciju. Tādējādi no skolotāja tiek sagaidīts, ka viņš informāciju pasniedz un palīdz bērnam to strukturēt atbilstoši viņa attīstības iespējām, piemēram, agrīnākos vecumos runājot īsākiem teikumiem un vairākkārt to atkārtojot, reizē pārliecinoties, ka bērns informāciju ir sapratis bez kļūdām.

Apkopojot iepriekš minētās atziņas, jāuzsver, ka atmiņas procesi ir konstruējoši pēc savas dabas, tāpēc mūsdienu skolā bērniem ilglaicīgi nepieciešamās zināšanas jāapgūst vecumam atbilstošā apjomā, jēgpilni saistot ar jau iepriekš iemācīto, pēc iespējas tās lietojot un izprotot to nozīmi savā dzīvē, kā arī izmantojot dažādus mācīšanās paņēmienus un stratēģijas.

Mg. psych. Edmunds Vanags, LU lektors,
Skola2030 vecākais eksperts

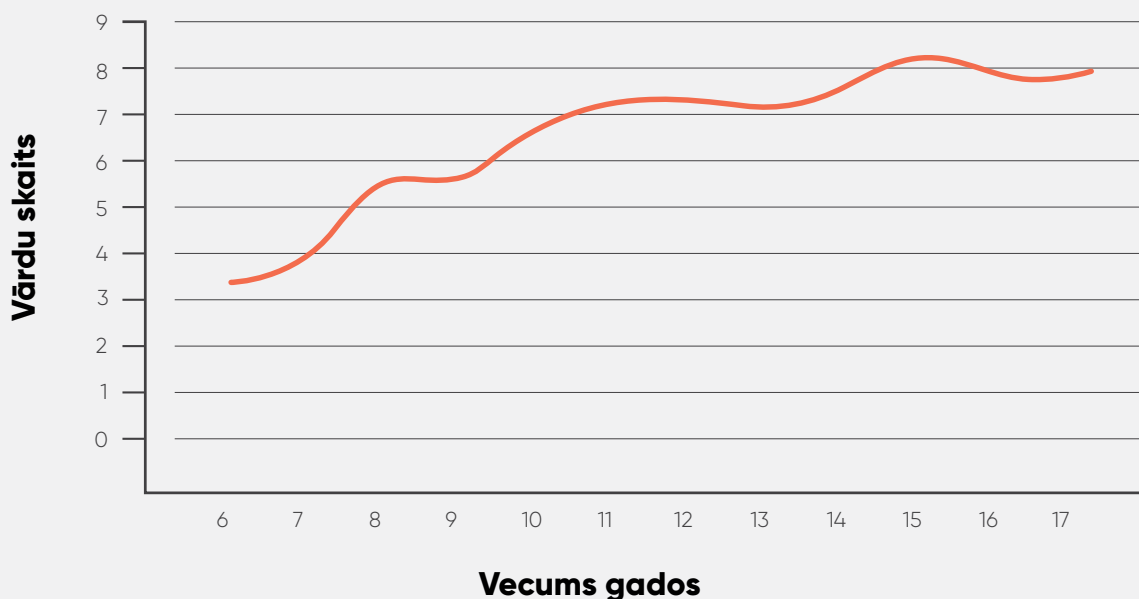

Aizmirstības likne

Ebbinghaus, 1885

Bērnu verbālās jeb vārdu atmiņas likne Vārdu skaits, ko bērns caurmērā var atcerēties pēc vienas nosaukšanas reizes

Strauss, Sherman, Spreen, 2006

Atsauces

- Anderson, J. R. & Schunn, C. D. (2000). "Implications of the ACT-R Learning Theory: No Magic Bullets", in R. Glaser (ed.), *Advances in Instructional Psychology: Educational Design and Cognitive Science*, Erlbaum, Mahwah, NJ, Vol. 5, pp. 1-34.
- Baddeley, A. (2018). *Exploring Working Memory. Selected Works of Alan Baddeley*. Routledge.
- Baroody, A. J. (2003). "The Development of adaptive expertise and flexibility: The integration of conceptual and procedural knowledge", in A.J. Baroody and A. Dowker (eds.), *The Development of Arithmetic Concepts and Skills: Constructing Adaptive Expertise*, Erlbaum, Mahwah, NJ, pp. 1-33.
- Clyman, R. B. (1991). The procedural organization of emotions: A contribution from cognitive science to the psychoanalytic theory of therapeutic action. *Journal of the American Psychoanalytic Associations*, 39 (suppl.), 349– 382.
- Corte (2010). Historical developments in the understanding of learning. In Dumont, H., Istance, D., & Benavides, F. (Eds.). *The nature of learning*. OECD.
- Dumont, H., Istance, D., Benavides, F. (2010). *The Nature of Learning. Using research to inspire practice*. OECD publications.
- Ebbinghaus, H. (1885). *Über das Gedächtnis*. Leipzig: Dunker.
- Emilien, G., Durlach, C., Antoniadis, E., Van der Linden, M., Maloteaux, J. M. (2004). *Memory: neuropsychological, imaging, and psychopharmacological perspectives*. Psychology Press, Canada.
- Haden, C. A., Ornstein, P. A., O'Brien, B. S., Elischberger, H. B., Tyler, C. S., Burchinal, M. J. (2011). The Development of Children's Early Memory Skills. *Journal of Experimental Child Psychology*, 108(1): 44–60.
- Hartman, H. J. (2001). *Metacognition in Learning and Instruction*, Kluwer, Dordrecht.
- Hermida, M. J., Segretin, M. S., Garcia, A. S., Lipina, S. J. (2016). Conceptions and misconceptions about neuroscience in preschool teachers: a study from Argentina, *Educational Research*, 58:4, 457-472
- Izquierdo, I., & Medina, J. H. (1997). Memory formation: The sequence of biochemical events in the hippocampus and its connection to activity in other brain structures. *Neurobiology of Learning and Memory*, 68, 285–316.
- Linn, M. C. (2006). "The knowledge integration perspective on Learning and instruction", in R. K Sawyer (ed.), *The Cambridge Handbook of the Learning Sciences*, Cambridge University Press, New York, pp. 243-264.
- Ornstein, P. A., Coffman, J. L., Grammer, J. K., San Souci, P. P., & McCall, L., E. (2010).
- Linking the classroom context and the development of children's memory skills. In J. L. Meece & J. S. Eccles (Eds.), *Handbook of research on schools, schooling, and human development* (pp. 42–59). New York: Routledge.
- Ritter, S., J. R., Anderson, K. R., Koedinger & Corbett, A. (2007). "Cognitive Tutor: applied research in Mathematics education", *Psychonomic Bulletin and Review*, Vol. 14, No. 2, pp. 249-255.
- Rittle-Johnson, B., R.S. Siegler and M.W. Alibali (2001). "Developing conceptual understanding and procedural skill in Mathematics: an iterative process", *Journal of Educational Psychology*, Vol. 93, No. 2, pp. 346-362.
- Roman, A. S., Pisoni, D. B., Kronenberger, W. G. (2014). Assessment of Working Memory Capacity in Preschool Children Using the Missing Scan Task. *Infant Child Development*, 23(6): 575–587.
- Schneider, M., Stern, E. (2010). The cognitive perspective on learning: ten cornerstone findings. In *The Nature of Learning. Using research to inspire practice*. Eds. Dumont, H., Istance, D., Benavides, F., OECD publications.
- Simons, D. J., Chabris, C. F. (2011). What People Believe about How Memory Works: A Representative Survey of the U.S. Population. *PLoS ONE* 6(8): e22757.
- Siegler, R.S. (2003). "Implications of cognitive science research for Mathematics education", in J. Kilpatrick, W.B. Martin and D.E. Schifter (eds.), *A Research Companion to Principles and Standards for School Mathematics*, National Council of Teachers of Mathematics, Reston, Va, pp. 219-233.
- Sternberg, R. J., Sternberg, K. (2016). *Cognitive psychology*, 7th edition. Wadsworth Publishing.
- Stern, E. (2001). "Intelligence, prior knowledge, and Learning", in N.J. Smelser and P.B. Baltes (eds.), *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*, Elsevier Science, Oxford, Vol. 11, pp. 7670-7674.
- Strauss, E., Sherman, E. M. S., & Spreen, O. (2006). *A compendium of neuropsychological tests: Administration, norms, and commentary* (3rd ed.). New York, NY, US: Oxford University Press.
- Vosniadou, S., C. Ioannides, A. Dimitrakopoulou and E. Papademetriou (2001). "Designing Learning environments to promote conceptual change in science", *Learning and Instruction*, Vol. 11, No. 4-5, pp. 381-419.
- Wallace, S. (2015). *A dictionary of education*. 2nd edition. Oxford University Press.

Foto no PII "Viršu dārzs"

Vai ātrāk un vairāk ir labāk?

Vai bērnam jāprot lasīt, rakstīt un rēķināt, beidzot pirmsskolu? Šāds jautājums ir aktuāls gan daudziem vecākiem, kuru bērni uzsāks savas pirmās skolas gaitas, gan pirmsskolu skolotājiem. Kas tad bērniem ir jāprot, beidzot pirmsskolu, valodu un matemātikas mācību jomās? Kur beidzas pirmsskolas skolotāju atbildība, un kādas valodas prasmes apgūst 1. klasē? Kāda loma un atbildība ir vecākiem?

Istenojot pirmsskolas izglītības programmas, ļoti būtiski līdz skolas gaitu uzsākšanai ir iemācīties patstāvīgi ēst, gērbties, pārzināt savas skolas somas saturu, uzrakstīt sava vārda burtus, tomēr ierasts, ka nereti lielāka nozīme tiek piešķirta tam, lai visi bērni, pirmsskolu beidzot, prastu rakstīt vārdus, teikumus, prastu izlasīt noteiktu skaitu vārdu minūtē, un tiek sagaidīts, ka matemātikā viņi rēķinās saskaitīšanas un atņemšanas uzdevumus ar divciparu skaitļiem. Vai šajā gadījumā ātrāk un vairāk ir labāk? Ko saka pirmsskolas izglītības vadlīnijas par lasīt-

prasmī, rakstītprasmi, matemātikas prasmēm? Saskaņā ar vadlīnijām pirmsskolas izglītības pakāpes nobeigumā bērnam būtu jāapgūst šādi pratību pamati:

- raksta rakstītos burtus;
- lasa vārdus un saprot izlasīto;
- nosaka skaitļa sastāvu desmit apjomā;
- veido skaitļa sastāva dažādas variācijas;
- skaita un skaitu apzīmē ar ciparu, raksta ciparus;
- salīdzina pēc skaita un lieluma, lietojot vārdus "vairāk", "mazāk", "lielāks", "mazāks".

Ko tas nozīmē? Kā skolotājs vislabāk var atbalstīt pamatīgu šo sasniedzamo rezultātu apguvi?

Raksta rakstītos burtus neierobežotā laukumā uz dažādām virsmām

Bērns patstāvīgi raksta burtu elementus (svītru, locīņu, ovālu, pusovālu, cilpu) uz dažādām virsmām. Saskaņā apkārtņē, tekstā pazīstamus rakstītos burtus un nosauktos.

Skolotājs piedāvā dažāda veida vingrinājumus burtu elementu rakstīšanai un pārvilkšanai. Seko zīmuļa pareizam satvērienam. Aicina uzrakstīt jau zināmos rakstītos burtus. Rada situāciju, kurā piedāvā iemācīties rakstīt burtus. Piedāvā rakstīt uz dažādām virsmām (smiltīm, papīra, gaismas galda) neierobežotā un ierobežotā laukumā. Aicina novērtēt, kā burts izdevies, kā to varētu uzrakstīt vēl labāk.

Uzsvars ir uz rakstītprasmes vingrināšanos, un bērniem katru dienu ir iespēja šīs prasmes lietot sev nozīmīgā ikdienas kontekstā, piemēram, veidojot domu karti par kādu tematu, bērni paši pieraksta savas idejas un jautājumus.

Lasa vārdus un saprot izlasīto

Bērns nosauc sev pazīstamos burtus. Nosauc sev zināma burta atbilstošu skaņu. Saliek vārdu no burtiem, ievērojot virzienu no kreisās uz labo pusi. Lasa savu vārdu. Lasa īsus vārdus apkārtējā vidē sastopamus vārdus, grāmatās, žurnālos, digitālos informācijas avotos.

Skolotājs rada situācijas, kurās nepieciešams izlasīt īsu tekstu, piemēram, jaunu uzrakstu redzamā vietā. Nosauc jau zināmos burtus, aicina bērnus vingrināties, izlasot visu tekstu. Lasīšanai piedāvā īsus vārdus, burtu un vārdu spēles. Cenšas strādāt ar bērniem mazās grupās vai individuāli.

Matemātikas mācību jomā nosauc priekšmetu skaitu skaitļu 10 apjomā praktiskā darbībā

Bērns atrod noteikta skaita priekšmetus. Pie noteikta skaita priekšmetiem pievieno vēl vienu, nosauc to. Uzliek priekšmetus atbilstoši skaitam. Grupē priekšmetus skaitļu 10 apjomā dažādā veidā. Nosauc priekšmetu skaitu.

Skolotājs piedāvā spēles un rotaļas, kurās jāskaita vai jāgrupē noteiktā skaitā, piemēram, priekšmeti, bērni. Aicina ņemt, grupēt, skaitīt un nosaukt noteikta skaita priekšmetus ikdienā sadzīviskās situācijās.

Skaitu apzīmē ar tam atbilstošu ciparu, raksta ciparus

Bērns turpina mācīties pazīt ciparus praktiskā darbībā. Sajūt cipara formu ar tausti, izstaigājot to, attēlo to ar savu ķermeni. Saskata un nosauc ciparus apkārtējā vidē. Ciparu kartīti pieliek pie atbilstošas priekšmetu kopas. Praktiskā darbībā nosauc priekšmetu skaitu. Raksta ciparus.

Skolotājs izvieto telpā skaita un ciparu kartītes. Pievērš bērna uzmanību cipariem apkārtējā vidē. Jautā par ciparu, aicina parādīt un nosaukt to. Piedāvā materiālus

Foto no PII "Viršu dārzs"

ciparu izgatavošanai. Piedāvā apzīmēt priekšmetu skaitu ar atbilstošu ciparu. Rosina iepazīt cipara formu, piemēram, saskatīt līdzību ar kādu priekšmetu vai dabas objektu. Piedāvā rakstīt ciparus uz dažādām virsmām (smiltīm, papīra, gaismas galda) neierobežotā laukumā.

Veido skaitļa sastāva dažādas variācijas

Bērns praktiski darbojas ar skaitāmo materiālu, izziņot skaitļa sastāvu. Veido skaitli no vieniem.

Praktiskā darbībā daļa skaitu uz pusēm, divās, trīs daļās utt. Veido skaitļa sastāva dažādas variācijas (10 sastāv no 4; 4; 2 vai no 1; 9).

Skolotājs piedāvā veidot skaitļa sastāvu praktiskā situācijā, piemēram, "kopā esam 10 – 5 meitenes un 5 zēni". Rosina sadzīves situācijās saskatīt dažādas skaitļa variācijas, piemēram, cik logu mājai katrā stāvā, cik logu ir pavisam. Sagatavo skaitāmo materiālu kopā ar bērniem.

Šķiro priekšmetus pēc vairākām pazīmēm un salīdzina pēc lieluma (lietojot vārdus "vairāk", "mazāk", "lielāks", "mazāks")

Bērns salīdzina vienādas un nevienādas priekšmetu kopas pēc vienas pazīmes. Salīdzina priekšmetus, lietojot vārdus "vairāk", "mazāk", "lielāks", "mazāks". Salīdzina vienādas un nevienādas kopas pēc skaita, skaitot

Foto no PII "Viršu dārzs"

vai neskaitot, savietojot priekšmetus 1:1, lieto jēdzienus "vairāk", "mazāk".

Skolotājs piedāvā dažāda lieluma priekšmetus salīdzināšanai un šķirošanai. Jautā, kā var sašķirot priekšmetus. Rosina nosaukt dažādas pazīmes, gaida bērnu atbildes. Rosina priekšmetus sašķirot pēc savas izvēles un savu izvēli pamatot. Uzklauša bērna teikto, nosauc bērna darbību. Līdzdarbojas, rosinot likt priekšmetus dažādos veidos, aicina salīdzināt tos.

Bērni ir dažādi, un dažādas ir bērnu mācīšanās vajadzības. Vieni pirmsskolā, iespējams, jau rēķinās, reizinās, lasīs īsus stāstus un rakstīs teikumus, citi mācēs uzrakstīt tikai savu vārdu. Skolotājiem svarīgi diferencēt darbu pirmsskolā, kur katrs bērns atbilstoši savām prasēm virzās uz priekšu, vērojot katru un mērķtiecīgi virzot katra bērna attīstību. Lieliski, ja vecāki sadarbībā ar skolotāju var atbalstīt mācībās, turpinot izmantot pirmsskolā iemācītās prasmes arī mājās. Piemēram, ieraugot lielus burtus, vārdus apkārtējā vidē, aicināt arī bērnam palīdzēt atpazīt tos, mēģināt lasīt kopā.

Būtiski, ka bērni ne tikai apgūst prasmi lasīt, rakstīt, rēķināt, bet saskata šo prasmju jēgu un pielietojumu reālajā dzīvē, iegūst motivāciju šīs prasmes attīstīt un pielietot, mācīties praktiskā darbībā un ar prieku. Svarīgi ir nevis prast atpazīt burtus, bet veicināt motivāciju lasīt, lai saprastu vārdu saturu. Rakstīt tādēļ, lai nodotu ziņu.

Nevis tikai atpazīt ciparus, bet saprast, kādu daudzumu katrs no tiem apzīmē. Mācīties jēgpilni, nesteidzīgi un pamatīgi. Šāda pieredze būs labs pamats turpmākā mācību procesā. Attīstot rakstītprasmi, pirmsskolā skolotājs ar bērniem var veidot grāmatas, kuras pēc tam tiek lietotas (dabas, pasaku, burtu), rakstīt vēstules, aicināt vecākus vai citas grupas bērnus uz pašu veidotu izrādi, koncertu, draudzības ballīti, iesaistīties labdarības akcijā. Ļaujot darboties bērniem pašiem, jāreķinās, ka vienmēr būs vajadzīgs vairāk laika un pacietības nekā tad, ja visu noorganizē pieaugušie, tāpēc reizēm bērniem apgūt un paveikt mazāk, bet pašiem un ar jēgu, ir labāk, nekā apgūt vairāk zināšanu, bet bez sasaistes ar reālo dzīvi.

Ļausim bērniem būt laimīgiem, un paturēsim prātā, ka svarīgākais, ko veicināt pirmsskolā, ir bērnu mācīšanās prieks un vēlme motivēti darboties, – lai apgūtās prasmes un zināšanas tiek pielietotas, lai izzinātu, pētītu un nodotu to tālāk citiem.

Liene Rolanda,
Skola2030 profesionālās
pilnveides vecākā eksperte, pirmsskola

Lai uzzinātu vairāk par valodas apguvi pirmsskolā – noklausieties Skola2030 satura izstrādes ekspertes Dr.paed. Sandras Zariņas stāstījuma ierakstu konferencē "Darbojos, izzinu – mācos ar prieku!"
Meklējiet to šeit: http://bit.ly/Valoda_pirmsskola

Foto: pixabay.com

Tēti, uzraksti vēstuli!

Ja bērns grib tikai dejot un dziedāt, kā iemācīt viņu lasīt, rakstīt un rēķināt? Pirmsskolā svarīga ir bērna interese, nevis sistēmiskas mācības. Aizrautība, nevis precizitāte. Trenēta roka, nevis pareizrakstība. To, kas bērniem būtu jāprot valodā un matemātikā, beidzot pirmsskolu, un kā skolotāji un vecāki var palīdzēt to apgūt, skaidro Agrita Miesniece, *Skola2030* vecākā eksperte: "Kad tuvojās bērnudārza izlaidums, vecāki visvairāk raizējas par bērnu lasītprasmi, rakstītprasmi un rēķināšanu jeb matemātikas prasmi, lai bērns veiksmīgi uzsāktu skolas gaitas."

Par lasīšanu un rakstīšanu

Jaunās vadlīnijas paredz, ka mācības pirmsskolā vairāk vērstas uz bērna individuālo attīstību. Ir jāpatur prātā, ka bērns pirmsskolā mācās atbilstoši savām spējām.

Vadlīnijās noteikts, ka viņam nav par katru cenu jāizpilda pilnīgi visas prasības. Bērns izpilda tos uzdevumus, kam viņš ir gatavs, un tādā līmenī, kā spēj. Līdz šim skolotāji pārsvarā ir strādājuši ar visiem bērniem kopā, bet saskaņā ar jauno pieeju skolotājs vairāk strādās ar katru bērnu vai mazās grupiņās, interesēsies un ņems vērā, ko bērns patiesi jau saprot un zina, un spēj, un, izejot no tā, piedāvās apgūt tālāk no jaunā mācību satura. Vecāki tiek aicināti sekot līdzi tam, ko bērns mācās pirmsskolas izglītības iestādē, darboties un turpināt izzināt aktuālo tematu kopā ar bērnu, taču nav jācenšas par visām varēm iemācīt rakstīt un lasīt.

Kā vecāki var palīdzēt pirmsskolas vecuma bērnam mācīties? Ir svarīgi ar bērnu daudz runāt par visu to, kas dienā tiek darīts, lai attīstītos vārdu krājums, lai bērnam veidotos izpratne par apkārt notiekošo, lai viņš mācītos izprast jēgpilnu darbību, lai saprastu, kāpēc viņš pats un vecāki kaut ko dara. Apkārtējā vide bērnam piedāvā daudz iespēju iemācīties lasīt un rakstīt. Vecāki, kopā ar bērnu esot veikalā, uz ielas vai citās vietās, var pievērst uzmanību rakstītajiem tekstiem, un uz šo vārdu bāzes lieliski attīstās bērnu lasītprasme. Nav ieteicams mācī-

šanos lasīt pirmsskolas vecumā pārvērst par sistēmisku mācīšanos ar mērķi katru dienu lasīt noteiktu skaitu vārdu vai rakstīt kādu vienu burtu. Sistēmiska mācīšanās sāksies skolā, kad bērns atkārtos visas skaņas, mācīsies pazīt burtus, lasīt un rakstīt rakstītos burtus.

Lai bērnam palīdzētu iemācīties lasīt, piemēram, tētis var uzrakstīt dēlam vēstuli. Bērnam būs interesanti uzzināt, ko tētis uzrakstījis, un, kopā ar mammu lasot vēstuli, bērns arī "lasīs" līdzī – sākumā varbūt tikai atkārtos mammas izlasīto, bet vēlāk jau sapratīs, ko nozīmē katrs uzrakstītais vārds.

Bērnam vēlme rakstīt parādās ātrāk par lasītprasmi. Viņš redz, kā pieaugušie raksta, un arī grib nodot savu vēsti, sākumā varbūt vienkārši skribelējot ķeburus. Bērnam vēlme rakstīt vecākiem būtu jāatbalsta visādā veidā. To var darīt, piemēram, piedāvājot bērnam paraugu ar viņam nozīmīgiem vārdiem. Ir dabiski, ka bērns grib uzrakstīt savu vārdu, mammas un tēta vārdu, un šī vēlme var parādīties jau trīs gadu vecumā. Taču atkal jāpatur prātā, ka vienam bērnam šī dabiskā vēlme var izpausties agrāk, citam vēlāk – četrus, piecus vai pat sešus gadu vecumā.

Bērna dabiskās intereses un spējas mēdz būt dažādas, un būs bērni, kurus vairāk par visu interesēs dziedāšana un dejošana. Ir bērni, kuri negrib lasīt un rakstīt, bet tikai zīmē, dejo un dzied. Nevajadzētu bērna dabisko interesi aplāpēt, bet gan atbalstīt, un to var izmantot arī, lai modinātu vēlmi lasīt un rakstīt, piemēram, var kopā veidot deju vai dziesmu sarakstu, kopīgi lasīt, izvēloties deju vai dziesmu. Svarīgi to darīt ikdienā, nevis organizēt kā atsevišķu nodarbi.

Kādus burtus bērnam rakstīt? Jāsāk ar tādiem, kādi viņam pašam ir pieņemami. Sākumā bērnam labāk padodas drukātie burti. Šis rakstīšanas stils ir jāatbalsta, bet atkal – nevajadzētu tos likt rakstīt mācību procesā vai pievērst pārmērīgu uzmanību pareizībai, lai neslāpētu bērna aizrautību. Pirmsskolā bērniem ir svarīgi attīstīt rokas muskulatūru, stiprināt, lai sagatavotu rakstīšanai. Piecgadīgā bērnam vēlams mācīt rakstīto burtu elementus – cilpas, ovālus, svītriņas. Taču bērns roku var labi attīstīt arī zīmējot. Bērni var rakstīt burtu elementus neierobežotā laukumā, nevis noteiktās līnijās. Liela daļa bērnu jau bērnudārzā labprāt sāks rakstīt ar rakstītajiem burtiem, ja ikdienā skolotājs bērnam tos piedāvās kā uzrakstus, kā vārdus, kā tekstus, kas viņus interesē un ko viņi gribēs rakstīt.

Sākumskolā skolotājiem būs dažādas gaidas par bērnu sagatavotību skolas gaitu uzsākšanai. Ja saskaņā ar vadlīnijām bērns darbojas atbilstoši savām spējām, prasībām būtu jābūt atbilstoši viņu dabiskajai attīstībai un

nevajadzētu no bērna prasīt to, kam viņš vēl nav gatavs. Te lieti noderētu vecāku gudrība un vēriba. Bērns uz sākumskolas sliekšņa var rakstīt drukātiem vai rakstītiem burtiem, var arī nerakstīt. Taču sešgadnieki parasti pārsvārā jau kaut ko raksta. Ja bērns būs trenējis roku ar burtu elementiem vai zīmējumiem, tad brīdī, kad viņam vajadzēs kaut ko svarīgu uzrakstīt, viņš labprāt izmantos arī rakstītos burtus, piemēram, uzrakstīs pirkumu sarakstu, ejot uz veikalu, vai ielūgumu uz savu dzimšanas dienu. Tāpat pirmsskolā bērnam izveidojas arī lasīšanas mehānisms, proti, viņš iemācās sasaukt kopā burtus un izlasīt vārdus. Cik teksta katrs spēj izlasīt, ir cits jautājums.

Par matemātiku

Pirmsskolā bērni mācīsies matemātiku tikai praktiskā darbībā un vārdiski nosauks to, ko ir izdarījuši. Jaunās vadlīnijas neparedz lietot zīmes, kā plus un mīnus, un vienādības zīmi, jo svarīgi ir, lai bērnam veidotos skaitļu izjūta jeb izpratne par to, ko nozīmē skaitļi, kur tos var redzēt un pielietot, piemēram, bērns var piedalīties maltītes sagatavošanā un pasniegt mammai vai tētim noteiktu skaitu produktu, nosaucot savas darbības. Automātiskai zīmju un ciparu lietošanai īsti nav jēgas, tāpēc svarīgāk ir bērnu iesaistīt darbībā ar priekšmetiem: salīdzināt dažādas priekšmetu kopas, vedināt saprast "vairāk" un "mazāk", "lielāks" un "mazāks", mācīt priekšmetu kopā saskatīt, piemēram, piecus priekšmetus un mācīt šo skaitu atveidot ar atbilstošo ciparu.

Lielāks uzsvars jaunajās vadlīnijās ir uz darbošanos ar ģeometriskām figūrām un telpiskiem ķermeņiem. Vecāki var vērst uzmanību uz apkārtnē esošajām formām un kopā meklēt lodi, kubu, piramīdu, raksturot un veidot izpratni par tām no ikdienā apkārtnē sastopamiem objektiem.

Atcerēsimies, ka svarīgi ir atbalstīt bērna dabisko interesi par savu dzīvi un attīstību, un rosināt interesi par rakstītprasmi, lasītprasmi un matemātiku! Galvenais, lai bērnam nezustu prieks darboties. Nevajag bērnu dzīt uz priekšu, vajag atbalstīt un rosināt darboties un apgūt vairāk. Bērnam allaž jādod tādi uzdevumi, kas nav par grūtu, bet tomēr prasa piepūli, lai tos veiktu.

Foto: Vanessa Bumbeers (unplash.com)

Sports un veselība pirmsskolā

Jēgpilnai sporta un veselīga dzīvesveida izpratnes veidošanai – līdztekus citiem svarīgiem mūžizglītības pamatakmeņiem – jau no mazotnes ir milzu nozīme cilvēka turpmākajā dzīvē. Kādas pārmaiņas gaidāmas sporta nodarbībās pirmsskolā? Pēc kādiem principiem būs organizētas nodarbības? Vai bērniem būs lielāka izvēle? Par to lasiet šajā rakstā, kura tapšanā izmantojām divu izglītības iestāžu pieredzi, kā arī lūdzām *Skola2030* veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomas satura izstrādes vecākās ekspertes Ineses Bautres skaidrojumu.

Atbilstoši bērnu spējām un jau no mazotnes

Sports nav no visa pārējā izglītošanās procesa atrauts mācību priekšmets. Arī veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomā svarīgi attīstīt tādas vispārīgās jeb caurviņu prasmes kā pašvadīta mācīšanās, kritiskā domāšana, problēmrisināšana un sadarbība.

Pirmsskolā ieteicams ikvienā tematā ikdienas rotaļnodarbībās, kas notiek gan telpās, gan ārā, organiski iekļaut sporta elementus, tā rosinot bērnus iesaistīties daudzveidīgās fiziskās aktivitātēs atbilstoši savām spējām jau no mazotnes.

Apgūstot pamatprasmes, sākotnēji ieteicams ļaut izmēģināt visu, ko ar konkrēto inventāru var darīt. Darbošanās laikā un pēc tam bērniem var uzdot pašvadītu mācīšanos un domāšanu rosinošus jautājumus: “Kas tev izdevās? Kā tu domā, kāpēc tas neizdevās? Kā tu domā, kāpēc bumba ripo?” Šim nolūkam veiksmīgi izmantojamas šķēršļu joslas, kuru izpildes laikā nevis skolotājs norāda, kā to izpildīt, bet bērns patstāvīgi izvēlas veidu, kā pārvarēt konkrēto, viņam parocīgo šķērslī, tā attīstot drosmi un vairojot ticību saviem spēkiem.

Tikpat svarīgi ir veidot bērnam izpratni par veselīgu dzīvesveidu, kas vislabāk izdarāms, praktiski darbojoties. Pirmais solis – bērnam saprotami jāpamato higiēnas nozīme (sporta tērps, roku mazgāšana).

Lai bērni apgūtu kustības un būtu aktīvi, vajag atbilstošu vidi, un tas nozīmē, ka jāveido aktīvās zonas telpās, kur uzturas bērni, un daudzfunkcionālās āra aktivitāšu zonas. Ļoti labi, ja bērni var izmantot daudzveidīgu inventāru, bet to var arī aizstāt ar dabas materiāliem. Svarīgi skolotājam runāt par drošību, lai bērnus radinātu atpazīt riskus, padomāt pirms lēmumu pieņemšanas un rīcības.

Bērnu sadarbība un pašvadīta mācīšanās Gulbenes 3. PII “Auseklītis”

Pieredzē dalās sporta skolotāja **Solvita Brezinska**:

“Lai sasniegtu mērķi – bērnam rotaļnodarbībā atbilstoši savām spējām, vajadzībām un interesēm iemācīties plānot un īstenot iecerēto –, piedāvāju bērniem dažādas uz sadarbību vērstas aktivitātes. Lūk, dažas.

Bērni sastājušies aplī un tur rokās plāna auduma gabalu, uz kura ir uzrakstīti cipari. Viņu uzdevums – secīgi aizvadīt bumbiņu no 1 līdz 5, neizlaižot nevienu no cipariem. Bumbiņa tiek vadīta, paceļot vai nolaižot auduma malas.

Bērni sastājušies aplī un tur rokās plāna auduma gabalu, uz kura ir uzziņmēts labirints. Viņu uzdevums ir, paceļot vai nolaižot auduma malas, izvadīt bumbiņu caur labirintu.

Bērni nostājušies apkārt “izpletņim” un tur to ar abām

rokām. Sākotnēji uz tā tiek uzlikta viena bumba, tad to daudzums pakāpeniski tiek palielināts. Bērni, paceļot un nolaižot “izpletņi”, cenšas noturēt visas bumbas uz tā.

Šīs aktivitātes demonstrē bērnu prasmi sarunāties, vienoties, risināt dažādas situācijas, kā arī ievērot rotaļas noteikumus.

Bērniem piedāvāju arī aktivitātes, kurās viņiem ir iespēja darboties pāros. Piemēram, spēlē ar gumijām un krāsainām plastmasas glāzēm bērni darbojas pāri, veicinot sadarbības prasmes, orientēšanos telpā un neatlaidību. Viņi savstarpēji vienojas, kurā vietā sporta zālē glāzītes tiks liktas, un tad dodas tās meklēt. Atrodot atbilstošās krāsas glāzīti, bērni cenšas ar gumijas palīdzību satvert to un aiznest uz norunāto vietu. Tas ir sarežģīts uzdevums, jo, lai satvertu glāzi, gumija jāiestiep vienlīdz stipri abiem dalībniekiem. Ja bērni to nevarēs izdarīt, tad glāzi neizdosies satvert.

Lai sekmētu pašvadītu mācīšanos, pamatojoties uz programmā paredzētajiem sasniedzamajiem rezultātiem, esmu izveidojusi piktogrammas, zem kurām ir teksts, kas domāts bērniem, kuri lasa. Nodarbības sākumā bērniem ir iespēja iepazīties ar sasniedzamo rezultātu pēc piktogrammām. Lielākie izlasa un izstāsta to pārējiem grupas bērniem, kuriem vēl nepadodas lasīt. Mazākie pēc attēliem stāsta, ko viņi tajos redz, un es pēc vajadzības jautāju, lai bērni nonāktu līdz sasniedzamajam rezultātam.

Nodarbības gaitu var trīs variantos atspoguļot uz tāfeles atkarībā no bērnu vecuma, kuriem nodarbība plānota:

- teksts ar plānotajām darbībām uzrakstīts ar drukātiem burtiem;
- veicamās darbības ir shematiski uzzīmētas;
- teksts apvienots ar shematisku zīmējumu.

Tas dod iespēju bērniem sekot līdz nodarbības gaitai, un man vairs nav jāatgādina par nākamajām darbībām. Bērni paši zina secību un vajadzības gadījumā atnes nākamajai aktivitātei nepieciešamo inventāru.

Bērņus var iesaistīt materiālu izveidē, piedāvājot izspēlēt rotaļu, kurā viņiem jāatveido burti. Lai būtu saprotamāk, esmu izveidojusi attēlus, kuros uzzīmēts, kā šos burtus cilvēks var atveidot. Pēc rotaļas bērni secina, ka viņi arī varētu izveidot šādas kartītes. Bērnu ierosme tiek atbalstīta, un nākamajā nodarbībā viņu zīmētie attēli tiek izmantoti rotaļā. Pēc tam bērnu veikums tiek apkopots vienotā plakātā sporta zālē.

Skolotāja var sekmēt bērnu zināšanas par drošību, piemēram, pārrunājot jautājumus, kas saistās ar aizsargēkīpējumu un drošības noteikumiem, bērni var demonstrēt zināšanas par satiksmes noteikumiem,

braucot ar velosipēdiem un skrejriteņiem ārpus iestādes teritorijas. Līdz ar to skolotājai jāpārlicinās par katra bērna prasmēm braukt ar velosipēdu vai pārvietoties ar skrejriteņiem.

Izglītības iestādes projektā “Eiropas brīvprātīgie darba veicēji” dalībnieki labprāt iesaistījās fiziskajās aktivitātēs – Erasmus+ projektā no ārzemēm brauc brīvprātīgie, kas desmit vai divpadsmit mēnešus strādā pie mums. Tā nesen pie mums bija puisis no Portugāles, kas iesaistījās bērnudārza dzīvē, arī sporta nodarbībās. Bērniem gan grūtības sagādāja saziņa, jo puisis nerunāja latviski, lai gan atbilstoši projekta nosacījumiem mācījās latviski, taču tas ļoti labi veicināja sadarbības prasmes, jo bija jāmeklē citas saziņas iespējas. Portugālis mēģināja pateikt to, ko vēlas, ar ķermeņa valodu, un bērni centās to izprast.

Pirmsskolā bērnu sadarbības prasmes tiek sekmētas ne tikai sporta nodarbībās, bet arī dažādās kopīgās norisēs, kā, piemēram, sporta svētkos. Ļoti nozīmīga ir vecāku līdzdalība dažādos pasākumos. Tā, piemēram, ģimeņu dienā vecāki ierodas kopā ar saviem bērniem un darbojas mūsu darbinieku izveidotajās stacijās. Atsevišķām grupām organizējam vecāku dienas ar sporta aktivitātēm. Reizēm vecākiem iesakām padomāt par piemērotu apģērbu, pieskaņojoties bērniem aktuālu animācijas filmu personāžiem. Papildus vēl katru mēnesi rīkojam sporta svētkus. Pirms tam izveidojam darba grupu. Esam izmantojuši mūsu lielisko resursu – tēti Daumantu Dreišķenu, bijušo Latvijas izlases bobslejistu. Viņš bija atvedis uz bērnudārzu īstu bobu, kamanas, un bērni varēja tajās iesēties. Daumants pastāstīja par sacensībām, tehniku, apģērbu un pārējo aprīkojumu. Mums no motocikla blakusvāģa ir izveidots pašiem savs bobs, pielikām to klāt, lai salīdzinātu ar īsto.”

Bērnu pašvadīta mācīšanās Krāslavas PII “Piēnēnīte”

Pieredzē dalās sporta skolotāja **Violeta Antonova**:

“Lai sekmētu pašvadītu mācīšanos, pamainījām vidi sporta zālē, kur tagad ir vieta runājošajai sienai. Tur izveidots:

- emociju stūrītis (katram vecumam atbilstošs daudzums), ko skolotāja izmanto gan nodarbības sākumā, gan beigās;

- drošības noteikumu saraksts, kura izveidē piedalās paši bērni. Tā mazo grupu bērniem ir pāris noteikumu, kas jāievēro. Esam vienojušies, ka uz sporta nodarbībām jābūt līdzīgi sporta tērpam, bet uz sporta zāli nedrīkst ņemt līdzīgi rotaļlietas, konfektes, cepumus, košļājamo gumiju u. c. našķus, tāpat nedrīkst likt mutē sīko inven-

tāru, kā bumbiņas, lakatiņus u. tml. Ja tomēr bērni kādu punktu neievēro, skolotāja piesprauž pie sienas sarkanu zīmīti un tad to kopā pārrunā – dažreiz jau stundas sākumā, citreiz arī beigās. Pārējiem bērniem šo noteikumu apjoms ir lielāks, un tas tiek papildināts. Lai bērni varētu atcerēties drošības noteikumus, tiek izmantotas piktogrammas.

Sporta nodarbības ievada daļu bērni vada paši. Vieni rāda vispārattīstošos vingrojumus. Lai varētu atcerēties vingrojumu kompleksa secību, esmu izveidojusi un pie sienas pielikusi piktogrammas. Citi bērni demonstrē soļošanas, skriešanas vai lekšanas veidus. Pie sienas ir izlikts arī figurālās soļošanas materiāls, kas dod iespēju pašiem izvēlēties soļošanas veidu un saprast, kā tas veicams.

Bērni ne tikai demonstrē vingrinājumus un kustības, bet arī tiek iesaistīti nodarbības plānošanā:

- nodarbības beigās izlieku piktogrammas ar dažādām darbībām, katrs bērns izvēlas vienu, un, apkopojot rezultātus, 2–3 aktivitātes ar lielāko izvēļu skaitu tiek iekļautas nākamajā nodarbībā;

- grupā bērni zīmē dažādas darbības, ko vēlas darīt sportā, pēc tam šo informāciju grupas skolotāja apkopo un nodod sporta skolotājam, kas to ņem vērā nākamajās nodarbībās;

- bērni plāno savas darbības rotaļnodarbības laikā, piemēram, “Kas ir taciņa?”, “Kur to var atrast?”, “Kāda tā var būt?”, “Kā to var izveidot?”, “Kā pa taciņu var pārvietoties?”;

- bērni paši plāno savus sporta svētkus. Šim nolūkam viņiem tiek iedoti nosacījumi, piemēram, pasākumam jābūt nosaukumam; pasākumā jāpiedalās 2 varoņiem; jāizvēlas 3 spēles, ko vēlas spēlēt, jāizdomā 2 stafetes, kādas vēlas izskriet; jānosaka veids, kā tiks veidotas komandas, t. i., kā bērni sadalīsies, kā noteiks kapteiņus; jāizvēlas cienasts.

Katras rotaļnodarbības sākumā izstāstu, ko šodien darīsim. Rotaļnodarbības beigās ir refleksija, lai varētu izvērtēt, vai ir sasniegts sasniedzamais rezultāts un kāds tas ir bijis. Lielākie bērni jau zina, ka beigās būs jārūnā, mazākajiem uzdošu uzvedinošus jautājumus. Sākumā man pašai bija grūtības refleksijai atlicināt laiku, bet tagad sokas aizvien labāk.”

Lai bērns ir savu kustību autors!

Inese Bautre:

“Bērniem jākustas visu dienu, ne tikai nodarbību laikā. Rotaļnodarbībām pēc iespējas jānotiek ārā, kur bērni var attīstīt pamatkustības – skriet, kāpt, rāpot, lēkt, mest, ķert – dažādas nodarbību zonās, izmēģināt dažādas sa-

Foto: pixabay.com

jūtu takas. Svarīgi bērniem jau no mazotnes norūdināties, radinoties pie laikstākļiem, kas nav ideāli. Tas skolotājam jānovērtē. Gluži slapjdraņķī droši vien labāk palikt telpās, taču arī ziemā var un vajag doties ārā. Veidojot nodarbību vietu, nevajadzētu aizrauties ar profesionālo inventāru. Dažādas iespējas sniedz dabas materiāli, kā čiekuri, zīles, smiltis utt. Daudzveidīgos vingrinājumos un rotaļās apgūstot pamatkustības, ļausim bērniem pašiem izvēlēties, kā vislabāk to darīt, neuztiesim vienīgi “pareizos” veidus. Lai bērns ir savu kustību autors! Tā būs pilnvērtīga pašvadīta mācīšanās, ja bērns izvēlēsies sev piemērotākās kustības un ātrumu, pieaugušajam esot uzrauga un neuzkrītoša virzītāja lomā. Peldēt mācīšana ir specifiska nodarbe, un pirmsskolas izglītības iestādēs īsta peldbaseina parasti arī nav, bet varbūt iespējams izveidot nelielu āra baseinu, lai bērni pierastu pie ūdens un vienkārši paplūncātos, arī tā nostiprinot veselību. Pirms tam jāvienojas, ka jāņem līdzi dvieļi un peldkostīmi. Pats galvenais – veselība un savām spējām atbilstošas fiziskās aktivitātes!”

Dace Namsone konferencē "Darbojos, izzīnu - mācos ar prieku!"

Dabaszinības – tiešā pieredzē būvēta izpratne

Dr. paed. Dace Namsone, Starpnozaru izglītības inovāciju centra direktore, vadošā pētniece, prezentācijā "Dziļa izpratne caur tiešu pieredzi" Skola2030 pirmsskolai veltītā konferencē pievērsās dabaszinību mācīšanai agrīnā vecumā.

Kāpēc tas ir tik svarīgi? Tāpēc, ka pirmsskolā ieliktais pamats kalpo dziļākas izpratnes veidošanai par dabā notiekošo un lietu pasauli. Aplamu, maldinošu priekšstatu izveidošanās var bērnam radīt grūtības turpmākajā dzīvē. D. Namsone aicināja aizdomāties par to, kāpēc vispār skolēni mācās dabaszinības, kas ir skolotāja svarīgākie rīki un ko vajadzētu iemācīt skolēnam, lai tālāk jau viņš pats papildinātu zināšanu bagāžu. Runātāja uzsvēra konkrētības, novērojumu un eksperimentu nozīmi bērna pasaules izziņā, kas parāda pierādījumu nozīmi un māca domāt zinātniski, un aicināja skolotājus rosināt bērnus zinātkāri un atklāšanas prieku.

Ne mehānisku atcerēšanos, ne maldīgus priekšstatus par pasauli!

Pirmsskolā bērni veido priekšstatus par to, kas notiek dabā, un par lietu pasauli, lai tālāk dzīvī varētu gūt atbildes uz sev svarīgiem jautājumiem.

Kas mācību procesā notiek skolēna galvā? Kā var zināt Zemes formu? Kā bērns šo jautājumu saprot? Vai skolēna ceļā gadās cilvēki, kas uzdod par šo tematu jautājumus? *Kā tu domā, vai Zeme ir apaļa? Vai apaļa kā lode? Vai kā kompaktdisks? Uzzīmē, kā tu domā, kā tas izskatās! Uzzīmē cilvēkus, kas stāv uz zemes, uzzīmē, kā krīt akmens. Kāpēc cilvēki nekrīt nost? Tikai sarunājoties varam redzēt, kā bērni domā, kā saprot un kas būs vēlāk, kad viņi jau saviem bērniem skaidros pasaules uzbūvi.*

Lielum lielai daļai bērnu jau ir kaut kādi priekšstati par pasauli, bieži vien maldīgi. **Būtībā dabaszinību apguve nozīmē esošos maldīgos priekšstatus pārvērst zi-**

nātniskos priekšstatos jau no pirmās nodarbības pirmsskolā. To lēnām ietērpjam vārdos, uzbūvējam jēdzienus, rosinot skolēnus jautāt, novērot, eksperimentēt, turklāt to visu darīt ar prieku.

Piemēri no dzīves rāda, ka bieži vien bērni ir mehāniski iegaumējuši bez jēgas. Marija staigā pa māju un skaita trešo Ņūtona likumu – katram spēkam eksistē pretēji vērsts vienliels spēks. Vai Marija saprot šī likuma jēgu? Viņa tikai demonstrē spēju mehāniski iegaumēt jebko. Kārlis ir atnācis no bērnudārza, un skolotāja viņam ir likusi rakstīt darbību $5 - 0 = \dots$ Kārlis prasa mammai, kā tas ir – no pieci atņemt neko? Bet jautājums ir, ko domā skolotājs, liekot bērnam pirmsskolā rakstīt simbolus, vienādības zīmi, nulli? Vislielākais risks ir veicināt mehānisko atcerēšanās veidu bez dziļākas jēgas un uzbūvēt maldīgos priekšstatus.

Pieaugušajiem ļoti jāuzmanās no aplamiem vārdiem. Piemēram, ja skolotājs teic, ka sega silda, ka saule vasarā ir tuvāk, bet ziemā tālāk, tie ir maldi! Ja bērns tādus iegaumēs, vēlāk viņam varbūt būs grūti iemācīties to, kā ir pareizi, kā ir īstenībā, vai pat neiespējami to izdarīt. Tāpēc jāizvēlas pareizi vārdi jau pirmsskolā. Nodalīsim dabu no pasakām. Pasakas un tēlu veidošanu, iztēles veicināšanu atstāsim valodas nodarbībām! Sarunāsimies ar skolēniem ar dabaszinību vārdiem tad, kad viņi veic eksperimentus un novērojumus.

Konkrētība, jautājumi, saruna

Jebkuru lietu izpratni iegūstam, izejot cauri vairākām fāzēm. Pirmā ir konkrētā darbošanās ar objektiem, novērojot, aptaustot, visādi izziņot un mēģinot saprast katru atsevišķā vārda jēgu un nozīmi. Tad jau pirmsskolas klasēs sākam veidot sakarības, lai vēlāk varētu tikt līdz formulām un simboliem. Svarīgi, lai līdz brīdim, kad māca formulas, skolēnam jau ir bijusi pieredze caur sajūtām, viņš jau eksperimentā ir sapratis, ko nozīme vārds “ātrāk”, ko nozīmē “lēnāk”, ko nozīmē attālums, laiks. Pēc tam jau var sākt veidot vārdiskas sakarības. Ja es ātrāk iešu, tad man vajadzēs mazāk laika, lai tiktu no skolas līdz mājām. Tikai pēc šādas pieredzes iegūšanas var sarunāties par to, ar kādiem simboliem šo jēgu varam pierakstīt savās burtnīcās. Pievērsīsimies pirmsskolā taustāmajai, konkrētajai pasaulei un mācīsimies šo vārdu nozīmi.

Tikai mēģinot un darot, skolēni mācās saprast, ka, piemēram, viens priekšmets ir vieglāks vai smagāks nekā otrs. Nekādu īpašo aprīkojumu tas neprasa. Citi izmanto

pakaramo, citi vienkāršu dēlīti, bet galvenais, lai, darot un taustot, skolēns saprastu jēgu, par ko ir saruna. Un tā jārikojas vienmēr, lai veidotu izpratni par jēdzieniem. Dabaszinātņu apguve iet roku rokā ar matemātiku. Strādājot ar reāliem objektiem, reizē runājam par satura jēgu jeb kvalitatīvi un par matemātisko jēgu jeb kvantitatīvi. Tā skolēni mēģina taustot saprast, kas ir skaitļu ass, vai mēģina izlikt perimetrus dažādā veidā, bet vienādā garumā, un matemātika parādās vispirms nevis kā skaitļi, bet kā objekti un vārdi.

Paskatīsimies uz šādu piemēru. Kā veidojas izpratne? Katrs bērns ir mājās redzējis, ka tējā ber cukuru. Ko ar to varam darīt pirmsskolā? Varam dot iespējas bērniem darboties ar pieejamām vielām un jautāt viņiem, kas notiek. Un mēģināt saskatīt, kā varam ieraudzīt to, kas glāzē notiek, kad cukuru (vai sāli) ieber ūdenī.

Pasaulē ir daudzi tūkstoši pētījumi par to, kā vispār skolā mācīt dabaszinības. Britu pētījumi atspoguļo skolēnu priekšstatus par to, kas notiek, vielai šķīstot ūdenī. Izrādās, ka vēl deviņu gadu vecumā daļa domā, ka sāls vai cukurs kaut kur izzūd, ka notiek burvestība. Jāmāca nošķirt brīnumus no dabaszinātniskas pārvērtības, kurai ir pamatojums! Eksperimentos bērns iegūst pierādījumus par to, kas tur patiesībā notiek. Nākamais jautājums – ja zinām, ka sāls ir ūdenī, vai to no turienes var dabūt atpakaļ vai nevar? Deviņu gadu vecumā 40 % domā, ka nevar.

Ko mēs kā skolotāji varam darīt, lai process no eksperimenta līdz formulai būtu jēgpilns? Kā mums būvēt mācīšanos, lai pārveidotu skolēnu galvās esošos maldīgos priekšstatus?

Pirmā atslēga ir jautājumi, kurus uzdodam. *Kā tas notika? Vai sāls tur vēl ir? Vai ūdens ir tāds pats vai kļuvis citāds? Un kas tieši ir citāds? Vai tagad šis šķidrums sver vairāk vai mazāk? Ja bērsim sāli vēl klāt, kas tad notiks? Kas notiks ar ūdens masu? Ja es to darišu cilindrā, vai ūdens līmenis celsies vai necelsies?*

Ja bērnam neviens šādi nejautā, tad viņam atliek noticēt. Bet dabaszinības nav ticības mācība. Dabaszinības ir par to, ka mēs varam eksperimentēt un novērojumus iegūt pierādījumus, lai pārveidotu savās galvās esošās idejas.

Tālāk nākamais solis – mācām prognozēt. Ja es cukuru ielikšu karstā ūdenī, vai tas šķīdīs ātrāk? *Kā tu domā, kas notiks, ja...? Kas būtu, ja...?* Tie ir jautājumi, kas rosina dabaszinātnisko domāšanu. Veidojot šo prognozi, plānojot, eksperimentējot, lai attīstītu dabaszinātnisko domāšanu, ir ļoti svarīgi uzreiz mācīt salīdzināt. Vienā eksperimentā man būs siltais ūdens, blakus būs aukstais. Ir svarīgi izvēlēties, lai būtu vienādi trauki, vienāda ūdens

Foto no PII "Viršu dārzs"

masa, vienāda cukura masa. Tā varam mācīt domāt zinātniski, domāšanas veidu, kā pasaulē rodas zinātniskas zināšanas, – ar pierādījumiem.

Vēlāk pirmajās trīs klasēs skolēns sāks mācīties par to, kas ir lielumi un kā kaut kas no kaut kā ir atkarīgs. Bet mēs varam neapzināti jau būvēt pareizo veidu, kā notiek eksperiments.

Nākamais mūsu rīks ir saruna. Noteikti ir vajadzīga saruna pirms un pēc eksperimenta, novērojuma mazākā vai lielākā grupā, lai bērni var atspoguļot savu domu un skolotāji to sadzirdēt.

Ja nedzirdam, kā skolēns domā, tad mums nav iespēju pārveidot viņa priekšstatus.

Mums jābūtu arī novērot. Ir nācies dzirdēt, ka pieaugušais saka bērnam – paskaties uz šo koku un uzzīmē. Tas neattīsta novērošanas spējas, te drīzāk ir runa par pirmo impulsu. Bet ko es īstenībā gribu uzzināt par šo egles skuju vai kļavas lapu? Novērot nozīmē saskatīt konkrētas pazīmes, kas palīdzētu atšķirt šo objektu no citiem, parādīt pašu raksturīgāko. Tas nozīmē, ka man vajag reālu objektu, man jābūt iespējai aptaustīt, pasmaržot, pārlicināties, kā ir tad, kad egles skuja ieduras pirkstā, ieraudzīt, kas ir atšķirīgs starp vienu un otru lapu, un tad veidot zīmējumu iespējami tuvu reālajam. Tad uzdevumā var skaidri redzēt novērošanas jēgu. Pie-

mēram, ja es savu zīmuli aprakstu tā, ka pēc tam, to sajaucot ar citiem, pēc uzrakstītajām pazīmēm spēju "savu zīmuli" atrast, tad es to esmu noverojis. Novērot nozīmē fiksēt to, ko es redzu, ne interpretēt.

Vēl viens aspekts dabaszinībām – lietu pasaule, tehnoloģijas, modeļi. Kā domā inženieris? Jau no pirmās klases parādīsies inženierzinātnes elementi. Bet īstenībā tie jau ir tagad! Kad dodam uzdevumu bērniem no klučiem uzbūvēt iespējami augstāko torni, kas negāžas, tad tas ir pirmais dabaszinātniskais modelis tam, lai būvētu augstceltnes. Kad mēģinām no vienkāršām detaļām uzbūvēt mašīnu, kas aizbrauks ātrāk, un saprotam, kāpēc tā aizbrauks ātrāk, tas arī ir dabaszinātniskais modelis. Dabaszinības ir gan dzīvā daba, gan lietu pasaule jeb nedzīvā daba. Skolēnam it tikpat daudz jautājumu par lietu pasauli, par to, kā lietas darbojas, kā par dzīvās dabas pasauli. Taču atceresimies, ka modelis nav objekta vai procesa precīza kopija mazā mērogā. Modelim vienmēr ir priekšrocības un ierobežojumi. Nepareizi modeļi var radīt maldīgus priekšstatus.

Pats galvenais, rosināsim bērnus zinātkāri, interesi un atklāšanas prieku!

Sagatavoja Alnis Auziņš

Dr.paed. Daces Namsones prezentācijas ierakstu no konferences "Darbojos, izzinu - mācos ar prieku!" (14.03.2019.) meklējiet Skola2030 Youtube kanālā: <http://ejuz.lv/pfv>

Foto no Cēsu 2. pamatskolas pirmsskolas

Mazie tik lieli, cik ļaujām būt

Iepazīsimies ar Cēsu 2. pamatskolas mācīšanās pieeju un darba organizāciju pirmsskolas grupās, īpašu uzmanību veltot jaunākā vecumposma grupai (1,5 līdz 3 gadus veci bērni). Šajā pamatskolā, kas ir viena no Skola2030 pilotiskolām, līdztekus skolēniem mācās četras pirmsskolas grupas, kuras apmeklē bērni vecumā no 1,5 līdz 6 gadiem. Varbūt tieši skolas klātesamība ir tā, kas ļauj skolotājiem arī uz pavisam mazajiem raudzīties kā uz lieliem un varoņiem, kas paši var formulēt savus izziņas jautājumus un pētīt pasauli. Lasiet, kā mazajiem veicās ar sēšanas darbiem un garšaugu audzēšanu!

Šajā pirmsskolā mācīšanās process tiek organizēts saskaņā ar atziņu, ka mazajos bērnos jau no dabas ielikta milzu interese par apkārtējo pasauli, vēlme to iepazīt ar visām maņām. Tas pilnībā sasaucas ar Skola2030 pilnveidotā mācību satura īstenošanas mērķi pirmsskolā: “Zinātkārs, radošs un dzīvespriecīgs bērns, kas dzīvo veselīgi, droši un aktīvi, patstāvīgi darbojas, ieinteresēti un ar

prieku mācās, gūstot pieredzi par sevi, citiem, apkārtējo pasauli un savstarpējo mijiedarbību tajā.” (Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem.)

Mācību plāni un bērnu intereses

Pirmsskolas jaunākajā grupā ir 17 bērni vecumā no 1,5 līdz 3 gadiem. Grupā strādā divas skolotājas un divas skolotāju palīdzes, kas palīdz rotaļnodarbībās, pastaigās un grupas darba organizēšanā, kā arī centru darbības norisē. Skolotāja ar skolotājas palīdzi, vienlaikus strādājot, katru rītu izveido dienas plānu, balstoties uz paredzētajām aktivitātēm.

Mācību gada sākumā visu grupu skolotājas kopīgi izvērza tematus visam mācību gadam, pielāgo tos aktualitātēm, pirmsskolas tradīcijām un gadskārtu norisēm. Savukārt katra grupa temata izziņāšanu plāno kopā ar bērniem, ņemot vērā viņu iepriekšējo pieredzi, vēlmes, vajadzības un interesi. Temats tiek plānots mēnesim.

“Pirms temata izziņāšanas ar bērniem noskaidrojam,

ko vēlamies uzzināt, ko jau zinām par attiecīgo tematu vai izpētes objektu. Mazie bērni mācās konkrēti ar sensorās pieredzes starpniecību, uzzinot, kā lietas darbojas, un bagātinot vārdu krājumu, savu valodu. Viņi mācās aktīvā darbībā: kustību rotaļās, eksperimentējot, pētot, iesaistoties jaunrades darbībās – it visā, ko dara ar rokām. Mazie bērni uz iepriekšējās pieredzes pamata konstruē zināšanas. Jo vairāk un dažādāk mēs pētām, vērojam, rosinām interesi, liekot lietā visas maņas, jo lielāka interese rodas bērnos izzināt vēl tālāk un precīzāk,” stāsta pirmskolas metodiķe **Santa Nipere**.

Darbs pie caurvijām ikdienā izpaužas nemitīgi. Bērni paši sev klāj galdus, izvēlas materiālus, domājot, ko no tiem varētu pagatavot. Bērni mācās sadarboties, strādā grupās, ar skolotājas palīdzību sadala darbus. Šajā pirmskolā jaunākā vecuma bērni gluži noteikti netiek uzskatīti par tik maziem, ka nespētu līdzdarboties un piedalīties pirmskolas kopīgajos pasākumos un ka viņiem visu laiku būtu jāatrodas vienā telpā, nekad neatstājot pirmskolas teritoriju, lai pasargātu no pārdzīvojumiem. Santa uzsver, ka, strādājot ar jaunākā vecuma bērniem, būtiskais nav vis bērna kalendārais vecums, bet gan katra bērna iegūto zināšanu, prasmju un iemaņu līmenis. Tas palīdz precīzāk saprast bērna attīstības un izglītības vajadzības un plānot tām atbilstošas darbības.

Līdz ar to jaunākā vecuma grupa apgūst tādus pašus tematus kā pārējie bērni, bet mācību darba organizācija ir pielāgota bērnu zināšanu un prasmju līmenim. Bērni strādā gan grupās, gan individuāli, un skolotājas paredz darbības apakšgrupām un diferencē uzdevumus. Grupas vide ir iekārtota atbilstoši bērnu vajadzībām, ir izveidoti pētniecības un attīstošie centri, turklāt vide ir mainīga, pakārtota uzdevumiem un izzināmajam tematam.

Šajā pirmskolā ir vienots uzskats, ka tieši mazajiem bērniem nepieciešams piedāvāt visas attīstības un atbalsta iespējas un, cik vien iespējams, ļaut darīt visu pašiem, uzticēties viņiem un viņu dabiskajai zinātkārei, ļaut kļūdīties un atbalstīt patstāvību. Maksimāli tiek izmantotas vides iespējas – dažādas iestādes telpas, kurās var gūt atšķirīgu kustību pieredzi, gan arī dažādās āra vides iespējas, un līdzās bērniem allaž ir darbīgi pieaugušie.

Skolotājai ir jāspēj pielāgoties bērnu radītajai situācijai un to izmantot viņu attīstībai. Rotaļnodarbības notiek gan ar aktīvu skolotājas līdzdalību, gan viņai vienkārši klātesot, vērojot un rūpējoties par drošu vidi. Piemēram, ar skolotājas rošīgu līdzdalību bērni var nodoties fiziskām aktivitātēm – izspēlēt kādu sižetu un veikt sporta pamatkustības – soļošanu, lēkšanu, rāpošanu, rāpšanos u. c. Savukārt šķēršļu joslu bērni veic patstāvīgi, tad skolotājas darbība ir pasīva, un bērni paši izdomā, noska-

Foto no Cēsu 2. pamatskolas pirmskolas

tās no citiem, kā šķēršļu pārvarēt. Taču bērni šķēršļus mēdz pārlikt pēc saviem ieskatiem vai ar priekšmetiem izdomā darīt ko jaunu. Tā, piemēram, gadās, ka mīkstos klučus, ko pieaugušais salicis un paredzējis cauri līšanai, kāds bērns apgriež otrādi, un tie kļūst par auto. Bērni cits no cita noskatās un dara tāpat, un ātri vien šķēršļu josla ir pārtapusi par ceļu ar automašīnām, bet vingrošanas riņķi – par stūrēm. Ja nodarbības laikā bērniem ir aktualizējies transporta temats, tad tas ir aktuāli un interesanti, un radušos situāciju skolotāja nevis maina, bet radoši izmanto, pievēršoties jaunajam tematam.

Svētku svinēšana

Jaunākā vecuma grupa sadarbojas ar pārējo grupu bērniem gan gadskārtu svinēšanā, gan uzstājas uz lielās skatuves citu grupu bērniem un viņu vecākiem. Svētki tiek svinēti gan bērnudārza teritorijā (Ziemas saulgrieži, Meteņi, Lielā diena, Vasaras saulgrieži), gan izbraucot uz lauku sētu (Miķeļos), gan dodoties ciemos pie citām pirmskolām (Mārtiņos). Visos pasākumos, lai kur tie arī notiktu, vienmēr piedalās arī jaunākās grupas bērni.

Nu jau ceturto gadu bērni Miķeļdienā dodas izbraukumā uz lauku sētu, kur gan mazie bērni, gan lielie darbojas dažādos darbos – novāc burkānus, saliek tos ķerēs un aizved, piedalās sporta aktivitātēs, dzied, dejo, iet rotaļās.

Noslēgumā tiek ieturēta arī svētku maltīte – uz

ugunskura cepta maizīte, ēsta bukstiņputra un dzerta tēja. Šajās aktivitātēs iesaistās un palīdz arī vecāki. Lai kopā būšanas brīdis izdotos, ļoti svarīga ir pedagogu atsaucība.

Āra aktivitātes

Paši mazākie bērni katru dienu dodas pastaigā. Mainoties gadalaikam, mainās aktivitātes un pētniecības objekti dabā. Pētniecības nolūkos skolotājas ar bērniem dodas arī tālāk par grupas, par skolas teritoriju. Izzinošām pastaigām, vērojumiem, pētniecības darbībām un dabas materiālu vākšanai skolotājas izmanto tuvumā esošās mājsaimniecības un dabas objektus (mežu, pļavas, dīķi, Gauju un Cīrulīšu dabas takas). Rotaļu laukumā ir piemērota vide, lai nodarbības notiktu arī svaigā gaisā.

Vecāki

Katra bērna izaugsme piefiksēta attīstības lapās, un divreiz gadā individuāli ar vecākiem tiek pārrunāta bērna attīstības dinamika. Vecāki tiek informēti par ikdienas gaitām pirmsskolā ar dažādu saziņas veidu palīdzību. Vecāki atbalsta gan ar idejām, gan ar materiāliem, ja tas ir nepieciešams. Vecāku izglītošanai par kompetenču pieeju mācību saturā pirmsskolas foajē ir izveidota informācijas siena – runājošā siena vecākiem.

Vides iekārtojums

Daudzfunkcionāli veidotajā grupu vidē bērni var praktiski darboties, tā nonākot pie zināšanām. Grupās ir bērnu pašu veidoti mācību centri. To skaits ir atkarīgs no bērnu vecuma attīstības īpatnībām un vajadzībām.

Pirmsskolas foajē ar aktivitāšu centriem tapis sadarbībā ar vecākiem. Bērni to izmanto pašu izvēlētām un organizētām kustību aktivitātēm, izziņošanai un pētniecības darbībām, un tajā ir arī vieta atpūtai.

Vakaros kopā ar vecākiem bērni var spēlēt spēles un darboties aktivitāšu centros, ar prieku dodoties baskāju takā, kas arī atrodas pirmsskolas foajē.

Mazo bērnu lielie sēšanas darbi

Cēsu 2. pamatskolas pirmsskolas skolotāja Santa Azace strādā ar bērniem, kuru vecums ir no 1,5 līdz 3 gadiem, grupā viņu ir 17. Pavasarī mēneša temata ietvaros tika nolemts bērņus iepazīstināt ar sēšanas un stādīšanas darbiem. Santa kopā ar kolēģēm izplānoja tematu "Sēšana" ar iespēju bērņiem iesēt un izaudzēt savus garšaugus – lokus, dilles, pētersīļus, kressalātus un pupas.

Sasniedzamais rezultāts: sēj, novēro un rūpējas par dēstiem (iepazīst augsni un augus, mācās bērt, sēt, liet).

Attīstāmās caurvijas: sadarbība.

Tikumi, vērtības: uzņēmība, atbildība.

Lielais jautājums: "Ko es varu darīt pasaulē?"

Foto no Cēsu 2. pamatskolas pirmsskolas

Santa stāsta par savu pieredzi "Sēšanas" tematā: "Pārrunājot ar kolēģēm paredzamo sadarbības lauku, pēkšņi sapratām, ka pirms tam jāveic pētniecības darbība. Lai bērņiem aktivizētu izziņas interesi par notiekošo, nepieciešama tāda kārtīga un aktīva praktiskā darbošanās un vērošana, "jāsper solis atpakaļ", jo bērņiem nav maņās balstītu priekšstatu par augsni! Tas nozīmē, ka plānojot jāiekļauj iespēja nesteidzoties izbaudīt augsnes īpašības. Uz galda tika novietota augsne un dota iespēja to iztaustīt ar rokām, aplūkot un, ievēlot degunā gaisu, pārliecināties, vai un kā tā smaržo, secināt, ka mitra tā smaržo spēcīgāk, vairākkārtīgi to iebērt un izbērt dažādos trauciņos, dažāda lieluma un formas puķupodiņos, iebērt to tā, lai augsne kļūtu irdena, vai, kārtīgi plikšķinot, to sablīvēt, ar vienu vai vairākiem pirkstiem veidot tajā caurumus, samitrināt.

Darbošanās notika visai enerģiski, tāpēc dažkārt augsni varēja pamanīt dažādās telpas vietās, arī starp paklāja pavedieniem, bet priekšstats par augsni bija iegūts, un varējām ķerties pie nākamā posma – sēšanas un stādīšanas. Tā kā plānošanas procesā piedalījās arī skolotāju palīdzes, tad viņas izturējās visnotaļ saprotoši pret enerģisko priekšstatu iegūšanas veidu, darbojoties

Foto no Cēsu 2. pamatskolas pirmsskolas

ar augsni.

Kad bijām novērojušas izzināšanas intereses atslābšanu, sadarbībā ar skolotājas palīdzību ķērāmies pie nākamā darba – sēkļu izpētes, un atkal, maksimāli iesaistot visas maņas, bērni izpētīja sīksīpoliņus, dilļu, pētersīļu, kressalātu sēklas un pupiņas. Tad sagatavojām sēšanai un stādīšanai paredzētos podiņus. Šī nodarbe veicās samērā veikli, jo bērni jau bija iepazinuši kā augsni, tā podiņus, un tas ļāva labāk koncentrēties darbam. Nācās vēl precizēt, kā stādāmi sīpoliņi – ar “astīti” uz augšu. Viss iestādītais tika bagātīgi aplaisīts. Darba gaitā individuāli ar katru pārrunājām veiksmes, uzteicot rūpību, centību un vēlmi palīdzēt citiem.

Kopā ar bērniem secinājām, ka viņi iemācījušies sēt ļoti sīkas un arī lielākas sēkliņas un stādīt sīpoliņus un ka to varēs iemācīt arī kādam no ģimenes locekļiem. Viņi varēs paskaidrot, kas sēšanas darbiem nepieciešams un kā var iekārtot darbavietu sēšanai. Darba gaitā varēja novērot, ka vecākie no mazajiem bērniem, paši nebūdami nekādi lielie, dažkārt palīdz jaunākajiem, kā to jau ir ieradusi, un tad jau to varēs darīt arī ģimenē, jo palīdzēt un sadarboties taču ir prieks.

Tālāk bērni ar lielu nepacietību pat vairākkārt dienā vēlējās aplūkot sējumus. Varbūt jau kaut kas parādījies? Bērni vēroja dīgšanas un augšanas procesu un rūpējās, lai sējumi saņemtu pietiekamu valgmi. Īpaši bija jāpiešķata aktīvie laistītāji.

Izaugušos kopīgā darba augļus skolotājas palīdzība pievienoja ēdienam (lociņus biežpienam, dilles zupai,

kressalātus uz sviestmaizēm pēc bērnu vēlēšanās). Bērni ar lielu gandarījumu ēda savu izaudzēto. Rosoties šajā tematā, bērni aktualizēja vārdu krājumā vārdus, kas apzīmēja dažādas augsnes īpašības, sēkļu nosaukumus un lielumu, secināja, ka sēkļu ir daudz, ka katrs ir paņēmis vienu un šo vienu arī sēs vai stādīs, ka sīkās sēkliņas sēj, bet lielās stāda.

Mazie bērni uz iepriekšējās pieredzes pamata konstruē zināšanas. Jo vairāk un dažādāk mēs pētām, vērojam, rosinām interesi, izmantojot visas maņas, jo lielāka izziņas interese rodas bērnos izzināt vēl tālāk, vēl precīzāk. Tādēļ mums ir svarīgi gan sēšanas, gan citus tematus veidot tā, lai bērniem būtu pietiekami ilgs laiks pašiem darboties, izzināt, gūt ļoti tiešu un nepastarpinātu pieredzi par apgūstamajām lietām un parādībām. Tādā veidā viņi mācās dubultīgi – veido ļoti svarīgu tiešas pieredzes pamatu tālākām mācībām, attīsta pasaules izzināšanas prasmes, kas ir pašvadītas mācīšanās pamatā.”

Par pirmsskolas dzīvi un norisēm pastāstīja Cēsu 2. pamatskolas izglītības metodiķe Santa Nipere. Pieredzē dalījās arī pirmsskolas izglītības skolotājas Santa Azace (1,5-3 gadus veco bērnu skolotāja), Zane Micpapa (3-4 gadus veco bērnu skolotāja), Kristīne Dovgiallo (sports) un Judīte Vāvere (mūzika). Par attēliem pateicamies Cēsu 2. pamatskolas pirmsskolas skolotājiem un bērniem!

Foto: Jake Hills (unplash.com)

Pieci soļi līdz rudenim - pirmsskolā

Piedāvājam piecus soļus vasarā, lai, baudot sauli, pārkonu un saldējumu, jūs iedvesmotos un sagatavotos jaunam darba cēlienam. Šķiet, mācību gads tikko beidzies un līdz rudenim vēl tālu, taču no 2019./2020. mācību gada stāsies spēkā Valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijas (<https://www.skola2030.lv/pirmsskola>), un tas nozīmē, ka visiem šajā izglītības pakāpē iesaistītajiem tas jāņem vērā. Aicinām noskaņoties pārmaiņām un paturēt prātā, ka process ir pakāpenisks un pārmaiņas nenotiks uzreiz vienā dienā. Sāciet soli pa solim – izziniet un domājiet, sadarbojieties un mācieties kopā, plānojiet un organizējiet, dariet un seciniet, kā tieši jūsu pirmsskolā vislabāk īstenot jaunajās vadlīnijās ierakstīto. Latvijā ir 25 pirmsskolas (pilotpirmsskolas) un vēl deviņu skolu pirmsskolas posma komandas, kas jau divus gadus ir iepazinušās un izmēģinājušas jauno pieeju. Lai viņu paraugs jūs iedvesmo!

1

Iepazīšanās ar pirmsskolas izglītības vadlīnijām.

Jā, pavisam vienkārši – iepazīsimies ar pirmsskolas izglītības vadlīnijām, kas ir pirmais no saistošajiem izglītības dokumentiem, lai jau no nākamā mācību gada sāktu īstenot pārmaiņas mācību saturā un pieejā vispārējā izglītībā Latvijā! Lai pirmsskolā veidotos vienota izpratne, aicinām tās lasīt visiem kopā – pirmsskolas skolotājiem, vadībai, visiem izglītības iestādes darbiniekiem –, jo ikviens pirmsskolas darbinieks ir piederīgs mācību procesam un var tajā piedalīties. Aicinām ar dokumentu iepazīties pašvaldības izglītības jomu speciālistus, kuri kā pirmsskolu dibinātāji ir līdzatbildīgi, un, protams, bērnu vecākus, lai arī viņi būtu informēti par uzsvariem mācīšanās procesā pirmsskolā un par sasniedzamajiem rezultātiem, kā arī par to novērtēšanu. Sk. http://bit.ly/pirmsskolas_izglitibas_vadlinijas

2

Sadarbība!

Sadarbība ir svarīga vairākos attiecību līmeņos, gan ārēji – ar pašvaldību, ar citu pirmsskolu, ar skolu, uz kuru gatavojas pāriet bērni pēc pirmsskolas –, gan iekšēji – pirmsskolas darbinieku vidū. Kā? Sarunājoties, kopā domājot, meklējot risinājumus un plānojot.

- Sadarbība ar pašvaldību un citām mācību iestādēm. Katrā novada pašvaldībā ir zinošs mācību jomu koordinators, kurš ir apmeklējis Skola2030 rīkotos seminārus un ir informēts par sagaidāmajām pārmaiņām. Jautājiet un izvērtējiet, kā dzirdētais un redzētais sasaucas ar jūsu izpratni par pilnveidoto saturu un pieeju. Koordinators ir tas, kurš apzina un popularizē labās prakses piemērus mūsdienīgas lietpratības izglītībai savā reģionā un kura uzdevums ir dot padomu un atbalstīt skolotājus, palīdzēt viņiem meklēt risinājumus pedagoģiskās prakses pilnveidei. Runājiet un meklējiet risinājumus aktuālajiem jautājumiem. Savukārt, mērķtiecīgi veidojot attiecības ar citām pirmsskolām un apvidus skolām, iespējams cits citam palīdzēt, dalīties labās prakses piemēros, veidot labvēlīgu pāreju no pirmsskolas posma uz skolu.

- Sadarbība pirmsskolas ietvaros. Izglītības iestāde ir

tā, kas veido savu mikrovidi, kas ir vērsta uz sadarbību, lai visi kopā – vadība, skolotāji, tehniskā atbalsta personāls, kā arī vecāki – domātu, kā pēc iespējas labāk un efektīvāk īstenot mācību procesu bērniem un sasniegtu izvirzītos mērķus, apgūtu izraudzītos tematus un prasmes. Pirmsskolas vadība un administrācija noteikti būs tā, kas veicinās un atbalstīs sadarbību visu darbinieku vidū, skolotāju vidū, kā arī sadarbību ar vecākiem.

3

Laiks kopā būt!

Lai īstenotu vadlīnijās ierakstīto, ņemtu vērā un atbilstītu katra bērna vajadzības visas dienas garumā, ļoti svarīgi ir laikus plānot un organizēt darbu. Lai to paveiktu, aicinām vispirms izvērtēt sava darba efektivitāti. Pirmkārt, **izvērtējiet laika resursu**, lai atrastu laiku satikties. Meklējiet veidus, kā pārveidot mācību darba organizāciju, lai skolotāji rastu iespēju sadarboties un plānot. Piemēram, rīta stundās, kad ir mazāk bērnu, var veidot apvienotās grupas, un skolotājiem izbrīvējas laiks satikties. Veidi, kā to vislabāk izdarīt, ir dažādi. Ir pirmsskolas, kurās veiksmīgi izmanto tiešsaistes plānošanas rīkus. Tālāk piedāvājam dažus labās prakses piemērus, tomēr vislabāk būs, ja atradīsiet tieši sev piemērotāko. Otrkārt, **izvērtējiet darbinieku resursus**. Piemēram, lai efektīvi vadītu bērnus, iespējams, uz ārā iešanas laiku ir jāpiesaista papildspēki – skolotāju palīgi vai citas grupas skolotāji, ja vairāku grupu garderobes atrodas vienotā telpā, bet dažu tematu apgūvē skolotājs var iesaistīt arī dārziņnieku, medmāsu vai pavārus, kas palīdzēs temata pagūšanu pietuvināt dzīvei. Treškārt, izvērtējiet efektivitāti dokumentācijā. Veidojiet dokumentāciju, piemēram, **skolotāja dienasgrāmatu un mācību procesa plānošanas dokumentus, tā, lai tie būtu svarīgi, mērķtiecīgi izstrādāti un palīdzētu skolotāja darbā.**

Daži labās prakses piemēri.

“Skolotāju darba grafiki ir sastādīti tā, lai rīta cēlienā no pulksten 9.00 līdz 15.00 (kādu dienu līdz 16.00 vai pat 17.00) viņas strādātu pāri. Ļoti aktīvi mācību procesā un citās aktivitātēs iesaistās skolotāju palīgi. Ja grupā bērnu skaits ir 25 un vairāk vai ja grupā ir vairāki bērni ar speciālajām vajadzībām, tad strādā divi skolotāju palīgi. Visu laiku pievēršam uzmanību tam, lai bērniem būtu iespēja dalīties vairākās apakšgrupās skolotāju rīkotajās vai pašu bērnu organizētajās rotaļnodarbībās. Papildus tam visam sporta un mūzikas skolotājas arī strādā ar apakšgrupu pēc bērnu brī-

vas izvēles”. (Ozolnieku PII “Saulīte” vadītāja Inese Jumīte.)

“Skolotājiem nav pilnas slodzes, bet tāpat esam atraduši laiku, kad grupā ir divi skolotāji un ir laiks saplānot, izrunāt aktuālo. Trešdienās iestādē no pulksten 13.20 līdz 15.00 ir metodiskā diena, kad tiek organizēti praktiskumi, radošās darbnīcas, pedagogi dalās pieredzē, kopīgi plānojam pasākumus utt.” (Talsu PII “Sprīdītis” vadītāja Ilze Solovjova.)

“Mūsu novada pirmsskolās rīta un vakara stundās ir aktualizētas dežūrgrupas, kas veiksmīgi palīdz atrast laiku skolotājiem viņu darba plānošanā un sadarbībā.” (Cēsu novada Izglītības pārvaldes metodiķe Dzintra Kozaka.)

4

Mācīties – kopā un katram atsevišķi!

Dzīve nestāv uz vietas, pasaule attīstās, un skolotājam nākas iet līdzi laikam – ne tikai mācīt, bet arī regulāri mācīties pašam – lasīt, vērot, iepazīties ar jaunākajiem pētījumiem izglītībā un labās prakses piemēriem, citu skolotāju pieredzi, sadraudzēties ar tehnoloģijām, meklēt atbildes uz jautājumiem, lai uzzinātu un saprastu, kā padarīt ikdienā darbu ar bērniem pēc iespējas efektīvu. Jo vairāk uzzināsiet, jo vairāk ideju iegūsiet, ko pamēģināt ieviest savā praksē.

Turklāt veiksmīgi mācīties var arī viss kolektīvs kopā! Tā mācoties, varat veidot vienotu izpratni par lietām, norisēm, par ikdienas darbu, gaidām un pienākumiem, noskaidrot to, kas palicis nesaprasts, atklāt jaunus skatpunktus, dalīties pārdomās un apmainīties viedokļiem.

Lasiet, pētiet un skatieties pirmsskolai veltītos materiālus internetā!

Ar ko sākt? Iesakām:

- **Skola2030** vebināra ieraksts: Aktualitātes mācību saturā: Pirmsskola. (Vada **Skola2030** vecākās ekspertes Liene Rolanda, Arita Lauka, Agrita Miesniece) http://bit.ly/vebinars_pirmsskola

- VISC mācību e-vidē ir pieejams pašmācību kurss “Skolotājs, kurš vada mācīšanos pirmsskolā.” <http://ejuz.lv/pfw>

- Pirmsskolai veltītās konferences prezentāciju ieraksti **Skola2030** Youtube atskaņošanas sarakstā “Konference “Darbojos, izzinu – mācos ar prieku!”

- http://bit.ly/konference_pirmsskola Tajā atradīsiet ekspertu prezentācijas par dabaszinībām, valodu, caurviju prasmēm, aktīvas rīcībspējas attīstīšanu pirmsskolā u. c.

- **Skola2030** videoklipi Youtube atskaņošanas sarakstā “Pirmsskola”:

Bērns ir pētnieks un darītājs <http://ejuz.lv/pfx>

Skolotāja loma pirmsskolā <http://ejuz.lv/pfy>

Mācību plānošana pirmsskolā <http://ejuz.lv/pfz>

• Raksti par pirmsskolu *Skola2030* mājaslapā www.skola2030.lv (meklējiet sadaļu "Mācību saturs" – Pirmsskola) un ziņu izdevumā "Domāt, darīt, zināt" (brīvi pieejami mājaslapā, izdrukājami un lasāmi ikvienam ērtā vietā un laikā).

Informējiet, aiciniet izzināt un iesaistiet kopīgas izpratnes veidošanā par pirmsskolu arī vecākus!

Jums ir plāns? Ir plāns, jā!

Mācību satura apguves plānošana ir kā atslēga mācīšanās procesam. Lai to veiktu, svarīga ir sadarbība – tai jāatvēr laiks un vieta, un jāizvirza mērķis (izveidot plānu). Ja jums ir plāns, mēs vienmēr zināsim, ko, kā un kad darīt! Plāns ir skolotāja viens no galvenajiem rīkiem,

taču visefektīvākais veids katrai pirmsskolai jāatrod pašai. Vienojieties par plānošanas pieraksta veidu, kas tieši jūsu pirmsskolai ir visērtākais, vadoties no izglītības programmas paraugā rakstītā:

- mācību saturu plānojiet vismaz vienam mēnesim;
- formulējiet tematam atbilstošu, konkrētu un bērnam saprotamu galveno ziņu un izvēlieties kompleksus sasniedzamos rezultātus visās mācību jomās, lai nodrošinātu zināšanu, izpratnes un pamatprasmju mācību jomās, caurviju prasmju, vērtībās balstītu tikumu un ieradumu apguvi;
- plānojiet savstarpēji saskaņotu sasniedzamo rezultātu apguvi - pa nedēļām un nedēļas dienām.

Mācību satura plānošanas līmeņi

Kā piemēru aicinām iepazīties ar temata "Padejosim?" plānošanas paraugu no (*Skola2030*) metodiskiem ieteikumiem pirmsskolas skolotājam: <http://ejuz.lv/pdg>

Novēlam veiksmi un radošumu nākamā darba cēlieņa (protams, arī atvaļinājuma!) plānošanā!

Liene Rolanda, *Skola 2030* vecākā eksperte,
un Alnis Auziņš, *Skola2030*

Mācību satura plānošanas līmeņi pirmsskolā

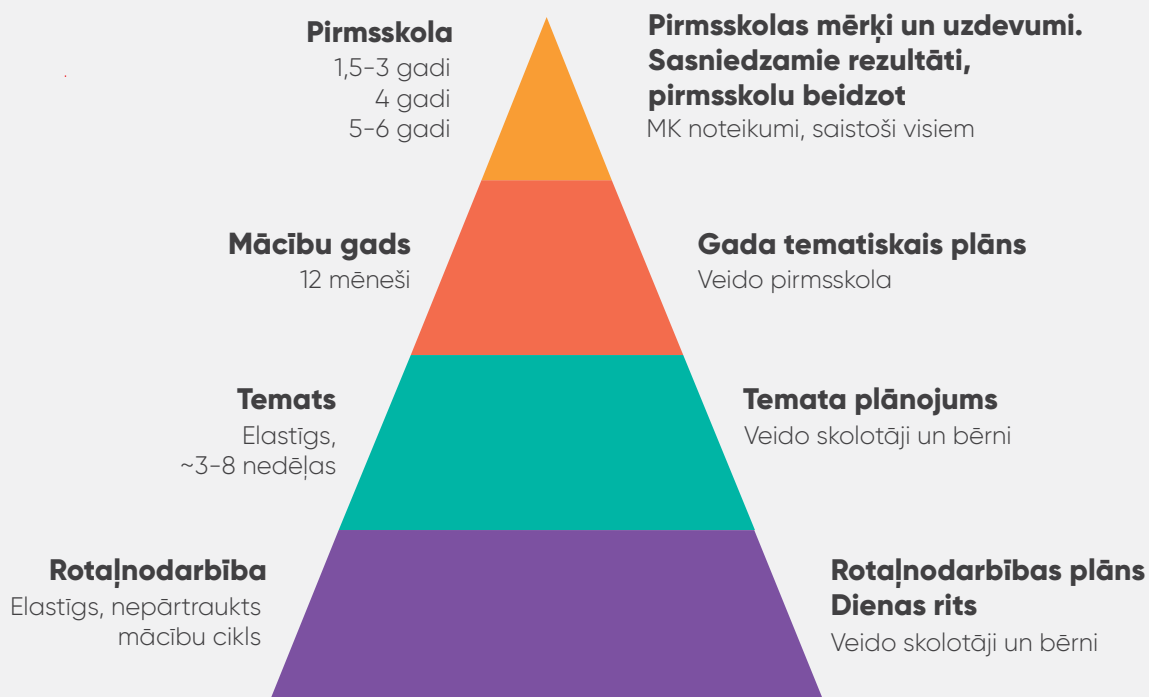

Foto: pixabay.com

Kā pirmsskolas skolotājam plānot gada griezumā?

Veidojot gada plānu pirmsskolā, galvenie jautājumi ir šādi.

- Kā gada griezumā izvēlēties bērnam nozīmīgus, ambiciozus un uz iedziļināšanos virzītus integrētus tematus?
- Cik ilgu laiku dot katra temata izpētei?
- Kā lieli jautājumi un ziņas bērnam ietekmē temata saturu?

Kas nosaka temata izvēli? Lieliski, ja izdodas gada tematiskajā plānā ievērot bērnu intereses un sekot tām, tomēr vienkāršāk un produktīvāk ir plānot tematus visam gadam, ļaujoties uz to, ka prasmīgs skolotājs pratīs ieinteresēt bērnus par katru tematu. Mērķtiecīgi plānojot tematus visam gadam, var veiksmīgāk plānot arī sasniedzamos rezultātus, meklēt informāciju un gatavot mācību materiālus dažādiem uzdevumiem. Plānojot temata apguvi un veidojot rotaļnodarbības, protams, ir jāņem vērā bērnu intereses, iepriekšējā pieredze un zināšanas, tāpēc svarīgi atbildēt uz šādiem jautājumiem.

- Kādus tematus bērni ir izpētījuši iepriekšējā gadā?

- Kā temati saskan ar pirmsskolas dzīvi un tradīcijām?
Ieteikumi plānošanā
 - Mācību gada sākumā iepļānojiet laiku, lai sadraudzētos, lai apgūtu pirmsskolas dienas ritu.
 - Vispirms saplānojiet aktuālos tematus, kas ir nomainīgi katru gadu, piemēram Ziemassvētki vai Ģimenes diena; iepļānojiet gatavošanos svētkiem un pasākumiem un tad veidojiet plānojumu pārējiem mēnešiem, sasaistot tos, veidojot pāreju, ievērojot pēctecību.
 - Plānojiet viss kolektīvs kopā, lai katrā nākamajā gadā bērni vai nu apgūtu tematu ar citu saturu, vai arī izpētītu jaunus tematus.
 - Izvēloties tematus, jāņem vērā arī mācību jomu saņiedzamie rezultāti gada garumā.
 - Gada laikā plānojiet iespējas attīstīt un lietot visas caurviju prasmes.
- Izstrādājot gada tematisko plānojumu, būtu jāņem vērā, vai tas būs bērniem nozīmīgs, atbilstošs, vai būs pietiekami sarežģīts un saistošs.
- Atbilstošs.** Saistīts ar bērnu iepriekšējām zināšanām un/ vai pieredzi. Mācību centrā ir ne tikai fakti un iemaņas, bet arī konceptuālā izpratne, principi un darbošanās process.

Iksšķiles Brīvā skola. Foto: Gundega Deģe

Jautājumi, ko sev uzdot.

- Cik lielā mērā šis temats ir vērtīgs ārpus grupas/ klases sienām?

- Vai to ir vērts zināt un kādēļ?

Nozīmīgs. Ļauj iegūt dzīvei vajadzīgās iemaņas vai pieredzi, iegūt zināšanas, kas nepieciešamas temata izpratnei. Mācīšanās nav tikai mācīšanās pēc.

Jautājums, ko sev uzdot.

- Kā bērni varēs izmantot iegūtās zināšanas un iemaņas?

Izaicinošs. Rada iespēju padziļināt un paplašināt priekšzināšanas un iepriekšējo pieredzi.

Jautājums, ko sev uzdot.

- Cik ļoti šajā tematā jāiedziļinās?

Saistošs. Piesaista bērnu uzmanību un rada interesi.

Jautājumi, ko sev uzdot.

- Vai bērniem šis temats būs interesants?

- Kā panākt, lai mācīšanās būtu aizraujoša? (Pēc G. Wiggins, J. McTighe 'Understanding by Design')

Ļoti svarīgi ir **nesadrumstalot mācību saturu**, katru tematu vēlams izvērst mēneša garumā, lai bērni var pa-

tiesi mācīties iedziļinoties un lai tiktu nodrošināti visi trīs mācīšanās posmi – **aktualizācija** (uzmanības pievēršana/sākotnējās intereses izraisīšana, ievērojot atbilstību bērna interesēm, iepriekšējo zināšanu aktualizācija un priekšstata radīšana par mācīšanās mērķi), **apjēgšana** (izpratnes veidošana, izmantojot daudzveidīgus metodiskos paņēmienus, vingrināšanās, atgriezeniskās saites saņemšana, snieguma pilnveide) **un refleksija** (iegūto zināšanu un prasmju izvērtēšana, pārdomas par mācīšanās procesu).

Noteikumos par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām norādīti **lielie jautājumi**, kuri vijas cauri visam gadam un palīdz izvērtēt, cik daudzveidīgs ir gada plāns. Mazākiem bērniem tematu saturā dominēs "darīšana", tāpēc vairāk atbildēs uz jautājumu: "Ko es varu darīt pasaulē?"

Temata virzību un dziļumu nosaka **ziņa bērnam**. Šīs ziņas formulēšanā parādās skolotāja meistarība – kā piedāvāt pētīt tieši to, kas ir saistošs un interesants grupas bērniem. Piemēram, tematā "Mana pilsēta (ciems)" ziņa bērnam varētu būt "Katrai ēkai ir sava nozīme pilsētā" (II pakāpe), tematā "Lai skan!" ziņa bērnam varētu būt: "Mums visapkārt ir dabas un cilvēku radītas skaņas" (II pakāpe). Mazākiem bērniem tematā "Ripo, birst un slīd" ziņa bērnam varētu būt: "Caurules, renes, trauki, slīpas virsmas palīdz pārvietot gan sīkas, gan lielas lietas". Pieredze liecina, ka vislabāk ziņu bērnam izdodas formulēt, strādājot komandā. Turklāt jāpatur prātā, ka satura plānošanā un īstenošanā atbalstu var sniegt arī sporta un mūzikas skolotājs.

Formulējot ziņu bērnam, palīdzēs šādi jautājumi.

- Kāds būs sasniedzamais rezultāts – ko bērns zinās un prātīs izdarīt?

- Vai būs iespējams novērtēt, cik labi bērns izpratis šo ziņu?

Lai izdodas izveidot gada tematisko plānojumu, kas veicina katra bērna mācīšanos iedziļinoties!

Ziņa bērnam: <http://ejuz.lv/pfs>

Gada plāna piemērs: <http://ejuz.lv/pft>

Sagatavots pēc Gintas Kārklīņas, Skola2030 vecākās ekspertes, Rīgas Starptautiskās skolas vadītājas, stāstījuma darba grupā konferencē pirmsskolu pedagogiem "Darbojos, izzinu – mācos ar prieku" 14.03.2019. Valmierā. Darbnīcas mērķis bija veidot klausītāju izpratni par plānošanas nozīmīgumu bērnu jēgpilnas mācīšanās sekmēšanai. Pārskatu sagatavoja Inga Stangaine, Dr. paed., LU docente, Skola2030 eksperte tālākizglītības jomā.

Ikšķiles Brīvā skola. Foto: Gundega Deģe

Sveiks, pirmklasniek!

Ar pozitīvu satraukumu gaidīju tikšanos ar saviem jaunajiem pirmklasniekiem. Satraukumu radīja tas, ka es vēl nepazinu šos bērnus. Man bija svarīgi, lai skolēni labi justos, lai viņiem patiktu mācīties, lai es varētu atbalstīt katra skolēna mācības.

Tas iespējams tikai tad, ja skolēnus pazīst, bet es biju satikusi vien dažus topošos pirmklasniekus, kuri kopā ar vecākiem bija atnākuši iepazīties ar skolu. Arī bērni bija satraukti, jo viņus sagaidīja liela pārmaiņa – pirmo reizi mūžā viņi uzsāks skolas gaitas. Bērni nepazīna skolas telpas, citus bērnus un skolotājus, klases un skolas noteikumus, ikdienas ritu. Satraukti bija arī vecāki, lai gan viņi skolā jau bija gājuši. Satraukumu radīja jaunais un nezināmais. Mans pirmais uzdevums bija mazināt satrauku-

mu, izveidojot mūsu mācīšanās kopienu, skaidrojot, kā noritēs ikdiena skolā. Uzaicināju uz tikšanos arī mūzikas un sporta skolotājas, logopēdi. Izvirzīju pirmās tikšanās reizes, pirmās mācību nedēļas un visa septembra mēneša mērķi – izveidot attiecības ar katru skolēnu, pakāpeniski veidot attiecības ar skolēnu ģimenēm un veidot mūsu mācīšanās kopienu ar cieņpilnām sadarbības attiecībām, kopīgiem mērķiem, pozitīvu attieksmi pret mācībām un vienotiem noteikumiem.

Gatavojoties mūsu pirmajai tikšanās reizei 1.septembrī, izdomāju un sagatavoju visu nepieciešamo tā, lai būtu iespēja izcelt katru pirmklasnieku, viņu iepriecināt un iepazīstināt ar informāciju par dzīvi mūsu klasē un skolā. Man bija svarīgi radīt pozitīvu interesi nākt uz klasi arī turpmāk. Izdomāju iepazīšanās spēli, pagatavoju katram skolēnam dāvanīņu un nepieciešamo informāciju skolēniem un vecākiem. Tā kā pagaidām es biju vienīgā klases saimniece, tad ielānoju arī laiku, lai iepazīstinātu ar klases telpas iekārtojumu - kur atradīsies skolēnu personīgās lietas, kur mācību materiāli, kur spēles un rotaļlietas, kur skolēni darbosies individuāli un kur mēs satiksīmes visi kopā. Pastāstīju, ka klases iekārtojums,

iespējams, mainīsies jau pirmās nedēļas laikā, jo skolēni ieviesīs telpā tādas izmaiņas, kādas būs nepieciešamas, lai viņi labāk justos un mācītos. Telpā ienāks mūsu mācīšanās – tā būs redzama iesāktos un pabeigtos skolēnu darbos, zīmējumos, domu kartēs, sarakstos, kurus izliksim telpā. Pirmajā skolas dienā aicināju skolēnus atnest uz klasi kādu savu iemīļotu galda spēli, rotaļlietu vai grāmatu. Tās mums noderēs, lai padarītu telpu personīgu, lai labāk iepazītu cits citu un lai būtu ar ko nodarboties brīvajos brīžos. Iepazīstināju bērnus ar manu īpašo draugu – rotaļu pūķi, kurš varēs pacieņoties pie katra bērna, pierakstīt un attēlot savus piedzīvojumus īpašā Pūķa dienasgrāmatā, pastāstīt par ciemošanos citiem.

Es zināju, ka skolotājam bērns jāsatiek viņa zināšanu, prasmju un izpratnes punktā, lai palīdzētu virzīties tālāk. Lai gan jau pirmajā tikšanās reizē man radās priekšstats par katru pirmklasnieku, skolēnus bija mērķtiecīgi jāturpina iepazīt. Iekārtoju katra bērna novērojumu lapu un veicu pirmos ierakstus, piemēram, drošs un aktīvs, izturas draudzīgi, labi notur uzmanību iepazīšanās spēles laikā. Pirmās mācību nedēļas uzdevumus plānoju tā, lai uzzinātu, ko katrs pirmklasnieks prot – kā lasa, raksta, sarunājas, rotaļājas, cik patstāvīgi darbojas, cik noturīga ir uzmanība. Novērojumi par lasītprasmi atklāja, ka vairāki bērni lasa veikli un saprot izlasīto, citi lasa lēni, bet dažiem jāturpina nostiprināt burtu un skaņu sakarības

un jāattīsta lasītprasme. Līdzīgi bija ar rakstītprasmi – daži skolēni brīvi rakstīja ar rakstītajiem burtiem, daži labi pazina rakstītos burtus, bet rakstīšana veicās lēni, vajadzēja vingrināties, dažiem bērniem bija nepieciešams atbalsts dažu burtu rakstībā. Katru rītu sākām ar satikšanās un darbu plānošanas sapulci, lai noskaņotos dienas darbiem. Veiksmīgu mācību procesu ietekmē bērna labizjūta. Ir svarīgi, lai patīk un gribas mācīties. Pirmajā nedēļā formulējām savu vienošanos par uzvedību un darbošanos klasē, iepazīnāmies ar klases iekārtojumu un darba ritu, citām skolas telpām, sākām iepazīt cits citu – zīmējām pašportretus un stāstījām par sevi. Lai bērni justos drošāk un zinātu, kas jādara, pirms uzdevuma veikšanas noskaidrojām, kāds ir sasniedzamais rezultāts, piemēram, portretā attēlo individuālas pazīmes (piemēram, acu krāsu, matu krāsu un garumu, apģērbu). Tehniku, kādu izmantot pašportretam, skolēni brīvi izvēlējās paši. Pēc darbu veikšanas tos pārrunājām, pārdomājām veiksmes un attīstības iespējas. Pirmās nedēļas beigās katrs bērns individuāli pārdomāja savu pirmo nedēļu skolā – kas bija viegli un labi padevās, kas bija grūti un ko darīs citādi nākamnedēļ. Te atklājās katra skolēna individuālās mācību vajadzības – viens aizmirsis mājās sporta tērpu, citam grūtības ar rēķināšanu, vēl kādam grūtības klausīties, citam sadarbīties. Pierēģistrēju šīs vajadzības, jo tās nākamnedēļ palīdzēs formulēt mērķus. Septembrī, integrējot dažādas

mācību jomas, pētīsim tematu "Esmu skolēns". Temata mērķis būs apgūt savu jauno sociālo lomu, izzināt klases un skolas vidi, skolēna pienākumus, noteikumus un patstāvīga darba prasmes, lai veiksmīgi adaptētos skolā.

Septembra otrajā nedēļā kopā ar skolēniem izvirzījām sasniedzamo rezultātu – mācīties izvirzīt mērķi savai darbībai – ko grib iemācīties, kā pašizpausties un sadarboties – un sarunāties par to. Prasmi izvirzīt mērķi gan izmantosim, gan turpināsim attīstīt visa mācību gada laikā. Vispirms pārrunājām, kas ir mērķis, kāpēc tāds nepieciešams un kādi varētu būt pirmklasnieku mērķi mācību gadam. Bērniem bija uzdevums izvirzīto mērķi pierakstīt un padalīties ar izvirzītajiem mērķiem ar citiem skolēniem. Prāta vētras veidā skolēni nolēma, kādi varētu būt mērķu komunikācijas veidi – apraksts, zīmējums vai glezna ar īsu paskaidrojumu, leļļu teātris ar figūriņām vai īss kustību skečs (leļļu teātri un kustību skeču man vajadzēs nofotografēt, lai pie mērķiem varētu atgriezties pēc kāda laika). Lai gan sasniedzamais rezultāts skolēniem bija izvirzīt mērķi, zināju, ka darba gaitā varēšu novērot arī skolēnu patstāvīgā darba prasmes. Sagatavoju tabulu, kurā atzīmēt katra skolēna patstāvīgā darba prasmes. Šajā tabulā veikšu ierakstus visa mācību gada laikā. Citā tabulā atzīmēšu prasmi izvirzīt mērķi un to pastāstīt citiem.

Pēc uzdevuma pārrunāšanas piedāvāju bērniem vairākus veidus, kā formulēt savus mērķus – sākt ar zīmējumu vai skici, izmantot piedāvātos teikuma sākumus vai brīvi rakstīt savas domas saraksta vai domu kartes veidā. Ar manu atbalstu skolēni veica izvēli un iekārtoja darba vietu. Sagatavotos uzmetumus, sarakstus, zīmējumus un citus materiālus skolēni glabāja vienuviet (mapē), lai pie tiem viegli varētu atgriezties un turpināt jebkurā laikā. Pirmajā reizē atbalstīju katru skolēnu individuāli, bet jau nākamajā dienā aicināju pie sevis skolēnus nelielās grupās, lai atbalstītu tieši viņu vajadzību. Kamēr es pie galda strādāju ar vienu skolēnu grupu, citi bērni darbojās patstāvīgi – rakstīja vai zīmēja. Vispirms pie sevis grupās pa 3-4 aicināju tos bērnus, kuriem bija nepieciešams atbalsts mērķu formulēšanā un pierakstīšanā. Aicināju savu mērķi nosaukt (nepieciešamības gadījumā palīdzēju), tad palīdzēju saklausīt rakstāmo vārdu, atsevišķas skaņas un atgādināju, kā patstāvīgi izmantot bērniem jau pazīstamo atgādni (lapa ar katram alfabēta burtam atbilstošu attēlu), ja kāds burts aizmirsies.

Tad strādāju pie galda ar tiem skolēniem, kuri jau bija izvirzījuši savu mērķi. Šie skolēni savu mērķi bija uzrakstījuši uz lapas, un nu bija laiks to pārbaudīt un uzlabot. Aicināju katru skolēnu nolasīt uzrakstīto un citus sniegt atgriezenisko saiti par to: vai skaidri var saprast, ko bērns

domājis, kādi ir neskaidrie jautājumi, ko varētu mainīt vai papildināt? Šie bērni prata labi rakstīt un varēja savu uzrakstīto izlasīt. Pēc kopīgas sarunas un ieteikumiem skolēni nolēma, kā atzīmēt tekstā tās vietas, kur jāveic labojumi. Vispirms bērni veiks labojumus, vēlreiz kopā ar mani pārbaudīs, tad savu mērķi uzrakstīs un komunicēs citiem tā, kā paši izvēlējušies atbilstoši savām interesēm un talantiem, piemēram, zīmējums vai glezna, leļļu teātris ar figūriņām vai kustību skečs.

Mācību gada sākumā man bija īpaši svarīgi novērot un iepazīt katru skolēnu, viņa personību, intereses, prasmes un zināšanas, izveidot attiecības ar katru skolēnu un veidot mācīšanās kopienu klasē. Es zināju, ka pirmklasnieki ir dažādi, bet nezināju, kādi ir tieši šie skolēni. Tā bija jauna, aizraujoša un izaicinājumiem bagāta iespēja – iepazīt katru un atbalstīt izaugsmi, pielāgot mācības katra skolēna vajadzībām. Dažādība bagātina mūsu pieredzi, izpratni par sevi un citiem, veicina prasmi iekļauties sabiedrībā.

Pašlaik strādāju pirmsskolā un rūpējos, lai katrs bērns iepazītu sevi un savas emocijas – atpazītu tās, prastu nosaukt un zinātu kādu stratēģiju, kā ar tām tikt galā. Man ir svarīgi atbalstīt katra bērna izaugsmi un gatavību skolai – pozitīvu attieksmi pret sevi, citiem un mācībām; prasmi atpazīt un regulēt savas emocijas; pacietību un neatlaidību, prasmi darboties patstāvīgi un uzņemties iniciatīvu; prasmi uztvert nezināmo kā iespēju uzzināt un kļūdas uztvert kā mācību un attīstības iespēju, prasmi pārvarēt grūtības un pabeigt iesākto; vēlmi mācīties lasīt, rakstīt, rēķināt, izpētīt; vēlmi iekļauties jaunā kolektīvā, veidot attiecības, dalīties ar citiem un sadarboties, risināt radušos konfliktus. Rūpējos, lai bērnam pirmsskolā būtu iespēja piedzīvot daudz interesanta, izzinoša un viņam gribētos turpināt izpētīt sevi un pasauli, lai bērns būtu apguvis pratību pamatus mācību jomās un būtu ieinteresēts turpināt pētīt un iedziļināties. Vispirms svarīga ir bērna personības, sociāli emocionālā un fiziskā attīstība, tikai tad – intelektuālā. Domāju, ka "ideālā" pirmklasnieka nav – katra bērna attīstība ir individuāls un sarežģīts process. Katrs bērns ir citāds, katram kādā brīdī būs nepieciešams atbalsts – gan tam, kuram veicas ļoti labi, gan tam, kuram kaut kas vēl neveicas, jo ikvienam jāiet uz priekšu, jāattīstās! Lai prieks mācīties!

Mag.paed. Arita Lauka,

Skola2030 profesionālās pilnveides vecākā eksperte,
pašlaik PII "Maziņš kā jūra" dibinātāja un skolotāja,
bijusi Saulkrastu vidusskolas un Rīgas Starptautiskās
skolas sākumskolas skolotāja

Foto: Alejandro Escamilla (unplash.com)

Mazs solis ikdienā – lielu pārmaiņu sākums

Idejas skolām, ko darīt jau tagad, lai pakāpeniski īstenotu pilnveidoto mācību saturu un pieeju.

1

Izvirziet konkrētu mērķi skolēnu mācīšanās uzlabošanai vienā mācību gadā!

- Kopīgi ar kolēģiem izvirziet konkrētu prioritāti, lai uzlabotu skolēnu mācīšanos noteiktā klašu grupā vienā mācību gadā. Plānojiet un organizējiet darbu mācību

gada garumā, lai šo mērķi īstenotu.

- Lai izvērtētu prioritātes un nonāktu līdz svarīgākajam un aktuālākajam mērķim tieši jūsu skolā, izpētiet savas skolas skolēnu vajadzības – noskaidrojiet, kurā mācību jomā vajadzīgi uzlabojumi vai kuras vispārīgākās (caurviju prasmes) nepieciešams attīstīt, lai mācību rezultāti kopumā uzlabotos. Veiciet aptaujas, analizējiet diagnostikas darbus un mācību rezultātus, izmantojiet citus jums pieejamos datus, izziniet un nonāciet pie secinājumiem.

Mērķu piemēri

- Skolēni spēj izvirzīt sev mācīšanās mērķi un izveidot plānu, kā to sasniegt. Skolēni iesaistās sasniedzamā rezultāta formulēšanā un sava snieguma novērtēšanā jeb pašvērtēšanā.

- Skolēni prot iegūt un lietot informāciju no dažādiem avotiem.
- Skolēni lasa ar izpratni.
- Skolēnu grupa, kurai ir noteiktas grūtības, saņem regulāru atbalstu konkrētu mācību priekšmetu apguvei.
- Skolēni izprot un spēj izmantot mācību satura kop-sakarības dažādos mācību priekšmetos un prot demons-trēt to uzstājoties.
- Skolēni spēj izvērtēt savu un klasesbiedru sniegu-mu, izmantojot dažādus vērtēšanas rīkus.
- Skolēni nekavē mācību stundu sākumu.

Jautājumi pārdomām. *Kā mērķis ir saistīts ar vīziju par skolēnu – atbildīgu sabiedrības dalībnieku ar pašapziņu, radošu darītāju, lietpratēju izaugsmē? Kāds ir mērķa īste-nošanas laiks? Kādēļ tieši pašlaik izvirzām šo mērķi? Kādu rezultātu sagaidām, kādas izmaiņas vēlamies panākt? Kā iz-vērtēsim mērķa īstenošanas gaitu, vai tas vispār ir sasniegts un kādā kvalitātē?*

Mārupes vidusskolas pieredze ceļā uz mērķa izvirzīšanu

Skola katrā mācību gadā izvirza citu mērķi. Aizvadī-tā mācību gada mērķis bija: skolēns, izmantojot dažādus vērtēšanas rīkus, spēj izvērtēt savu mācīšanās procesu/ rezultātu un plānot turpmāko ceļu mērķu sasniegšanā. (Sākumskolā – ar skolotāja palīdzību, pamatskolā – konsultējoties ar skolotāju, vidusskolā – patstāvīgi.)

Mērķa izstrādes un plānošanas gaitā skola vispirms izzināja, kādas pārmaiņas ir nepieciešamas, – aptaujāja skolotājus dažādu jomu metodiskajās komisijās. Nāka-mais solis bija formulēt pārmaiņu vajadzības, tāpēc tika apkopota informācija no metodisko komisiju vadītājiem.

Lai pārmaiņas virzītu un plānotu, skolotāji piedalījās mācībās (gan *Skola2030* rīkotajās, gan mācoties kopā skolā) un tika organizēts darbs grupās, t. sk. divu dienu izbraukuma mācības augustā. Pēc tam sekoja skolotā-ju sadarbības plānošana visam mācību gadam. Kopumā tika izveidotas 15 mazās darba grupas – katrai no tām bija sava tēma un fokuss, kas pakārtots skolas kopējam mērķim.

Piemēram, darba grupa, kuru vadīja fizikas skolotājs, aprobežja mācību programmas/materiālus 8. klasei fizi-kā. Lai skolēni apgūtās prasmes lietotu arī citos mācī-bu priekšmetos, sadarbojās dažādu mācību priekšmetu skolotāji – fizikas, angļu valodas un informātikas. Grupas darba fokuss skolas mērķa ietvaros bija izvirzīt skolē-niem kompleksus īstermiņa un ilgtermiņa sasniedzamos rezultātus, kā arī mācīt skolēniem izvērtēt savu mācīša-nos un sniegt atgriezenisko saiti.

Mārupes vidusskolas ieteikums skolas mērķa izvirzī-

šanai: skolai jāizvirza savs vienots konkrēts sasniedza-mais mērķis, domājot pa skolēnu, jāplāno darbības tā sa-sniegšanai un jāizveido reāla praktiska sistēma; Mārupes vidusskolā tās bija mazās darba grupas, kas regulāri ti-kās, lai kopīgi plānotu, pārraudzītu un koordinētu darbu mērķa sasniegšanai.

(Par skolas mērķa izvirzīšanu pastāstīja Sanita Zveja, Mārupes vidusskolas direktora vietniece mācību darbā.)

Ieplānojiet regulāras un mērķtiecīgas skolotāju tikšanās!

Ieplānojiet noteiktu regulāru laiku darba dienās mā-cību gada garumā, kad dažādām skolotāju grupām ir ie-spēja tikties, pārrunāt un īstenot ar mācību darba piln-veidi saistītus mērķus. Šādām sadarbības grupām var būt dažādi uzdevumi – tās var būt mācīšanās grupas, kas darbojas kā atbalsts konkrētiem skolotājiem kāda mācī-šanas aspekta uzlabošanai; tās var būt darba grupas, lai koordinētu kādu mācīšanas paņēmieni īstenošanu, u. c.

Mērķtiecīgas tikšanās piemēri

- Interesu grupas tiek sastāvēs dažādos sastāvos atbilstoši mērķiem.
- Grupās pārrunājam, kā sokas īstenot prioritāro mērķi.
- Mācīšanās grupās izvērtējam stundu vērošanas re-zultātus.
- Formulējam skaidrus un vienotus vērtēšanas kritē-rijus, lai lietotu tos visā skolā.
- Pārrunājam skolēnu izaugsmi un nepieciešamos at-balsta risinājumus vecumposmu/klašu grupās.
- Aicinām ekspertus pastāstīt par noteiktu tēmu, kas interesē skolotājus. Eksperti var būt arī paši skolotāji.

Jautājumi pārdomām. *Pēc kādiem principiem veidosim skolotāju sadarbības grupas? Cik bieži un kad tās tiksies? Ko tieši plānojam grupā darīt? Kā mācības par konkrētajiem tematiem palīdzēs skolotājiem praktiski uzlabot savu darbu, skolēnu mācīšanos un sasniegt skolas izvirzīto mērķi?*

Vecumnieku vidusskolas pieredze – skolotāju mācīšanās grupās

Strādājot pie skolas mērķa, kas ir “Skolēns, kurš iz-vērtē savu darbu, lai mērķtiecīgi uzlabotu savu sniegu-mu”, skolotāju sadarbība notiek šādos veidos.

- Izveidotas četras skolotāju komandas – pirmssko-

lai, sākumskolai, pamatskolai un vidusskolai. Komandas tiekas reizi nedēļā. Visiem skolotājiem tas ir apmaksāts metodiskais darbs. Komandu vadītāji ir direktora vietnieki izglītības jomā. Komandā skolotāji: (1) reflektēja un diskutēja par pašvadības caurviju, apmainījās ar iegūtajiem metodiskajiem materiāliem, atziņām, ierosināja idejas, kā mācīt plānošanu, uzraudzību un novērtēšanu dažāda vecuma skolēniem; (2) izstrādāja pašvadības prasmes mācīšanas plānu vidusskolas posmā; (3) kopīgi veidoja pašvadītas mācīšanas aktivitātes klašu grupās, mācīja izvirzīt mācīšanās mērķus, kopīgi ar skolēniem plānoja darba soļus, veidoja skolēniem atgādnēs darba plānošanā, mērķu sasniegšanā, vienojās par to, kas ir labs sniegums, un veidoja snieguma līmeņu aprakstus, aprobēja piedāvātos *Skola2030* materiālus.

- Skolotāji savstarpēji vadīja, vēroja un analizēja atklātās stundas, kurās notika pašvadības caurvijas mācīšana skolēniem.

- Skolotāja konsultanta grupa skolotāju stratēģiskās skaidrības atbalstam. Šīs grupas darbu vadīja īpaši sagatavots šīs skolas skolotājs konsultants ar pieredzi atbalsta sniegšanā skolotājiem profesionālā pilnveidē. Šādas grupas uzdevums ir mērķtiecīgi pilnveidot skolotāju prasmes izvēlēties un īstenot noteiktu mācīšanas paņēmieni kopumu, lai sasniegtu konkrētu mācību mērķi. Grupā bija septiņi skolotāji, kuri mācību gada laikā pilnveidoja prasmi mācīt skolēniem darboties grupā. Skolotāji tikās reizi nedēļā un mācījās precīzāk, skaidrāk atšķirt labu kooperatīvās mācīšanās praksi no grupu darba, veidoja snieguma līmeņa aprakstus grupas dalībnieku lomām (piemēram, līderis, dizaineris u. c.), mācību stundās izmantoja piedāvāto metodi, vēroja kolēģu stundas un dalījās pieredzē.

- Skolotāju grupas profesionālai pilnveidei saskaņā ar individuālām vajadzībām. Šādā grupā apvienojas skolotāji, kuri vēlas savā profesionālajā sniegunā uzlabot atsevišķu aspektu, piemēram, apgūt vai pilnveidot skolēniem noderīgas atgriezeniskās saites došanu, formatīvās vērtēšanas organizēšanu mācību stundā, skaidru mācīšanās mērķu izvirzīšanu. Grupas vada skolotāji līderi. Grupas darba laikā skolotāji apzināti papildina zināšanas un prasmes par vienu pašvadītas mācīšanas veicināšanas aspektu vai skolotāja mācīšanas paņēmieni, konsultē cits citu, iesaka un ierosina, dalās pieredzē.

(Pieredzē dalījās Vecumnieku vidusskolas direktora vietniece Rolanda Ķiņķevska.)

Izziņai un iedvesmai

- Skolotājs, kurš vada mācīšanos (Skolotāja snieguma apraksts) <http://ejuz.lv/pej>

- Vadīt mācīšanos lietpratībai. Zane Oliņa, *Skola2030* mācību satura ieviešanas vadītāja, konferencē "Lietpratība pamatizglītībā" <http://ejuz.lv/pek>

- Padarīt mācīšanos redzamu šeit un tagad. Zane Oliņa. <http://ejuz.lv/pel>

- Skolotāju savstarpējā mācīšanās. Zaķumužas pamatskolas un Andreja Upīša Skrīveru vidusskolas pieredzes piemērs. Ieraksts no konferences "Lietpratība pamatizglītībā" <http://ejuz.lv/pem>

- Es kā pieaugušais, kurš mācās. Inga Pāvula, *Skola2030* profesionālās pilnveides vecākā eksperte, Ventspils pilsētas domes Izglītības pārvaldes Metodiskā dienesta vadītāja. Ieraksts no konferences "Lietpratība pamatizglītībā". <http://ejuz.lv/pen>

Izvēlieties un izmēģiniet jaunu mācību darba organizācijas formu!

Lai uzlabotu skolēnu mācīšanos un īstenotu jauno izglītības standartu, izvēlieties un izmēģiniet kādu jaunu un līdz šim neierastu mācību darba organizācijas risinājumu. Izvērtējiet, kurā klašu grupā šo risinājumu īstenošiet, izvērtējiet iespējas un ierobežojumus šādas prakses turpināšanai un paplašināšanai.

Darba organizācijas formu piemēri

- Ieplānojiet blokstundas jeb pāru stundas vairākos mācību priekšmetos. Priekšmetos ar nelielu stundu skaitu, piemēram, vizuālajai mākslai, mūzikai, mājturībai un tehnoloģijām, atvēliet divas stundas nedēļā katru otro nedēļu.

- Veidojiet modulāru stundu sarakstu ar atšķirīgu stundu izkārtojumu pa nedēļām, mēnešiem vai semestriem. Piemēram, sadaliet mācību gadu četros periodos ar atšķirīgu stundu sarakstu katrā no tiem. Šādā veidā iespējams samazināt skolēnam vienlaikus apgūstamo mācību priekšmetu skaitu.

- Mērķtiecīgi ieplānojiet laiku stundu sarakstā ārpus skolas aktivitātēm konkrētu mācību priekšmetu ietvaros uzņēmumu, laboratoriju, meža, kultūras pasākumu, muzeju u. c. apmeklējumam.

- Ieplānojiet lielākus laika blokus sociālajām zinībām vai dabaszinātņu jomas mācību priekšmetu tematu apguvei, kuriem nepieciešami lauka pētījumi.

- Izmēģiniet elastīgu pieeju mācību stundu norises laikam un telpai. Piemēram, var atteikties no zvana; mā-

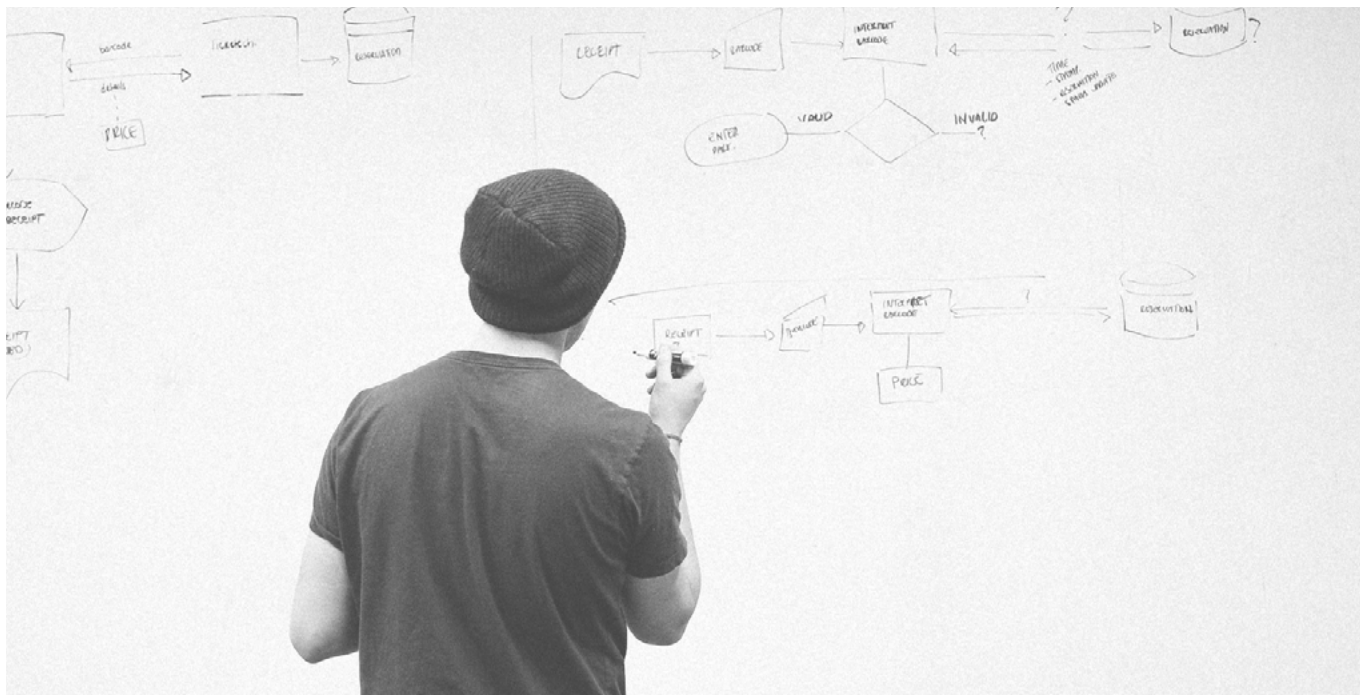

Foto:pixabay.com

cību procesu īstenošanai ne tikai klašu telpās, bet izmantot arī bibliotēku, informātikas kabinetu u. c.

Piemērs izmaiņām mācību darba organizācijā 4.–6. klašu grupā Ogres 1. vidusskolā

2018./19. mācību gada otrajā pusgadā divās Ogres 1. vidusskolas ceturtajās klasēs tika veikts pedagoģiskais eksperiments – mācību priekšmetus “mājturība un tehnoloģijas”, “dabaszinības” un “sociālās zinības” mācīja modulāri. Pastāvot šādai mācību darba organizācijai, skolēni vienu vai divas nedēļas mācījās dabaszinības (5 mācību stundas nedēļā), tajā laikā nemācoties sociālās zinības un mājturību. Tad sekoja sociālo zinību nedēļa, kurā skolēni neapguva dabaszinības un mājturību. Visbeidzot, kārtā bija mājturības un tehnoloģiju nedēļai, kuras laikā skolēni savukārt neapguva dabaszinības un sociālās zinības. Dabaszinību nedēļā dabaszinības tika mācītas trīs dienas – divās dienās notika pāra stundas, vienā dienā – atsevišķa mācību stunda. Sociālo zinību un mājturības un tehnoloģiju nedēļās darbs tika organizēts analogi. Citi mācību priekšmeti tika apgūti ierastā ritmā.

Darba organizācijas maiņas mērķis

Veidojot stundu sarakstu pēc modulārā principa, skolēns var vēltīt iespējami daudz uzmanības un laika mācību saturā paredzētā temata apguvei. Skolas mērķis bija panākt, lai skolēns iedziļinātos tematā un piedāvātajā mācību saturā. Skolēnam ir viena vai divas nedēļas laika, lai pilnībā nodotos piedāvātā temata apguvei. Skolotājs savukārt var izvēlēties daudzveidīgākas mācību

darba organizācijas formas – projektus, pētniecības darbus, ekskursijas u. c., zinot ka to īstenošanai pietiks laika. Būtiski, ka skolotājam vienlaikus jāstrādā ar mazāku klašu skaitu. Samazinās skolotāja pārslodze, un viņam ir iespēja veidot ciešākas attiecības ar skolēniem.

Darba organizācijas maiņas rezultāti

Gan skolotāji, gan skolēni, gan vecāki darba organizācijas maiņu novērtēja pozitīvi. Dabaszinību skolotājas atzina: “Šajās divās nedēļās skolēni atklāja, kādus vielu maisījumus mēs izmantojam ikdienā. Vērojot un skaidrojot skolotājas daudzveidīgos demonstrējumus par tematu, paši darbojoties un praktiski eksperimentējot, bērni pārlicinājās, kā zināšanas par vielu atdalīšanu no maisījumiem palīdz risināt sadzīves problēmas. Skolēni atzina, ka, mācoties jaunajā modelī, viņiem ir iespēja darboties mierīgi, jo nav steigas, visu var pagūt. Informācija labāk paliek atmiņā, jo katru dienu ir iespēja atcerēties vakar mācīto, lietot apgūto jaunā situācijā. Ir laiks pārrunāt interesējošos jautājumus, pārbaudīt minējumus un izteiktās hipotēzes tūlīt, nevis tīkoties pēc nedēļas.” Laikā līdz nākamās tēmas pētīšanai ir iespēja veikt ilgstošāku pētījumu mājās. Šoreiz skolēni veica eksperimentu “Dzelzs ķīmiskās pārvērtības”. Savukārt skolas vecāku padomes sanāsmē vecāki norādīja, ka mācību slogs bērniem ir samazinājies, jo vienlaikus jāmacās viens mācību priekšmets, nevis trīs.

Riski un iespējas

Pedagoģiskā eksperimenta gaitā tika apzināti riski un to risināšanas iespējas. Risks pastāv mācību priekšmeta

skolotāja prombūtnē (piemēram, saslimis), jo tad skolēns varētu neapgūt tematu vai tā būtisku daļu. Šī riska mazināšanai tika paredzēti divi risinājumi. Viens no tiem – mācību priekšmeta skolotājs sagatavo tādu mācību temata metodisko materiālu, ar kuru aizvietojošais skolotājs varētu pasniegt mācību priekšmeta tematu. Otrs risinājums – veidot vispārīgāku tematu plānus (piemēram, par veselības, drošības jautājumiem), kurus kolēģa prombūtnes laikā klasē var īstenot citi skolotāji. Tāpat risks ir arī gadījumos, kad skolēns ir ilgstošākā (vairāku dienu vai nedēļu) prombūtnē. Kā risinājumu skola ir iecerējusi pārveidot konsultāciju sistēmu, lai paredzētu, ka dabaszinību, mājturības un tehnoloģiju un sociālo zinību skolotāji sniedz nevis vienu vai divas atsevišķas konsultācijas nedēļā, bet gan nedēļu ilgas konsultācijas ik pēc divām nedēļām. Tad skolēns, kurš nebūtu apguvis kādu tematu, to pilnā mērā varētu izdarīt konsultācijās nedēļas laikā.

Secinājumi

Lai mācību procesu organizētu modulāri, skolā ir jāveic organizatoriskas izmaiņas, un skola tām ir gatava. Vadības grupai, skolotājiem, vecākiem un skolēniem būs jāpierod pie cita mācību stundu saraksta. Šīs izmaiņas skolas vadība saredz kā pirmo no diviem soļiem pārmaiņu procesā. Darba organizācijas maiņai seko jaunā mācību satura īstenošana.

(Pieredzē dalījās Ogres 1. vidusskolas direktors Igors Grigorjevs.)

Izziņai un iedvesmai

Stāsts par skolotāja un skolēna atbildību. Stāsta Paivi Nilvara (*Pāivi Nilvaara*), M. Ed., skolotāja praktiķe, izglītības konsultante un profesionālās izaugsmes trenere izglītībā, SIA "Innoline" izpilddirektore no Somijas. Ieraksts no konferences "Lietpratība pamatizglītībā".

<http://ejuz.lv/pep>

Izveidojiet savu rīcības plānu jeb ceļu karti katrā mācību jomā vai klašu grupās!

Veidojiet mācību priekšmetu vai jomu metodiskās grupas, kurās skolotāji kopīgi varētu iepazīties ar pilnveidoto saturu, noteiktu uzsvāru maiņu, pārrunātu un vienotos, kā to īstenot ikdienā, vienotos ar sadarbības principiem. Pārrunājiet būtiskākās izmaiņas, pieņemiet

lēmumu izmēģināt kādu jaunu metodi vai pieeju nākamajā mācību gadā.

Daži piemēri

- Individuāli un mācību priekšmetu vai mācību jomu grupās pakāpeniski un detalizēti iepazīstieties un apspriediet pilnveidotā mācību satura dokumentus un pieejamos izziņas materiālus.

- Pieejiet radoši un salieciet akcentu karti kā mozaīku, lai ieraudzītu, kas mainās tematos, satura un pieejas uzsvāros, kam turpmāk īpaši pievērsīsiet uzmanību. Izvērtējiet, kādus pieejas, metodes un satura aspektus savā praksē jau īstenojat un kas vēl ir jauns un nesaprasts, ko vajadzētu izpētīt un saprast pamatīgāk.

- Formulējiet rīcības plānu soli pa solim, gatavojoties jaunā satura īstenošanai. Pārdomājiet, kā saplānot mācīcāmos tematus vienas jomas mācību priekšmetu vai vienas klašu grupas ietvaros; kādas pārmaiņas paredzamas katra skolotāja individuālajā darbā ar skolēniem mācību stundās, ņemot vērā izmaiņas tematos, satura un pieejas akcentos, kam turpmāk īpaši pievērst uzmanību.

Iedvesmai un izziņai

Dokumenti:

Ministru kabineta "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem" (Ministru kabineta noteikumi Nr. 747, <https://likumi.lv/ta/id/303768>)

"Noteikumu par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējā vidējās izglītības programmu paraugiem" projekts (15.05.2019.) <http://ejuz.lv/pes>

Skola2030 izglītojošu vebināru ieraksti. Meklējiet tos Skola2030 YouTube kanālā, skatieties kopā ar kolēģiem, pārrunājiet, izmēģiniet:

Aktualitātes mācību saturā: Ekonomikas izglītība sociālo zinību priekšmetā <http://ejuz.lv/pet>

Aktualitātes mācību saturā: Sociāli emocionālā mācīšanās <http://ejuz.lv/peu>

Aktualitātes mācību saturā: Izglītības satura plānošana vidusskolā <http://ejuz.lv/pev>

Aktualitātes mācību saturā: Valodu mācību joma, svešvalodas <http://ejuz.lv/pew>

Aktualitātes mācību saturā: Dabaszinātņu mācību joma <http://ejuz.lv/pex>

Aktualitātes mācību saturā: Matemātikas mācību joma <http://ejuz.lv/pey>

Aktualitātes mācību saturā: Sociālā un pilsoniskā mācību joma <http://ejuz.lv/pez>

Aktualitātes mācību saturā: Datorika <http://ejuz.lv/pez>

Aktualitātes mācību saturā: Tehnoloģiju mācību joma <http://ejuz.lv/pf0>

Līdzšinējie izdevuma "Domāt. Darīt. Zināt" numuri www.skola2030.lv

Par vērtēšanu skolā
un pirmsskolā, Nr.2

<http://ejuz.lv/odz>

Aktualitātes mācību saturā: Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma <http://ejuz.lv/pf1>

Aktualitātes mācību saturā: Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma <http://ejuz.lv/pf2>

Aktualitātes mācību saturā: Latviešu valoda un literatūra <http://ejuz.lv/pf3>

Kad mana labā skaidrošana stundā nedod gaidīto rezultātu. Limbažu novada ģimnāzijas direktores un matemātikas skolotāja Gunta Lāce konferencē "Lietpratība pamatizglītībā" <http://ejuz.lv/m4p>

Piemērs skolotāju sadarbībai un darba plānošanai valodu mācību jomas ietvaros Jelgavas Valsts ģimnāzijā

Plānojot darbu valodu jomas ietvaros – angļu valodā un krievu valodā –, viens no pamatelementiem bija organizēt regulāru un mērķtiecīgu sadarbību starp mācību priekšmetu skolotājiem. Skolotāji vispirms izpētīja noteiktos sasniedzamos rezultātus katrā valodā, pēc tam noskaidroja, kuras zināšanas un prasmes jau iepriekš apgūtas, kā arī tās, kuras plānotajā tematā vēl jāapgūst. Skolotāji kopīgi plānoja, kurām prasmēm un kādiem metodiskajiem paņēmieniem pievērsīs īpašu uzmanību savās valodu stundās astoto klašu grupā, kā arī īpaši strādāja pie tā, lai palīdzētu skolēniem labāk ieraudzīt saistības starp valodām un tādējādi sekmētu pārnesi un izpratni par valodu kā tādu.

Papildus tam skolotāji strādāja, lai attīstītu skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmes, angļu valodas un krievu valodas mācību priekšmetā kopā ar skolēniem tika izstrādāti vērtēšanas kritēriji un snieguma līmeņa apraksti (SLA) rezultāta sasniegšanai un izvērtēšanai. Izmantojot tos, skolēni labāk izprata, cik daudz katrs ir paveicis, kas to apliecina un kas vēl jā dara, lai sasniegtu vēlamu mērķi. Kopīgi tika izstrādāti tematu atsegumi, lai skolēniem jau sākumā būtu skaidrs, ko viņi apgūs šajā tematā, kā arī tika apzināti ieradumi, kas tādēļ ir jāattīsta.

(Pieredzē dalījās Jelgavas Valsts ģimnāzijas angļu valodas skolotāja Agita Ozoliņa un krievu valodas skolotāja Irina Ivanova.)

Mazliet sāņus. Baudiet vasaru!

Vislabāk strādā tie, kas prot arī labi atpūsties. Smelieties saules un vasaras dabas spēku, lai ar jaunu sparu un prieku pilni sagaidītu jauno mācību gadu! Varbūt izmēģiniet šovasar kādu jaunu atpūtas veidu vai iemācieties jaunu deju?

Foto no Rīgas 169. pirmsskolas izglītības iestādes

Reiz Zināšanu karaļvalstī..

Kur dzīvo zināšanas, un kurš tās sargā? Pieaugušie visticamāk iedomāsies Izglītības un zinātnes ministriju, bet mēs atbildes meklēsim bērnu fantāzijās. Ar tām paši veiksmīgi sadzīvojām bērnībā, kad sapņojām un būvējām pasaku pilis, bet tagad dodos pie pašreizējiem sapņu speciālistiem – bērniem – uz Rīgas 169. pirmsskolas izglītības iestādi. Viņi noteikti zinās, kāda ir Zināšanu karaļvalsts, kas tur valda un kādi tajā ir noteikumi! Ceļosim kopā ar bērniem uz šo pasaku zemi – Zināšanu karaļvalstī –, lai uzzinātu, ko viņi par to saka. Sarunā piedalījās 3–6 gadus veci bērni.

Šeit dzīvo zināšanas

"Zināšanas ir vajadzīgas, lai kaut ko zinātu un lai atcerētos. Dažreiz zināšanas ir vajadzīgas, lai kaut ko izgudrotu. Izgudrot es vēl nevaru, jo vispirms visu vajag saprast. Pagaidām varu izgudrot tikai no plastilīna un, ja ejam ārā, tad no smiltīm. Tad manas zināšanas kļūst ļoti svarīgas!"

Zināšanu karaļvalstī zina visu!

"Piemēram, es atbildēju, ja kāds ko nezina. Tāpēc jau mums ir Zināšanu karaļvalsts – katrs var uzzināt visu. Un vēl tur būs karalis vai karaliene. Manuprāt, karaliene, jo meitenes izskatās gudrākās. Karalis vai karaliene visu zinās visvairāk. Un viņi domās par savu karaļvalsti un rūpēsies. Tas būs viņu darbs."

"Visu zināt nav viegli, manuprāt. Es visu zināju jau agrāk, un man bija grūti – es biju visgudrākais grupiņā. Pēc tam palika viegli, jo citi arī kļuva gudri, kad mēs mācījāmies."

Ko darīs karalis?

"Karalis visu saprot – visu, ko runā citi, arī kukainīši. Jo kukainīši arī runā un mīl savu karali, arī tad, ja viņš netišām viņus nospiedīs."

"Es domāju, ka karalim jāvalda un jāsaprot visi cilvēki un arī dzīvnieki. Un visiem jādzīvo draudzīgi. Ja viņi nebūs draugi, tad karalis viņiem nebūs vajadzīgs vai viņi atņems karalim visu naudu un dzīvos paši, kā grib. Es negribētu tur tā dzīvot."

"Ļoti svarīgi ievērot, lai ir kartība. Ja nav kartības, tad visi darīs, ko grib, un karaļvalsts pazudīs."

"Karalis izdos visādas pavēles: gudras, saprotamas, svarīgas un labas. Svarīga pavēle ir sargāt karaļvalsti, tad viss būs, kā vajag. Bet es gribu tādu pavēli, lai visi darītu, kā vajag."

Karalim valdīt palīdz draugi

"Karalim ir draugi, kuri ir kā kalpi un palīdz viņam pārvietoties uz visām pusēm. Karalis ir ļoti liels un smags, tāpēc ka viņam ir zelta kronis, apmetnis un citas dārgas lietas uz kakla. Un karalis ir ļoti jauns, jo vecs karalis visu varētu aizmirst un visu sajaukt, un kaut ko nezināt, bet viņš to nevienam neteiks, un visi domās, ka viņš ir gudrs. Bet viņš nav gudrs, tikai vecs."

"Karalim noteikti vajag karalieni. Viņa pateiks, ko darīt. Pārējie draugi viņam tikai palīdzēs, piemēram, skudriņas atnesīs ēdienu un palīdzēs pacelt smagumus."

Gudrība

"Vēl karalim jābūt skaistam, un galva nedrīkst būt tukša. Galvai jābūt gudrai, piemēram, kā sunim. Man ir suns, un viņš ir gudrs."

"Gudrs nozīmē visu zināt: piemērus, burtus, ciparus un mācēt lasīt un rakstīt, un vēl zināt, kas bija agrāk, kad dzīvoja dinozauri."

"Bet es domāju, ka karalis var nelasīt un nerakstīt, ja viņam ir dators. Kaut dators arī var daudz ko nezināt vai saslimt."

Kāda kartībai jābūt karaļvalstī?

"Svarīgi, lai neviens neaizbēgtu bez atļaujas. Lai visi ir mājās!"

"Karalis visiem jautās, ko viņi dara un kāpēc. Ja viņi neatbildēs, tad viņš pārbaudīs visus un pateiks svarīgus vārdus, kas būtu jādara. Ja visi pareizi atbildēs, karalis iedos viņiem zeltu."

"Ja kāds neklausa, sākumā vajag pateikt, ka tā nedrīkst, un pēc tam uzreiz padzīt ārā no karaļvalsts vai tikai uz laiku ieslodzīt krātiņā, lai padomā. Un tad vajag nedaudz pamācīt, tāpēc ka visi zina, ka karalis ir gudrs un visu zina pareizi."

"Katram, kas labi strādā, var dot medaļu. Labākajiem – šokolādes medaļas vai kausus, var arī zaķi vai lāci ar medu."

Zināšanu karaļvalstī skolu nebūs

"Skolas nebūs vajadzīgas valstī, kur ir karalis un viņš visu zina."

"Pavisam mazie paši mācīsies lasīt, rakstīt un zīmēt, un vēl viņiem jāiemācās lidot ar lidmašīnu."

"Pieaugušajiem jāklauza karalis un jādara, ko viņš līks.

Un vēl jāstrādā un jāmāk dejot. Un obligāti sportot. Un vēl palīdzēt draugiem."

Karalim jāsatiekas ar saviem padotajiem

Lai karalis visu zinātu, viņam jāsatiekas ar saviem padotajiem. Bet ne bieži! Tikai rudenī, ziemā, pavasarī un vasarā. Ziemā viņam jāsatiekas ar Ziemassvētku vecīti, lai viņš uzdāvinātu karalim jaunu un tīru zelta kroni. Var uzdāvināt arī banānus, ja tā ir ziema, jo ziemā visiem vajag banānus.

Karalim jāsatiekas ar prinčiem un princesēm. Bet prinči un princeses sagatavo karalim puķes un balonus, kūkus un torti. Ja nav tortes, tad var vienkārši nodziedāt dziesmu.

...Tad visi bērni, iepriekš nesarunājuši, pieceļas un kopā nodzied mīlu dziesmiņu:

**Mīlo, mīlo, māmiņ,
Šodien svētki tev!
Steigšu, steigšu tevi
Mīli, mīli sveikt.
Dziesmiņu tev dziedāšu,
Dzejolīti skaitīšu,
Puķītes tev dāvāšu,
Saldu buču iedošu.**

Lai gan Māmiņdiena nosvinēta, sveicieni visām māmiņām arī no visiem mums!

Sarunu noslēdzot, bērniem piedāvāju uzzīmēt Zināšanu karaļvalsts pili, kurā dzīvos un rūpēsies par izglītību mūsu izdomātie varoņi. Cienijamo lasītāj, un kāda izskatītos tava izsapņotā Zināšanu pils?

Par iespēju satīties un sarunāties ar bērniem pateicamies Rīgas 169. pirmsskolas izglītības iestādes kolēģiem: vadītājai Vijai Belozerovai, skolotājām Ludmilai un Irīnai, kā arī pašiem bērniem Annai, Timuram, Robertam, Maksimam, Valērijam, Vikai, Lizai, Vikai, Luīzei, Angelīnai un Kimberlijai!

Labās prakses seminārs Ogrē

Pilotskolu otrais gads projektā – ar konkrētiem mērķiem un pirmajiem rezultātiem

Šajā mācību gadā izvirzītie mērķi salīdzinājumā ar pērnā gadu kļuvuši konkrētāki, izpratne par jauno mācību pieeju skaidrāka un iezīmējušies pirmie svarīgie rezultāti – šāds secinājums **izskanēja pilotskolu vadības** komandu divu dienu mācību laikā aprīlī, kuru laikā izglītības iestāžu vadītāji, kas jau otro gadu piedalās *Skola2030* izstrādātā pilnveidotā satura un pieejas aprobācijā, iepazīstināja ar tikko aizvadītā mācību gada pieredzi. Skolu vadītāju pieredzi uzklusēja **arī izglītības un zinātnes ministre Ilga Šuplinska** un **Valsts izglītības satura centra (VISC) vadītājs Guntars Catlaks**.

“Tas, ko paspēju redzēt, bija ļoti pārliecinoši – projektā iesaistītās pilotskolas šobrīd jau otro gadu aprobē ne vien pilnveidoto saturu, bet arī mērķtiecīgāku pieeju pašam mācīšanās procesam - plāno, kas ir to mērķi, meklē veidus, kā to sasniegt, un vērtē sasniegto. Ir ļoti labi redzēt, ka mērķi skolām ir atšķirīgi, jo katrai skolai ir citādi apstākļi un situācijas. Domāju, ka skolas pilnīgi noteikti ir uz pareizā ceļa,” atzina Guntars Catlaks.

Aprobācijā iesaistīto skolu vadītāji uzsvēra satikšanās un pieredzes apmaiņas ar kolēģiem vērtīgumu. Līvānu

1. vidusskolas direktors Gatis Pastars sacīja: “Katreiz, kad satiekamies, svētīgi ir redzēt, ka tie šaubu momenti, kas mums ir bijuši projekta laikā, tiek kļiedēti, iepazīstot citu skolu pieredzi, un domāju, ka citām skolām ir tāpat. Katrs no mums droši vien uztraucas un sev jautā: “Vai mēs pareizi darām?” Šajā gadījumā, manuprāt, nav atbildes uz jautājumu, kas ir pareizi un kas nepareizi. Drīzāk jautājums ir par to, kas strādā un kas nestrādā. Šāda veida tikšanās palīdz izskaust kļūdas, ko varētu pieļaut nākotnē.”

Mārupes vidusskolas direktora vietniece mācību darbā Andžela Sokolova šajā tikšanās laikā kā vērtīgu ieguvumu uzsvēra idejas jauniem skolotāju sadarbības veidiem satura līmenī, lai bērniem samazinātu mācību slodzi un dotu iespēju mācīties kompleksi, un atzina, ka pārmaiņām jau ir redzami rezultāti. “Katreiz sastopamies ar jauniem izaicinājumiem, bet skolotāji tos pieņem un mēs kopā domājam, ko un kā mainīt. Ir interesanti, un šobrīd jau iezīmējas pārmaiņu pirmie rezultāti. Vērojot skolēnu darbību stundās, var redzēt, ka viņi ir mainījušies – skolēni apzinātāk mācās, saprot, ko un kāpēc viņi dara. Varbūt vēl grūti vērtēt akadēmiskās zināšanas, bet to, kā skolēni veic šos darbus un kā paši iesaistās – ar atdevi un aizrautību. Viņi negaida, ka stundas beigās ieliks atzīmi, bet vienkārši strādā, lai uzzinātu, lai izpētītu, lai izdarītu secinājumus, un neprasa, kas viņiem par to būs. Tas, šķiet, ir lielākais ieguvums.”

Vēl dažas atziņas no pilotskolu vadības komandu pieredzes stāstiem.

Balvu PII “Sienāzītis” fokuss šajā gadā ir bijis iekārtot āra vidi, kas attīsta bērnu domāšanu. *Vides labiekārtošanā piedalās gan bērni, gan vecāki. Ārā var mācīties ne tikai dabaszinības, bet arī mūziku un matemātiku, valodu un mākslu, var sportot un svinēt svētkus. Bērni paši iekārtojuši sajūtu taku. “Kad bērni paši kaut ko izveido, tad viņi to arī saudzē,” novērojuši iestādes vadītāji.*

Gulbenes 3. PII “Auseklītis” mācās visi. Tam ir atvēlēts laiks pirmdienas pusdienlaikos. *Sadarbības spēles izspēlē pat tehniskais personāls. Šeit 2-3 gadus veci bērni klāj galdu un šķiro atkritumus. Lai šādas pārmaiņas ieviestu, visu izšķir skolotāja domāšana.*

Naujienas PII “Rūķīši” pirms diviem gadiem sāka ar vērojumiem, kas uzskatāmi parādīja – patiešām procesu vada priekšā stāvošs skolotājs. *Naujienieši filmējuši, analizējuši, domājuši un secinājuši, ka vispirms jārada vide bērna patstāvīgai darbībai un jāatlasa atbilstoši uzdevumi.*

Vecumnieku vidusskolā raugās, lai mācīšanās mērķi būtu skaidri. *Iknedēļas sapulcēm ir viens noteikts laiks – otrdienu pēcpusdienas. Paralēli tam skolā darbojas skolotāju konsultantu grupas – pēc brīvprātības principa skolotāji*

konsultanti sniedz atbalstu un palīdz konkrētos jautājumos. Ir liela pieredze savstarpējā stundu vērošanā – skolotāji tiek aicināti novadīt vismaz divas atklātās stundas gadā.

Zilupes vidusskola strādā pie snieguma līmeņu aprakstiem un cenšas mācību saturu plānot pa jaunam. Dalība projektā dod iespēju skolotājiem mācīties un sadarboties. Skolas 2 gadu mērķis ir bijis attīstīt runātprasmi skolēniem ar runas traucējumiem.

Limbažu novada ģimnāzija par svarīgāko atzīst labvēlīgas sociāli emocionālās mācīšanās vides nodrošināšanu skolēniem un arī skolotājiem. Pirmajā gadā bijis vairāk jautājumu nekā atbilžu, bet šajā gadā jau izvirzīti reāli mērķi jeb uzdevumi, un tie bijuši divi: 1) atbildību par savām zināšanām un rezultātiem novirzīt vairāk skolēniem – lai katrs 9. klases skolēns un katrs 7. klases skolēns zinātu, ko viņš katrā mācību priekšmetā ir jau izdarījis un kas viņam vēl ir jāizdara, un lai visās klasēs būtu pieejami sasniedzamie rezultāti; 2) izbeigt ieskaīšu darbu pārrakstīšanu; tam tika atvēlēts konkrēts laiks piektdienās, tā dēvētajās “laimīgajās stundās”, kas ir pēc mācībām, iepriekš piesakoties, un skolēni mērķtiecīgi tām gatavojas. Skolas vadības nākamā gada fokuss būs jaunie skolotāji un viņu darbs kopā ar pieredzes bagātiem kolēģiem.

Rīgas Zolitūdes ģimnāzijas šī gada izvirzītais mērķis ir: skolotājs kā mācīšanās vadītājs. Vissvarīgākais bija stundu sarakstā pastiprināti veidot stundu pārus jeb blokstundas, veicināt sistemātisku stundu vērošanu un sadarbību starp skolotājiem.

Oskara Kalpaka Liepājas 15. vidusskolas mērķis bija strādāt pie tekstpratības un pašvadītas mācīšanās. Secinājumi: rezultāti nav ātri, taču skolēni var mācīties cits no cita, savukārt snieguma līmeņu apraksti palīdz attīstīt skolēnu prasmes. Izaicinājums joprojām ir stundu gatavošanās laiks un sadarbība starp pedagogiem.

Mārupes vidusskolā skolotāju grupās notiek mācību līdzekļu aprobācija un veidojas sadarbība starp dažādu mācību priekšmetu skolotājiem, piemēram, mūzikas skolotāji kopā ar vēstures skolotājiem veido kompleksos uzdevumus. Rosinām skolēnu ieguldīt pūles un uzņemties arvien lielāku atbildību par mācīšanos! Svarīgākā pārmaiņa – tagad skolotāji atzīst, ka ir gatavi uz visu, un saka: “Izskatās, ka nebūs tik traki, kā domājām!”

Talsu 2. vidusskolā mācību satura plānošanā un saskaņošanā skolas līmenī nāk palīgā tehnoloģijas – ir izveidots interaktīvs tiešsaistē pieejams gada tematiskais plānojums, kurā pedagogi katram mēnesim ievada plānotos tematus. Visi skolotāji var sekot līdzi tam, ko māca citos priekšmetos, tādējādi iespējams sadarboties ar kolēģiem un saskaņot tematus. Grūtāks bijis sākumposms, kad visa informācija jāsavada pirmo reizi, bet pakāpeniski top arvien vieglāk. Teh-

noloģijas ļauj vieglāk līdzsvarot skolēna slodzi!

Andreja Upīša Skrīveru vidusskolā katrai stundai tiek izvirzīti sasniedzamie rezultāti skolēniem, un tas veicina jēgpilnu uzdevumu izvēli saistībā ar tiem. Vairāk tiek domāts par skolēna ieguvumiem mācību procesā un prasmēm, veicināta kolektīva vienota izpratne par to, kas ir labs sasniedzamais rezultāts, un skolotāju sadarbība.

Labās prakses semināri reģionos

Šā gada aprīlī un maijā katrā reģionā – Latgalē (Rēzeknē), Kurzemē (Kuldīgā), Pierīgā (Ogrē), Vidzemē (Valmierā) un Rīgā – notika labās prakses semināri, uz kuriem pilotskolu skolotāji bija aicinājuši savus kolēģus no apkārtnes skolām. Tajos pilotskolu pārstāvji iepazīstināja ar šā gada mērķiem un to īstenošanu, kā arī ar izaicinājumiem pārmaiņu ceļā. Šogad skolas bija strādājušas pie tādiem mērķiem kā skolēnu pašvadīta mācīšanās, kas ir svarīga prasme un pamats citām caurvijām, piemēram, kritiskās domāšanas attīstīšanai u. c.; sasniedzamo rezultātu izvirzīšana; atgriezeniskās saites sniegšana un snieguma līmeņu aprakstu veidošana; skaidri vērtēšanas kritēriji; lasītprasmes veicināšana. Kā vienu no izaicinā-

jumiem skolotāji minēja laika plānošanu un regulāras satikšanās iespējas, taču šis jautājums rosinājis uz sadarbības plānošanu raudzīties radoši un meklēt jaunus veidus regulārai un mērķtiecīgai saziņai. Par *Skola2030* mācību satura ieviešanas vadītājas Zanes Oliņas novērojumiem skolu sniegumā šajos semināros – šī izdevuma ... lpp. ("Labu ceļavēju!").

Uzaicināto semināra dalībnieku vidū bija arī Vecsaulē vidusskolas pamatskolu vēstures skolotāja Lauma Zariņa, kura jau daudzus gadus aktīvi interesējas par mūsdienīgas izglītības aktualitātēm un par gaidāmajām pārmaiņām skolā saka: "Jebkas, kas ir jauns, vispirms rada pretestību. Bet es nebaidos un jau esmu izmēģinājusi kaut ko no jaunās pieejas." Pēc skolotājas iniciatīvas vēstures temata apgūšana par seno Grieķiju tika iekļauta laikā, kad Grieķijā notika olimpiskās spēles, un šī temata apguve tika paplašināta sadarbībā ar citu mācību priekšmetu skolotājiem sporta, latviešu valodas un vizuālās mākslas stundās. Savukārt 4. klasē ieviesti iknedēļas lasīšanas semināri, kas sekmējuši lasītprasmes uzlabojumus ne tikai latviešu valodā, bet arī angļu valodā.

Pašvaldību izglītības pārvalžu vadītāji un speciālisti tiekas, lai iepazītos ar aktualitātēm pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanā

Šī gada 9. maijā Rīgā seminārā pilsētu un novadu izglītības pārvalžu/nodaļu vadītājiem un izglītības speciālistiem piedalījās vairāk nekā 100 dalībnieku no visas Latvijas. Seminārā tika aplūkotas vairākas tēmas, kuras ir svarīgi zināt un izprast izglītības politikas veidotājiem pašvaldībās. Tika skaidroti izglītības satura plānošanas principi vidusskolā, kur cita starpā VISC vadītājs Gunars Catlaks aicināja pašvaldības noskaidrot skolēnu un viņu ģimeņu intereses, izvērtēt skolu tīklu un tā stiprās puses, lai kopā ar izglītības iestādēm veidotu izvērtu izvēļu grozu vidusskolas līmenī, norādot uz likumsakarību – jo lielāka skola, jo lielāku izvēli un dziļāku specializāciju iespējams piedāvāt. Diskusijas notika par skolu kvalitātes vērtēšanu pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanas kontekstā, kā arī tika iezīmēti izglītības iestāžu izaicinājumi, iespējas un nepieciešamais atbalsts no pašvaldībām. Skaidrs un stratēģisks pašvaldību redzējums par savām izglītības iestādēm ir viens no priekšnoteikumiem veiksmīgākai pilnveidotā izglītības satura īstenošanai.

Pašvaldību izglītības pārvalžu vadītāju seminārs Rīgā

Izglītības jomas pārstāvju un ekspertu konsultācijās izteikts atbalsts *Skola2030* piedāvātajai izglītības satura plānošanai vidusskolā

Maijā uzsākts virzīt jauno vispārējās vidējās izglītības standartu apstiprināšanai Ministru kabinetā. Līdz šim konsultācijās ar nozares svarīgākajām interešu grupām – skolotājiem, skolu vadītājiem, pašvaldību un to izglītības pārvalžu pārstāvjiem, augstskolu pārstāvjiem un nozares ekspertiem – izteikts atbalsts *Skola2030* piedāvātajai izglītības satura plānošanas principiem vispārējā vidējā izglītībā. Vidusskolas modeļa piedāvājumā atzinīgi novērtēta iespēja izglītības saturu apgūt trijos līmeņos un attiecīgi līmeņos dalīt valsts pārbaudes darbus, piedāvājums skolēniem vairāk mācīties atbilstoši savām interesēm un nākotnes plāniem ar iespēju izvēlēties 30% no vidusskolā apgūstamā satura, samazinātu mācību priekšmetu skaitu un padziļinātu specializāciju šaurākā jomu lokā it īpaši 11./12. klasē. Atzinīgi novērtēta arī iespēja skolām veidot savus izvēļu grozus jeb padziļināto kursu komplektus vai piedāvāt VISC ieteiktos.

Pateicamies visiem skolotājiem, kuri snieguši savu viedokli, un mācību jomu koordinatori, kuri palīdzējuši viedokļus apkopot!

Plašāku informāciju par konsultāciju rezultātiem meklējiet šeit: <http://ejuz.lv/pff>

Sīkāk par jomu iesniegtajiem priekšlikumiem:

Valodu mācību joma: <http://ejuz.lv/pfg>

Sociālā un pilsoniskā mācību joma: <http://ejuz.lv/pfh>

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma: <http://ejuz.lv/pfi>

Dabaszinātņu mācību joma: <http://ejuz.lv/pfj>

Matemātikas mācību joma: <http://ejuz.lv/pfm>

Tehnoloģiju mācību joma: <http://ejuz.lv/pfn>

Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma:

<http://ejuz.lv/pfo>

Nākamais Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) solis ir vispārējās vidējās izglītības standarta virzīšana apstiprināšanai Ministru kabinetā. IZM mājaslapā ir pieejams likumprojekts "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem" (<http://ejuz.lv/pes>), par kuru vēl tiek apkopots sabiedrības viedoklis.

Jūnijā notiek pilotskolu mācības

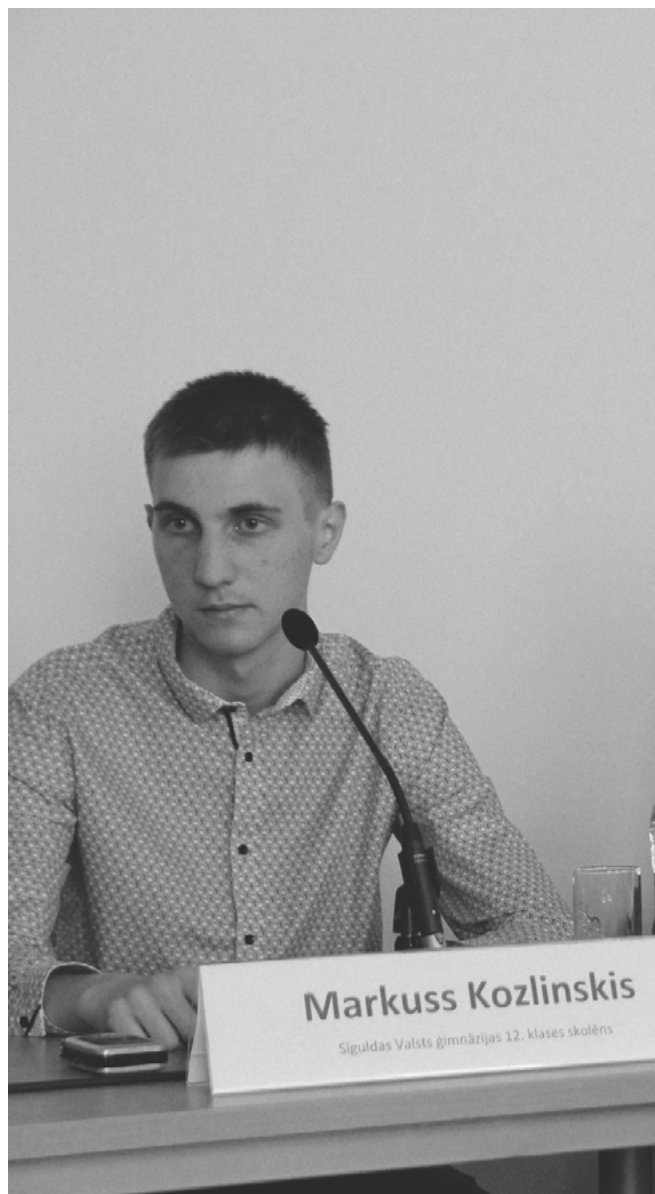
Jūnijā visos reģionos notiek aprobācijā iesaistīto izglītības iestāžu komandu mācības, kas ir šī mācību gada *Skola2030* noslēdzošais notikums. Viens no svarīgākajiem jautājumiem ir par mācību procesa diferenciaciju, lai tas būtu piemērots un atbilstošs katra skolēna mācīšanās vajadzībām. Tikšanās laikā tiek izvērtēts arī visu aprobācijas process, kas ir svarīgi, lai plānotu nākamās soļus jaunā izglītības satura ieviešanā arī tajās skolās, kas nav piedalījušās aprobācijā. Kopumā mēneša laikā mācībās piedalās 64 grupas, t. i., 210 komandas no 98 pilotskolām visā Latvijā. Savukārt apliecības par pedagoģu profesionālās kompetences pilnveidi saņems 1700 skolotāji.

Izziņo vecāku un skolēnu aptaujas rezultātus

Pērn notikušajā skolēnu un vecāku aptaujā par pašreizējo mācīšanās pieredzi skolās Latvijā un par vēlamajām pārmaiņām kā vecāku, tā bērnu atbildēs bieži uzsvērts, ka viņi vēlas tādas mācības, kurās zināšanas un prasmes nebūtu tikai teorētiskas un ka skolā jāļauj zināšanas lietot, tās jāapgūst un jānostiprina, pildot praktiskus uzdevumus, eksperimentus, braucot ekskursijās, klausoties uzaicinātos viesus, diskutējot utt. Daudzi vecāki sagaida, ka papildus zināšanām viņu bērni skolā apgūs prasmes sadarboties, strādāt gan vienatnē, gan komandā, iemācīsies domāt, risināt problēmas, un – ap-

gūs arī publiskas runāšanas prasmes. Savukārt skolēni norādījuši, ka viņiem ir svarīgi just ieinteresētību viņu izaugsmē, viņi vēlas saņemt iedrošinājumu un atbalstu mācībās ikdienā, vēlas nebaidīties kļūdīties. Aptaujas rezultāti arī liecina, ka skolēnu apmierinātība jeb vērtējums par skolā notiekošo kopumā ir relatīvi zemāks, nekā vecākiem.

Skolēnu un vecāku kvantitatīvo un kvalitatīvo aptauju veica *Skola2030* sadarbībā ar *Edurio 2018.* gada otrajā pusē, lai šos viedokļus izmantotu kā vienu no informācijas avotiem, pilnveidojot mācību saturu. Savas attieksmes, uzskatus un pārlicību aptaujā izteica vairāk nekā 737 vecāki, kuru bērni mācās vairāk nekā 300 Latvijas skolās, un 3304 skolēni no 327 Latvijas skolām pamatskolas un vidusskolas klašu grupā. Secinājumi apkopoti un izziņoti šā gada jūnija sākumā. Vairāk par to rezultātiem uzziniet šeit: <http://ejuz.lv/pfr>

Siguldas Valsts ģimnāzijas 12. klases skolēns

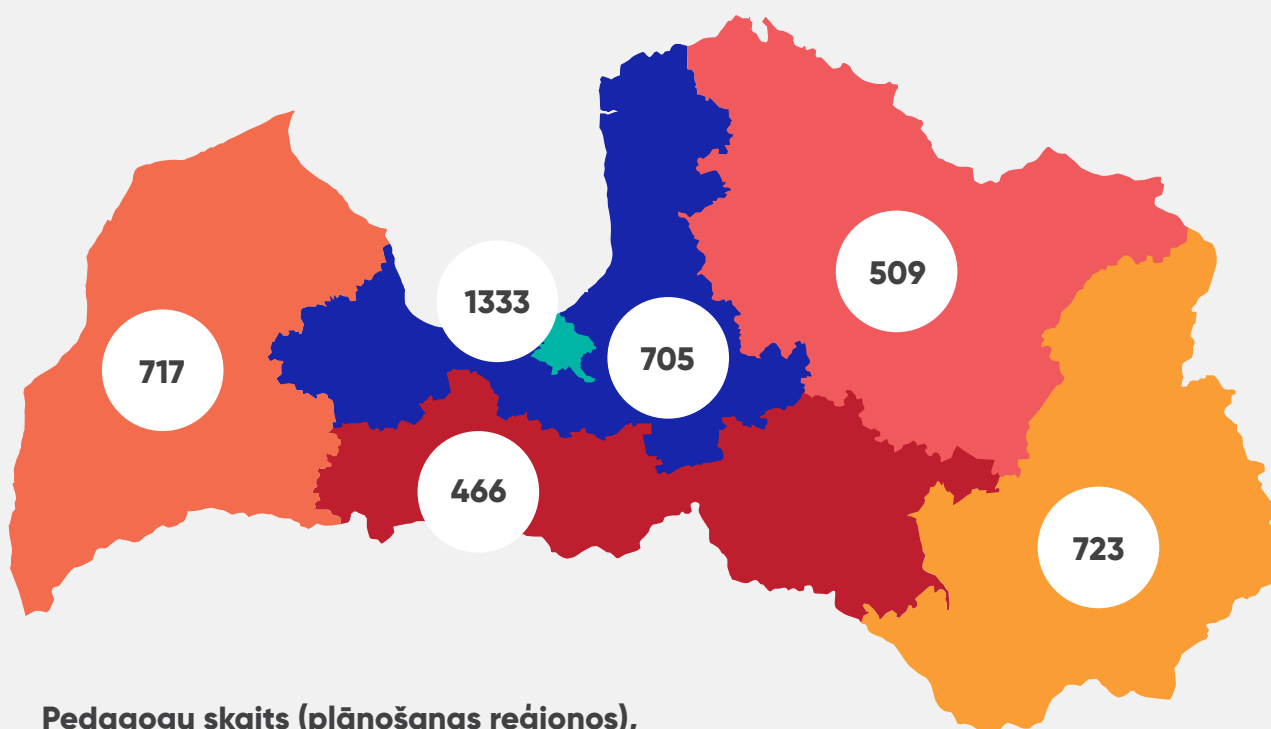
SKOLA2030 SKAITĻOS

(kopā ar sadarbības partneru veiktajām darbībām līdz 15.05.2019.)

<p>13</p> <p>Izstrādātas 13 pedagogu profesionālās kompetences pilnveides programmas. Pirmsskolas pedagogiem e-vidē nodrošināta profesionālās pilnveides iespēja pašmācības ceļā.</p>	<p>1199</p> <p>Pabeigta profesionālās kompetences pilnveide pedagogiem - pirmsskolas izglītības iestāžu vadītājiem. Programmu apguvuši 1199 pedagogi.</p>	<p>45</p> <p>Pabeigta profesionālās kompetences pilnveide pedagogiem valodas un satura integrētai apguvei (CLIL). Programmu apguvuši 45 pedagogi.</p>	
<p>6</p> <p>Izstrādāti 6 pirmsskolas mācību un metodiskie līdzekļi.</p>	<p>4</p> <p>Izstrādāti 4 mācību līdzekļi 1.-6.klasei.</p>	<p>2</p> <p>Izstrādāti 2 mācību līdzekļi bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem.</p>	<p>1</p> <p>Izstrādāts 1 mācību un metodiskais līdzeklis bērniem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem.</p>
<p>8</p> <p>Braila rakstā pārveidoti 8 mācību līdzekļi.</p>	<p>6</p> <p>Noorganizētas 6 konferences.</p>	<p>112</p> <p>Semināri.</p>	<p>14067</p> <p>Pasākumu apmeklētāji.</p>
<p>352</p> <p>Notikuši 352 pasākumi aprobācijā iesaistītajās izglītības iestādēs.</p>	<p>Notikuši 13 vebināri, publicēti 6 ziņu izdevumi</p>		
<p>3209</p> <p>Turpinās pedagogu profesionālās kompetences pilnveides programmu īstenošana par kompetenču pieeju aprobācijā iesaistītajiem pedagogiem; pedagogiem digitālā Eiropas valodu portfeļa izmantošanā; profesionālās kompetences pilnveide pedagogiem -izglītības iestāžu administrācijai (izņemot pirmsskolas un aprobācijā iesaistītos pedagogus); pedagogiem, kuri īsteno iekļaujošo izglītību; profesionālās kompetences pilnveide pedagogiem, īstenojot mācību saturu lingvistiski neviendabīgā vidē; pedagogiem, kuri īsteno pedagogu profesionālās kompetences pilnveides programmu pirmsskolas un sākumskolas pedagogiem; pirmsskolas un sākumskolas pedagogu profesionālā pilnveide; mācību satura izstrādē, diagnosticējošo darbu un eksāmenu satura izveidē, pedagogu profesionālās kompetences programmu izstrādē un mācību materiālu veidošanā un programmu īstenošanā iesaistīto pedagogu profesionālās kompetences pilnveide. Līdz 2019.gada 15.maijam šīs programmas jau apguvuši 3209 pedagogi.</p>			

PEDAGOGU PROFESIONĀLĀ PILNVEIDE PROJEKTĀ

(kopš projekta sākuma līdz 2019. gada maijam)

**Pedagogu skaits (plānošanas reģionos),
kuri apguvuši profesionālās pilnveides
programmas**

Rīga	Rīgas plānošanas reģions	Latgales plānošanas reģions	Kurzemes plānošanas reģions	Vidzemes plānošanas reģions	Zemgales plānošanas reģions
Rīga	Jūrmala Alojas nov. Ādažu nov. Babītes nov. Baldones nov. Carnikavas nov. Engures nov. Ikšķiles nov. Inčukalna nov. Jaunpils nov. Kandavas nov. Krimuldas nov. Ķeguma nov. Ķekavas nov. Lielvārdes nov. Limbažu nov. Mālpils nov. Mārupes nov. Ogres nov. Olaines nov. Ropažu nov. Salacgrīvas nov. Salaspils nov. Saulkrastu nov. Sējas nov. Siguldas nov. Stopiņu nov. Tukuma nov.	Daugavpils Rēzekne Aglonas nov. Baltinavas nov. Balvu nov. Ciblas nov. Dagdas nov. Daugavpils nov. Ilūkstes nov. Kārsavas nov. Krāslavas nov. Līvānu nov. Ludzas nov. Preiļu nov. Rēzeknes nov. Riebiņu nov. Vārkavas nov. Viļakas nov. Viļānu nov. Zilupes nov.	Liepāja Ventspils Aizputes nov. Alsungas nov. Brocēnu nov. Dundagas nov. Durbes nov. Grobiņas nov. Kuldīgas nov. Mērsraga nov. Nīcas nov. Pāvilostas nov. Priekules nov. Rojas nov. Rucavas nov. Saldus nov. Skrundas nov. Talsu nov. Vaiņodes nov. Ventspils nov.	Valmiera Alūksnes nov. Amatas nov. Apes nov. Beverīnas nov. Burtnieku nov. Cēsu nov. Cesvaines nov. Ērgļu nov. Gulbenes nov. Jaunpiebalgas nov. Kocēnu nov. Līgatnes nov. Lubānas nov. Madonas nov. Mazsalacas nov. Naukšēnu nov. Pārgaujas nov. Priekuļu nov. Raunas nov. Rūjienas nov. Smiltenes nov. Strenču nov. Valkas nov. Varakļānu nov. Vecpiebalgas nov.	Jelgava Jēkabpils Aizkraukles nov. Aknīstes nov. Auces nov. Bauskas nov. Dobeles nov. Iecavas nov. Jaunjelgavas nov. Jēkabpils nov. Jelgavas nov. Kocneses nov. Krustpils nov. Neretas nov. Ozolnieku nov. Pļaviņu nov. Rundāles nov. Salas nov. Skrīveru nov. Tērvetes nov. Vecumnieku nov. Viesītes nov.

Skola2030 – atbalsts mācību pieejas maiņai

Valsts izglītības satura centra (VISC) īstenotā projekta “Kompetenču pieeja mācību saturā” mērķis ir izstrādāt, aprobēt, pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai vecumā no 1,5 gada, kā rezultātā skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

DOMĀT. DARĪT. ZINĀT.

www.skola2030.lv

©Valsts izglītības satura centrs | Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ